

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

АРХІВИ ОДЕЩИНИ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

(січень 2023 р. – грудень 2023 р.)

Випуск 2 (XXIV)

Одеса - 2024

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

АРХІВИ ОДЕЩИНИ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

(січень 2023 р. – грудень 2023 р.)

Випуск 2 (XXIV)

Одеса - 2024

УДК 930.25 (477.74)

Д 262

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Державного архіву Одеської області
(протокол від 18 січня 2024 р. № 1)*

Редакційна колегія:

Лук'янчук Петро – директор Державного архіву Одеської області – головний редактор;

Виногловська Світлана – начальник відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду, член редакційної колегії;

Єрмакова Алла – начальник відділу організаційного забезпечення та діловодства, член редакційної колегії;

Мартиненко Олена – начальник відділу інформації та використання документів Національного архівного фонду, член редакційної колегії;

Сугак Валерія – головний науковий співробітник відділу науково-довідкового апарату, публікації та зовнішніх зв'язків, член редакційної колегії;

Успенська Галина – начальник відділу формування Національного архівного фонду та діловодства, член редакційної колегії.

Д 262 **Архіви Одещини. Інформаційний збірник (січень 2023 р. – грудень 2023 р.). Випуск 2 (XXIV) /** Одеська обласна державна адміністрація, Державний архів Одеської області. – Одеса : Друкарня Flash, 2025. – 104 с.: іл.

УДК 930.25 (477.74)

*Матеріали друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за достовірність фактів, цитат, прізвищ, дат
та інших даних несуть автори публікацій.*

ЗМІСТ

ОФІЦІЙНІ АКТИ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

НАКАЗИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ, РОЗРОБЛЕНІ ДЕРЖАВНОЮ АРХІВНОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ	4
ОФІЦІЙНІ АКТИ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	4
ОФІЦІЙНІ АКТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ – ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВО АДМІНІСТРАЦІЇ	5
РІШЕННЯ КОЛЕГІЇ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	5
НАКАЗИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	5

З ДОСВІДУ РОБОТИ

<i>Лук'янчук Петро</i> Про підсумки діяльності Державного архіву та архівних відділів районних державних (військових) адміністрацій та міських рад Одеської області у 2023 році	6
---	---

АРХІВНА СПРАВА, ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО, АРХЕОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, КРАЄЗНАВСТВО, ІСТОРІЯ

<i>Лук'янчук Петро</i> «Вірменська діаспора в Одеській області: Історія та сучасність».....	10
<i>Звягінцева Олена</i> «З історії міста Білгород-Дністровський»	13
<i>Стойкова Галина</i> «Мова як засіб окремішності нації»	15
<i>Сугак Валерія, Мартиненко Олена, Столярова Вікторія</i> «Виставкова діяльність у Державному архіві Одеської області: онлайн виставка до дня народження Леся Курбаса»	20
<i>Сугак Валерія, Мартиненко Олена, Столярова Вікторія</i> «Описовий статистичний огляд особових справ в'язнів Одеського губернського концентраційного табору за 1920-1925 роки на основі документів Державного архіву Одеської області».....	24

АРХІВНА ХРОНІКА

Виставки, презентації, конференції, зустріч	27
---	----

ДО ЮВІЛЕЙНИХ ДАТ

Перелік основних ювілейних та пам'ятних дат, пов'язаних з Одещиною, на 2024 рік	59
--	----

ОФІЦІЙНІ АКТИ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

НАКАЗИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ, РОЗРОБЛЕНІ ДЕРЖАВНОЮ АРХІВНОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ

- Наказ Міністерства юстиції України від 01 березня 2023 р. № 808/5 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства юстиції України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 02 березня 2023 р. за № 390/39446.
- Наказ Міністерства юстиції України від 24 березня 2023 р. № 1113/5 «Про внесення змін до Типового положення про експертну комісію державного органу, органу місцевого самоврядування, державного і комунального підприємства, установи та організації», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27 березня 2023 р. за № 515/39571.
- Наказ Міністерства юстиції України від 19 квітня 2023 р. № 1404/5 «Про внесення змін до Типового положення про експертно-перевірну комісію Державного архіву Автономної Республіки Крим, державного архіву області, міст Києва і Севастополя», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 20 квітня 2023 р. за № 649/39705.
- Наказ Міністерства юстиції України від 19 травня 2023 р. № 1927/5 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства юстиції України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 19 травня 2023 р. за № 845/39901.
- Наказ Міністерства юстиції України від 15 травня 2023 р. № 1884/5 «Про внесення змін до Типового положення про експертну комісію архівного відділу районної, районної у м. Києві і Севастополі державної адміністрації, міської ради», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 16 травня 2023 р. за № 820/39876.

ОФІЦІЙНІ АКТИ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

- Про оголошення конкурсу наукових праць, науково-методичних розробок та науково-інформаційних робіт з архівознавства, документознавства, археографії від 12 січня 2023 р. № 5.

ОФІЦІЙНІ АКТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ – ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВО АДМІНІСТРАЦІЇ

- Розпорядження голови Одеської обласної державної адміністрації від 04 серпня 2023 р. № 544/А-2023 «Про внесення змін до Положення про Державний архів Одеської області, затвердженого розпорядженням голови Одеської обласної державної адміністрації від 18 липня 2018 року № 760/А-2018».

РІШЕННЯ КОЛЕГІЇ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

- Положення про колегію Державного архіву Одеської області, затверджене наказом директора Державного архіву Одеської області від 16 серпня 2023 р. № 68.

НАКАЗИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

- Наказ від 17 травня 2023 р. № 39 «Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян».
- Наказ від 27 грудня 2023 № 95 «Про затвердження порядку роботи з запитами на інформацію, розпорядником якої є Державний архів Одеської області».

З ДОСВІДУ РОБОТИ

Петро Лук'янчук

кандидат наук з державного управління,
Директор Державного архіву Одеської області

Про підсумки діяльності Державного архіву та архівних відділів районних державних (військових) адміністрацій та міських рад Одеської області у 2023 році

Діяльність Державного архіву Одеської області та архівних установ області у 2023 році здійснювалася на виконання завдань, передбачених Планом розвитку архівної справи в області на 2023 рік та відповідно до указів Президента України, постанов, розпоряджень та доручень Кабінету Міністрів України, розпоряджень та доручень Одеської обласної державної (військової) адміністрації, наказів Державної архівної служби України, наказів Державного архіву Одеської області.

Державний архів Одеської області є одним з найбільших регіональних архівів України, який зберігає понад 13 тисяч фондів та 2 мільйони 200 тис. справ документів Національного архівного фонду. Установа є однією з найбільших структурних підрозділів Одеської обласної державної (військової) адміністрації: у 7 відділах та 1 секторі працює 61 спеціаліст, у тому числі 27 державних службовців, з них 3 кандидати наук.

Пріоритетними напрямками діяльності Державного архіву та архівних установ Одеської області у 2023 році було визначено:

- забезпечення безперешкодного доступу до архівних інформаційних ресурсів, підвищення якості архівних послуг відповідно до динаміки розвитку цифрового середовища та потреб користувачів;
- формування Національного архівного фонду Одеської області в умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україну;
- забезпечення збереженості документів Національного архівного фонду як складової вітчизняної і світової культурної спадщини та інформаційних ресурсів суспільства.

Важливим для реалізації вказаних пріоритетів стало виконання заходів та створення належних умов для забезпечення збереження архівних документів Національного архівного фонду, передбачених програмою здійснення контролю за наявністю, станом і рухом документів Національного архівного фонду на 2020-2024 роки, затвердженою наказом Державного архіву Одеської області від 03.01.2020 № 2.

Упродовж 2023 року Державним архівом здійснювалися заходи, спрямовані на оцифрування документів, надання громадянам електронних послуг, полегшення доступу користувачів до документів та довідкового апарату в електронному

вигляді. Протягом 2023 року до рубрики «Електронний архів», на вебсайт Державного архіву завантажено 197 оцифрованих справ.

Державний архів надає такі електронні послуги: опрацювання запитів, які надійшли електронною поштою від юридичних та фізичних осіб, шляхом надання архівних довідок, архівних витягів на вказані запити або надання рекомендацій про місцезнаходження затребуваних документів у разі їх відсутності в архіві.

Протягом 2023 року до Державного архіву надійшло 6367 запитів на отримання архівної інформації, у тому числі соціально-правових – 1194, тематичних – 197, персональних (біографічних, генеалогічних) – 4173, майнових – 127 та довідок – 4202. Архівними відділами районних державних адміністрацій та міських рад протягом 2023 року виконано всього 14088 запитів. Державним архівом виконано більше 695 запитів від іноземних громадян.

У 2023 році Державним архівом надано більше 20 тис. консультацій та роз'яснень з питань оформлення та надання запитів.

У підрубриці «Науково-довідковий апарат» оновлюються відомості про кількість описів, оглядів фондів, історичних довідок, каталогів (систематичний, іменний, географічний, фото каталог, кіно каталог, відео каталог), покажчиків (між фондів, фондів, систематичні, іменні, географічні). Також представлено переліки назв оглядів фондів, історичних довідок, між фондів показників, комп'ютерних баз даних.

У 2023 році, як і раніше, тривала робота з виявлення та популяризації архівних документів.

З метою інформування користувачів протягом 2023 року на вебсайті Державного архіву опубліковано 9 онлайн виставок.

Актуальним, як і в попередні роки, залишалось питання забезпечення збереженості документів Національного архівного фонду в архівних установах області, зміцнення їхньої матеріально-технічної бази.

Відбулося певне покращення у стані будівель архівних установ області.

У 2023 році в Державному архіві та місцевих архівних установах тривала робота щодо охорони державних архівів, протипожежної безпеки, забезпечення надійності експлуатації їх інженерних мереж і комунікацій. Архівними відділами районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області упродовж 2023 року з метою створення оптимальних умов зберігання документів Національного архівного фонду було проведено низку заходів, спрямованих на посилення їх протипожежного захисту та охоронної безпеки, а також оптимального розміщення документів в архівосховищах.

На виконання завдань і заходів, передбачених Програмою здійснення контролю за наявністю, станом і рухом документів Національного архівного фонду на 2020-2024 роки у 2023 році у цілому по області перевірено 69877 од. зб. (план – 62325 од. зб. виконано 112%).

Держархів – 96 фондів 40651 од. зб. (план – 97 фонд 35347 од. зб.), поза плану перевірено додаткові описи 3760 справ.

Райони – при плані 16107, виконано 20888 справ (129%), перевиконання пов’язане з можливістю перевірити додаткові фонди.

У 2023 році в Державному архіві звітний показник з реставрації документів I-IV складності на паперовій основі становить 9327 аркушів.

Упродовж звітнього періоду архівними відділами районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області відремонтовано 1322 аркуші.

Тривала робота з виявлення унікальних документів у справах Державного архіву.

У 2023 році до Державного архіву надійшло 11457 од. зб. (з них 4359 од. зб. управлінської документації та 432 од. зб. документів особового походження, фотодокументів прийнято 175 од. обл. До архівних відділів районних державних адміністрацій надійшло 4508 од. зб.; до архівних відділів міських рад – 2590 од. зб.

Досить активною була робота експертно-перевірної комісії Державного архіву. За звітний період проведено 11 засідань, на яких схвалено описів на управлінську документацію в кількості 16579 од. зб.; погоджено описів справ з особового складу на 694 од. зб.; 185 одиниць обліку фотодокументів; 56 номенклатур справ, 9 інструкції з діловодства; 20 положень про експертні комісії, описів справ з особового складу 10540 од. зб. Показники з даних видів робіт, як і у попередні роки, знаходяться на високому рівні.

Крім того, вивчення стану роботи місцевих архівних установ здійснювалося шляхом опрацювання їх відомостей щоквартальної звітності (про стан виконання плану розвитку архівної справи, виконання планів перевіряння наявності та плану приймання документів на зберігання), раз на рік інформації про зміни у стані їх матеріально-технічного забезпечення, даних паспортизації їх приміщень та інше.

Протягом 2023 року Державним архівом здійснено 18 перевірок: 10 комплексних, 6 тематичних, 2 контрольних.

Державним архівом проведено значну роботу з міжнародними партнерами: реалізовано угоду про міжнародне співробітництво у діджиталізації архівних документів Національного архівного фонду України з корпорацією FamiliSearch International (США) станом на 01.01.2024 оцифровано 1847 справ (735889 арк.)

Укладено договір з Науково-технічним товариством «Німецько-Українське товариство економіки та науки» є. V. (Будинок ІНК, Schillerplatz 7, 55116 Майнц) про надання благодійної допомоги на безповоротній та безоплатній основі у натуральній формі.

У зв’язку з відзначенням 91-ї річниці утворення Одеської області Державним архівом підготовлено пересувну виставку «Одещина: 91 років історії» за документами і матеріалами з фондів Державного архіву та презентовано в Одеському національному театрі опери та балету і в Національному університеті «Одеська юридична академія».

У 2023 році проводилась робота зі збору матеріалів до фонду «Російсько-українська війна в документах і спогадах сучасників» щодо широкомасштабного

вторгнення російських військ в Україну та героїчного опору нашої армії та народу, така ж робота організована в архівних відділах районних державних адміністрацій та міських рад області.

З метою підвищення фахового рівня працівників, які працюють з документами на підприємствах, в установах та організаціях, Державним архівом у звітний період організовано та проведено 13 семінарів з територіальними органами Одеської області щодо обговорення питань формування та оформлення справ, складення описів, алфавітів, географічних покажчиків до описів та передачі на державне зберігання документів Національного архівного фонду, ділової української мови, складання номенклатури справ, обліку та зберігання документів Національного архівного фонду, в яких взяли участь 1084 учасники семінарів державних службовців та посадових осіб органів публічної влади.

Державний архів Одеської області у 2023 році посів III місце у Всеукраїнському конкурсі «Кращі практики впровадження освітніх інновацій у системі професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад», який проводило Національне агентство з питань державної служби України.

Ураховуючи вищевикладене, слід зазначити, що за 2023 рік архівними установами області проведено значну роботу на виконання поставлених перед ними завдань. Однак поряд з позитивними зрушеннями залишається невирішеною низка проблемних питань.

Не дали повного результату пошуки шляхів будівництва спеціалізованої споруди для розміщення Державного архіву Одеської області. Можливості архіву щодо приймання документів на зберігання повністю вичерпано більше ніж 20 років тому.

Залишається не вирішеним питання оснащення сховищ Державного архіву, архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад області автоматичними установками пожежогасіння.

Підводячи підсумки роботи Державного архіву та архівних установ Одеської області за 2023 рік, необхідно зазначити, що протягом вказаного періоду тривали роботи зі збереження документального надбання Одещини, поповнення Національного архівного фонду та розширення доступу до архівної інформації, але деякі питання потребують подальшого вирішення.

АРХІВНА СПРАВА, ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО, АРХЕОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, КРАЄЗНАВСТВО, ІСТОРІЯ

Петро Лук'янчук

кандидат наук з державного управління,
Директор Державного архіву Одеської області

Вірменська діаспора в Одеській області: історія та сучасність

Україна приєдналася до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини у 2008 році [1]. Одним з основних пріоритетних напрямків діяльності Державного архіву Одеської області завжди, а особливо, під час агресивної війни росії проти України, визначено забезпечення збереження та примноження документів Національного архівного фонду як складової культурної спадщини українського народу та інших народів для передавання нащадкам.

Державний архів Одеської області враховує важливе значення нематеріальної культурної спадщини як головного джерела культурного різноманіття й гарантії сталого розвитку людства, а також глибоку взаємозалежність між нематеріальною культурною спадщиною та матеріальною культурною спадщиною, як це наголошено в Рекомендації ЮНЕСКО. У Державному архіві Одеської області постійно здійснюються заходи, спрямовані на забезпечення збереження документів, пов'язаних з нематеріальною культурною спадщиною. У Державному архіві Одеської області зберігається більше 13 тис. фондів, у складі яких 2.2 млн. справ за 1572-2020 роки, що мають статус Національного архівного фонду України.

Зважаючи на багатонаціональний склад мешканців та багату на події історію Одеської області, дипломатичні місії постійно проявляють зацікавленість у вивченні історичних документів. Державний архів Одеської області тісно з ними співпрацює. У 2022 році у Державному архіві Одеської області побувала представниця офісу ЮНЕСКО в Україні пані К'яра Децці Бардескі, яка сприяла внесенню історичного центру м. Одеса до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Державним архівом Одеської області отримана від ЮНЕСКО технічна допомога для забезпечення зберігання цифрових копій архівних документів: операційні системи, системи зберігання даних, блоки безперервного живлення, накопичувачі, архівні бокси та ін.

Дипломатичне представництво Республіки Вірменія в Одеській області – Генеральне консульство, що розміщене в м. Одеса, консульський округ якого охоплює Одеську, Миколаївську, Кіровоградську та Херсонську області. В Одеській області проживає понад 10000 представників вірменського народу. Найбільше їх

проживає в м. Одеса, у м. Чорноморськ, у Білгород-Дністровському районі, Ізмаїльському районі, Подільському районі та інших районах області [2].

Документи по вірменській діаспорі зберігаються в Державному архіві Одеської області з 1823 року. У м. Одеса збудовано Вірменську апостольську церкву, яка розташована за адресою: Гагарінське Плато, 5/5. У Державному архіві Одеської області зберігається листування з 1823 р. щодо прохання Одеської вірменської громади, направлене в Одеську міську думу та Будівельний комітет, про надання вільної ділянки для спорудження Вірменської церкви [3]. А також листування титаря Одеської Вірменської церкви Св. Григорія Просвітника Арутюна Ашикова до Одеського градоначальника (1884 р.) про затвердження проєкту перебудови та розширення церкви (у тому числі утвердження плану на забудову в м. Одеса при церкві замість старої будівлі нову кам'яну дзвіницю), складеного архітектором Д. Г. Мазіровим (вірменом за походженням). Єпархіальна консисторія, разом із затвердженням Начальника Єпархії, надала дозвіл титарю виконати проєкт під наглядом архітектора Д. Г. Мазірова [3].

У Державному архіві Одеської області зберігається листування протягом 1882-1889 років вірменської громади м. Одеса до градоначальника про затвердження Статуту благодійного товариства. Одеський градоначальник підтримував ініціативу вірмен. Листування Нахичевано-Бессарабської консисторії з метою заснування церковного піклування. Вірменська громада зареєструвала благодійне товариство «Церковне опікунство про бідних вірмен у м. Одеса» [3].

На зберіганні у Державному архіві Одеської області знаходиться прохання вірменок м. Одеса (1912-1914 рр.) про затвердження Статуту Одеського вірменського жіночого благодійного товариства допомоги учням, що навчаються у середніх навчальних закладах та на вищих жіночих курсах. У справі знаходяться два варіанти Статуту товариства, що пов'язано з відмовою міської влади затвердити перший варіант у зв'язку із законодавчими розбіжностями. З другої спроби міська влада зареєструвала благодійне товариство. Головою товариства, яке налічувало 20 осіб, стала дружина купця Першої гільдії Унанова (Унанян) Асанет Каспарова [3].

Також зберігаються документи, які стосуються відкриття купцем, потомственным почесним громадянином Сіріганом Ісааковичем Аствацатурянцом (Асвадуровим) тютюнової фабрики в Одесі під торговельною фірмою «Торговий дім братів Бабадагли» (1900-1913 роки) [3].

У Державному архіві Одеської області також зберігаються документи про затвердження Статуту вірменської колонії у 1925 р. Статут мав такі розділи: мета і завдання, засоби, структура управління, склад колонії та ліквідація. Документ складався з 29 параграфів [3].

На зберіганні також знаходяться документи 1933 року про обстеження Одеської вірменської семирічної школи № 45, що знаходилась за адресою: площа К. Маркса (вул. Катерининська), 7, за дорученням міської ради. Результати обстеження характеризують стан приміщень, класів, чисельність учнів. Лист-подяка учнів та викладачів Вірменської школи № 45 Анастасу Івановичу Мікояну. [3].

У Державному архіві Одеської області знаходяться на зберіганні особові справи студентів-вірмен університету в м. Одеса різних факультетів з 1914 року по 1994 рік [3].

Можна познайомитися з Актом про збитки та пошкодження Одеської вірменської церкви під час війни 1941-1945 років (1944 рік), що було наслідком падіння бомби на будівлю Вірменської церкви. За оцінкою комісії храм був зруйнований на 75 %, жилий будинок церкви на 40 % [3]. Лист начальника Нахічевано-Бессарабської вірменської єпархії єпископа Парапета Туманяна (1946 рік) уповноваженій раді у справах релігійних культів у м. Одеса про бажання одеських вірмен мати молитовний будинок у зв'язку з руйнуванням будівлі Вірменської церкви під час війни [3]. На сьогоднішній день Вірменська апостольська церква відбудована, працює та щодня приймає багато людей. У Державному архіві Одеської області зберігаються й інші документи, які стосуються діяльності вірменської діаспори в Одеській області.

З початком російської воєнної агресії 24 лютого 2022 р. Одеська область періодично піддається ракетним ударам по об'єктах громадської інфраструктури зі сторони росії. За оцінкою влади, від початку війни регіон покинуло 200000 осіб, повернулася лише половина. До війни Одеса, третє за чисельністю населення місто України, нараховувало близько мільйона мешканців. Державний архів Одеської області відкрив фонд – колекції «Російсько-українська війна в документах і спогадах сучасників». На зберігання до Державного архіву Одеської області надходять: публікації про події російсько-української війни у періодичних виданнях, книги, листівки благодійних організацій з довідковою інформацією, конверти, марки, магніти, випущені АТ «Укрпошта», фотодокументи волонтерських груп.

Державний архів Одеської області постійно переймається питанням створення відповідних умов для зберігання документів Національного архівного фонду та поповнення, що є основною місією архівних установ України завжди та, особливо, під час воєнного стану. А також постійно співпрацює з міжнародними партнерами та отримує допомогу в оцифруванні документів Національного архівного фонду.

Використана література:

1. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69
2. Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації <https://oda.od.gov.ua/odeshhyna/mizhnarodne-ta-mizhregionalne-spivrobotnycztvo/dyplomatychny-ustanovy/>
3. Державний архів Одеської області. Фонди: 1, 2, 33, 45, 59, Р-969, Р-1234, Р-2000, Р-2238.

Олена Звягінцева

Начальник архівного відділу

Білгород-Дністровської міської ради,

Білгород-Дністровський район Одеської області

З історії міста Білгород-Дністровський

Що таке Батьківщина? Зараз, коли іде повномасштабна війна я все частіше запитую себе. Батьківщина – це найдорожче, що є у кожної людини. Для кожного вона починається по-різному. Для мене – це місце, де людина народилася, де вона живе, навчається, працює. Мені дуже пощастило народитись, навчатись та працювати у дивовижному місті – Білгороді-Дністровському і тому вважаю важливим розповісти про цю перлину Бессарабії.

Здавна люди селилися вздовж берегів Дністра. М'який клімат і родючі землі були гарною передумовою для ведення сільського господарства. У водах річки водилося повно риби, а сам Дністер був потужною торговою артерією.

На сьогоднішній день достеменно відомо, що перша людина оселилася поблизу лиману більше 40 тисяч років тому. У 6 столітті до нашої ери вихідці зі Сходу заснували тут своє поселення Тіру, яке постійно зазнавало набігів варварів і кочових племен.

Колись на місці Аккерманської фортеці існувало грецьке місто Тіра, яке було засноване в VI столітті до н.е. Місто Тіра було важливим торговим центром Північно-Західного Причорномор'я.

У IX столітті слов'янські племена, тиверці та уличі, на місці стародавньої Тіри побудували місто, яке отримало ім'я Біле місто – Білгород. Під цією назвою воно увійшло до складу давньоруської держави й незабаром перетворилось на важливий форпост на межі між Руссю та Візантією. Після розпаду Київської Русі Білгород увійшов до складу Галицько-Волинського князівства, а потім і Руського королівства, землі якого тягнулися від Карпатських гір до Чорного моря. Пізніше місто встигло побувати у складі Золотої Орди, Генуезької республіки, Молдавської держави, Османської та Російської імперій, і 16 разів змінювало назву. Найвідоміші з них – Тіра, Аккерман. Більшість з назв означають «Біле місто». Саме період Золотої Орди XIII століття вважається початком зведення Білгород-Дністровської фортеці в тому вигляді, в якому вона перебуває сьогодні, а зведення тривало протягом двох століть. Білгород-Дністровська фортеця – фортифікаційна перлина півдня України. Генуезці заклали Білгород-Дністровську фортецю, що мала контролювати Дністровський лиман, на березі якого вона і розташована.

Аkkerманська або Білгород-Дністровська фортеця – це історико-архітектурний пам'ятник XIII-XV століття та найбільша фортеця України..

На початку XIV століття в цей край прибули генуезці, які домоглися від Золотої Орди передачі у володіння цього укріпленого торгового центру для розширення

сфери своєї торгівлі. Будівництво фортеці на території міста було завершено вже під владою Молдавського князівства, тоді місто отримало назву Четатя-Албе. З XV століття Білгород опиняється під владою Османської імперії.

Білгород-Дністровська фортеця – унікальна пам'ятка оборонної архітектури середньовіччя, найбільша фортеця на території Східної Європи. І фортеця справді вражає своєю потужністю та розмірами! Довжина оборонних стін складає близько 2,5 км, висота стін та опор становить від 5 до 15 м, товщина від 1,5 до 5 м. Основу фортечного комплексу становить цитадель – найбільш укріплена частина, збудована ще генуезцями. Площа двору Цитаделі – 300 м кв.

За інформацією письмових джерел, Аккерман у часи панування турків зазнавав неодноразових нападів козаків під проводом прославлених героїв, Івана Сірка, Григорія Лободи, Остафія Дашкевича, Семена Палія. Три російсько-турецьких війни пам'ятають води лиману. Відомі військові полководці вписали свої імена в історію цих місць: Ушаков, Кутузов (був один час комендантом фортеці), Барклай-де-Толлі, Платов. Після розгрому армії Наполеона, згідно з мирним договором, підписаним у Бухаресті в 1812 році, фортеця остаточно відійшла до Російської Імперії. Через 20 років вона втратила свій статус військового об'єкта. У 1963 році Білгород-Дністровська фортеця була визнана пам'яткою архітектури та історії.

За багаторічну історію Білгорода-Дністровського накопичилося багато легенд, які тісно переплелися з реальною історією і відвертою містифікацією.

У часи Олександра Доброго, молдавського господаря, його донька Тамара вела розбійницький спосіб життя. У батька не було часу стежити за діями доньки: весь час він проводив у військових походах. Одного разу Тамара попросила батька виділити їй гроші на богоугодну справу: будівництво монастиря. Замість святилища була зведена фортеця, а Тамара проголосила свою незалежність. З воріт цитаделі розбійники, які стали вірними васалами доньки господаря Молдавії, виїжджали на грабіж. Дізнавшись про дії своєї доньки, Олександр Добрий розгнівався і прокляв її. Тамара заснула безпробудним сном, а господар наказав замурувати її в стіну живцем. З тих пір одна з веж і зветься Дівочою.

Ходять чутки, що в підземеллях Білгород-Дністровської фортеці мешкають істоти, які нападають на людей у темний час доби. Подейкують, що це солдати румунської армії, які після звільнення міста врятувалися від полону в старих руїнах. Хтось каже, що це прибульці, хто пересуджує про іншу расу, хтось про потойбічні сили. Є також версія, що це послідовники культу забороненого єгипетського бога, які втекли від переслідувань фараона. У середині минулого століття, після сильних підземних поштовхів, істоти ніби перестали турбувати місцевих мешканців, однак деякі бачать їх і досі.

Однією з головних загадок цитаделі є тетраксис. Викладений з 10 кам'яних ядер у стіні однієї з веж, трикутник довгий час не привертав уваги. Вважалося, що ядра застрягли в стіні після потужного обстрілу.

Сьогодні багато хто вважає, що тетраксис – масонський символ. «Вільні каменярі» після побудови замку Аккермана залишили тут свій слід. Однак архітектором цього бастіону був турок Мехмед Тахір Ага. Тому ця версія походження тетраксиса малоймовірна.

Друга версія говорить, що тетраксис може означати триєдність природних сил: землі, повітря, води.

Згідно з третьою версією – трикутник з ядер – хронометр, сонячний годинник. Він допомагав визначати 01 березня і 15 жовтня: дні початку та закінчення сільськогосподарських робіт.

Нині Білгород-Дністровська середньовічна фортеця – це пам'ятка національного значення, приваблива для численних туристів. Тут проводяться пісенні фестивалі, стіни фортеці «штурмують» у театралізованих виставах, в її стінах проводяться зйомки художніх фільмів та відбуваються міські розважальні заходи.

Галина Стойкова

кандидат філологічних наук, доцент,
заступник начальника відділу науково-довідкового
апарату, публікації та зовнішніх зв'язків
Державного архіву Одеської області

Мова як засіб окремішності нації

Мова – одна з найбільших таємниць у світі. Із самого дитинства і до глибокої старості людина постійно пов'язана з мовою. Це єдине знаряддя, що вивисує людину над світом. Кожен день дає нам урок пізнання і завжди нашим учителем стає слово. За його допомоги ми проникаємо в думки й почуття, що хвилювали людей минулих тисячоліть. Можемо звернутися до далеких нащадків і передати їм найсокровенніше у слові. Слово – найвірніший посланець з минулого в сьогодення і сьогодення в майбутнє. У слові є схованка мудрості й невмирущості народу.

В історії вітчизняної та зарубіжної лінгвістики існують різні погляди щодо мови як високої духовної зумовленості та окремішності нації. Цю проблему різнобічно досліджували у своїх працях відомі науковці-мовознавці: О. Бондар, В. фон Гумбольдт, М. Мюллер, А. Шлейхер, Е. Бенвеніст, Ф. де Соссюр, Л. Щерба, О. Томсон, М. Жинкіна, О. Селіванова, А. Соколова, Д. Монбоддо, Г. Гердер, Е. Сепір, Б. Уорф, Л. Вайсгербер, О. Потебня, О. Ткаченко та інші.

В Євангелії від Йоанна зазначено: «Споконвіку було Слово, і з Богом було слово, і Слово було – Бог. З Богом було воно споконвіку. Ним постало все, і ніщо, що постало, не постало без нього», а також: «Слово було тілом, і оселилося між нами...» Ці слова рівнозначні акту світобудови. Дана теза містить полярний

синтез слово-знака: дух і матерія як вічне змагання в первинності-вторинності, у змісті-формі. Вона розкриває духовну природу слова і мови, надаючи їм потойбічно-божественного змісту. Із Біблійної тези очевидно, що слово, а отже й мова – категорія духовна, або інакше, мова – це логіка духу народу. А дух, образно кажучи, це все те, що становить силу і гідність народу і переходить у спадок з покоління в покоління. Розмаїтість мов і народів зумовлена різним проявом духовної сили. Водночас мова є тою субстанцією, що стимулює загальнолюдську духовну силу до постійної діяльності. У цьому контексті є висновок В. фон Гумбольдта про те, що важко собі уявити щось більш тотожне як мова народу та його дух, і народи мають через те різні мови і їм властиві засадничі духовні відмінності [3]. Слово позначає не самі предмети, а поняття, які дух, незалежно від них, утворює в процесі мовотворчості. І саме в цьому утворенні понять, яке слід розглядати як глибоко внутрішній процес, що випереджує артикуляцію, і полягає духовна зумовленість і окремішність нації. Слово стало і найнебезпечнішим з благ, бо воно посвідчує хто ми є насправді. Воно є нашим домом, в якому ми живемо. Воно є і нашим творцем, бо ж «ним постало все». І це все, попри свою універсальність, найцінніше своєю окремішністю, як найціннішою є людська індивідуальність, виявлена на тлі загалу. Так і мова не могла бути збережена єдиною для всіх, як і рід людський не міг лишитися одним табуном [4]. Отже, різні мови, як різні люди, запорука існування яких – відмінні і подібні до себе, а тому кожна нація – це свого роду індивідуальність, головними ознаками якої є особливості психічного складу і типів мислення. Різні мови справді представляють далеко не однакові картини світу, але цю обставину правильніше формулювати в іншому порядку: дійсна й об'єктивна картина світу відображена в мовах неоднаково [6].

Мова складається зі слів – матеріалізованих понять. Якщо поняття за своєю природою універсальні, то саме слова роблять їх національними. А словами є звуки нашого мовлення як неповторні знаки для мислення і для вираження наших думок і відчуттів. Всяке відчуття передбачає фізичні зміни у нервовій системі. Тому слово є матеріально-ідеальним явищем, в якому мислення ідеальне й універсальне, а мова – його національне впровадження; образно кажучи, вона той ключ, яким можна розкрити національний характер. Єдність ідеального й матеріального в мові визначене словами П. Мовчана: «Мова не матеріальна, але постійно матеріалізована. Мова – це живе функціонування народного духу, а не одних мертвих знаків» [7], мова – це спосіб урівноваження реального і трансцендентального світів – вона їхній сполучник [10].

Оформити думку словами непросто. Деякі люди роблять це з труднощами. Оратори, письменники і поети досягнули це мистецтво. І все ж удосконалена форма мови багатьом недоступна. Таємниця міститься в повній гармонії форми та змісту. Слово, у своєму звуковому вираженні, має глибоке значення за своїм вібраційним ключем. І ключ, і тональність думки, її забарвлення повинні бути в повній гармонії. Деякі вирази особливо сильні саме цією відповідністю. Кожна мова має свій ритм. Людина, вимовляючи її, повинна дотримуватися цього ритму,

володіти цим ритмом. У творах великих письменників інколи можна піїмати цей ритм, але багато людей пишуть книги, ніколи не дотримуючись ритму і навіть не підозрюючи про його існування. Такі книги в роздрібному та безладному ритмі або зовсім без нього не читаються, скоро забувають про них. Але ті, нехай це буде маленьке оповідання, де ритм дотримано і досягнута музика мови, ті читаються часто, і люди їх люблять[1].

Сказане і написане може бути дане в будь-якому ритмі та будь-якій тональності, але за умови відповідності змісту і форми. Необхідно пам'ятати, що кожне слово має свій звуковий ключ і сполучається в реченні з іншими словами за допомогою свого внутрішнього складу, за допомогою звукового ключа та зв'язком з думками, які передають ці слова, так само, як музична ідея наділяється звуками. Гарну мову, хороше оповідання або твір можна уподібнити музичній симфонії. У великих поетів і письменників гармонія думок і слів виражається особливо яскраво. Називають таких людей майстрами слова. Невидимий вплив правильно й гармонійно побудованої мови особливо величний. Слова можуть бути і короткими, і протяжними, і відривистими, якщо цього потребує ритм, але сила впливу полягає не в зовнішній формі, а у співзвучності слова зі змістом, що в ньому міститься. Таїна впливу слова на людину дуже складна і доступна небагатьом. Висока духовна субстанція – слово – набуває матеріалізованого буття, тобто, позбувшись ідеального, слово перестає бути творцем матеріального. Найбільшою та найщільнішою матерією слова є звук, а найпотаємнішою щільною духу – думка як головний концепт мислення. Мислительська діяльність цілком духовна, глибоко внутрішня і тільки через посередництво звука вона матеріалізовується і стає доступною для чуттєвого сприйняття. Через цю діяльність мислення і слово становлять нероздільну єдність: як думка охоплює всю душу, так і звук здатен усією силою збурити людину, як мислення прагне вирватися зі схованок внутрішнього світу назовні, так і звук вкрай необхідний розумові для сприйняття предметів. За звуком криється множина змістів, відомих тільки конкретній мові. Отже, звукова генеза слова вкрай національна, власне така, що сягає мовних схованок, проблеми, які Ф. де Соссюр вирішує через концепцію довільності знака як найкращої основи для дослідження. Учений вважає, що ця система мови ґрунтується на ірраціональному принципі довільності знака, який у разі необмеженого використання міг би призвести до непередбачених ускладнень. Однак розуму вдається запровадити принципи впорядкованості й регулярності до деякої частини всієї маси знаків, і саме в цьому виявляється важливість відносно вмотивованого й поясненого в мові [11]. Суть мови як знакової системи полягає в тому, що знаки ці є національними кодами, а не просто співвідношенням означуваного й значення, а складність цього виявляється в мовній похідності від духу.

За В. фон Гумбольдтом рушієм національного є дух, а існуванням духу є мова. Згадаємо вислів Ю. Дзєровича: «Мова – це кров, що оббігає тіло нації. Виточи кров – умре нація». Мова – найважливіший національний ідентифікатор, завдяки

якому кожна нація вирізняється з-поміж інших, усвідомлюючи себе самодостатнім та самочинним суб'єктом історії.

На думку О. Потебні «мова – містичне ядро нації, тобто об'єктивне дане, що живе у підсвідомих глибинах етнографічної маси та може видобутися на поверхню свідомості і стати керманичем усіх національних змагань на всіх ділянках життя» [13]. Змагання, що минатимуть мову, приречені, бо здобуті на піску. І саме тоді без усвідомлення національного ідеалу, сконцентрованим виявом якого є мова, «розвій матеріальних відносин першим потопче і роздавить вас, як сліпа машина» [12]. Тому так безглуздо зараз абсолютизувати економічно-соціальний чинник коштом мовно-духовного. За очевидної сукупності різючих проблем безперечним є те, що без збереження своєї самобутньої культури нація втрачає своє обличчя (свою ідентичність) і приречена зникнути. Мова ж для цієї культури, за метафоричним висловом С. Лема, це те саме, що центральна нервова система для людини, а тому саме за станом мови можна встановити стан культури. Щодо націоналізму – це передусім усвідомлення своєї відмінності-самобутності у світі, що ґрунтується на мові як вістрі культури, і водночас «послідовний націоналізм є інтернаціоналізмом» [13]. Якщо способом дедукції розгортати цей блискучий вислів О. Потебні до цеглин нашого буття – світолюдини, – то ближнього можна й слід полюбити тільки так, як самого себе. І саме ця любов до свого роду, коли вона спрямована в себе зміцнює одностайність нації, а коли спрямована назовні, проти іншої нації, то посилює чвари і ненависть [4]. Отже, дайте достатньо любові собі, своїй країні, своїй нації, дайте так, і стільки, щоб вам не стало сили на ненависть до інших. Нація, яка втрачає свою рідну мову і приймає чужу, не має духовної самостійності, а завжди «йде на помочах», через що не проявляє ініціативи – цієї необхідної умови духовного і матеріального поступу взагалі. Така нація не має душевної бадьорості і проявляє апатію і млявість. Вона не спроможна утвердити свого права на життя поміж інших націй і через саме життя засуджена на смерть. Отже, лише сильна національна воля, що за І. Франком є синтезом бажань, потреб і змагань, що сягають меж можливого [12], є критерієм життєздатності нації. Завдяки, власне, цій волі наша мова, що лише у XVIII–XIX ст. пережила 173 укази заборон, винесла на своїх плечах націю. Ю. Шевельов називає це лінгвістичним дивом. Мабуть, не таке вже й диво, а просто ще один приклад креативної функції мови, чи інакше, націєтворчої функції, що є перманентним імпульсивним спалахом на щоразу по-новому загрозливій межі національної смерті українців. І от після лінгвоцидних XVIII–XIX ст. на початку XX ст. у Києві лише десятки інтелігентних родин говорили українською мовою. З огляду на це, тільки на ґрунті національної мови, яка духовно обрамлює націю і оберігає її від асиміляції та розсіяння в інших духовних середовищах, можливий розвиток національної свідомості, пам'яті і національного пізнання.

За М. Міхновським, головна причина нещастя нації – брак націоналізму, тобто любові, серед її широкого загалу. Відомо що відбувається з родиною коли зникає любов. Таж сама причина безладу у державі. Найглибшим містичним проявом

цієї любові є мова. На жаль, кількість носіїв цієї мови-любові, «цього рушія і регулятора національної психології» меншає. До прикладу соціологи спостерегли, що найвищий відсоток злочинів саме в містах зденаціоналізованих. Мова мстива: будь-яка наруга над нею призводить до душевної ущербності [7].

Отже, на думку О. Потебні, індивідуальність духу народу ніде не виражена так яскраво, як в національній мові. Власне мова є істинним ядром духу народу. Спільні дії індивідуума і його народу головно базовані на мові, якою і з допомогою якої народ думає. Історія мови й історичний розвиток духу народу навзаєм проникні категорії буття, що стисло виражено в тезі: «Доля мови формує долю народу» [2]. Повертаючи цю тезу у річище теперішніх суспільних обставин, позначених втратою національно-мовних пріоритетів, ватро пригадати класиків: перемогу здобуває не сила рук і не досконалість зброї, а сила духу. Оскільки природа обрала боротьбу як шлях удосконалення мови, то або боротися, або пропасти, або демонструвати дух як найважливішу народну окремішність у мовній екзистенції, або асимілюватися з кимось, або розуміти закладену Богом гармонію внутрішнього і зовнішнього (змісту-духу та форми-матерії), або гіпертрофувати (надмірно розвинути, збільшити) матеріальні потреби коштом єдиного універсального прояву духу – мови. Розмаїтість мов і народів зумовлена різним проявом духовної сили, що убачаємо в подальших наукових пошуках.

Використана література:

1. Абрамов Б. М. Шлях до інстини / Борис Абрамов. К. 2012. 656 с.
2. Возняк Т. Відродження іврити та української мови // Тексти та переклади. – Харків : Фоліо, 1998. – 345 с.
3. Гумбольдт В. фон. Про розвиток складу людських мов та його вплив на духовний розвиток людського роду / Вильгельм фон Гумбольдт // Хрестоматія з історії мовознавства XIX-XX ст. К. 1956. 172 с.
4. Гердер Й. Г. Мова й національна індивідуальність / Йоган Г. Гердер // Націоналізм : Антологія. К. 2000. 220 с.
5. Забужко О. Репортаж із 2000-го року. К. 2001. 95 с.
6. Кесседі Ф. Народ і нація / Ф. Кесседі // Філософська та соціологічна думка. К. 1992. № 6. С. 71-94.
7. Мовчан П. Мова – явище космічне / П. Мовчан. – К. 1994. 168 с.
8. Погрібний А. Якби ми вчилися так, як треба... Розмови про наболіле / А. Погрібний. – К. 1999. 336 с.
9. Тимошевський О. Мова і національність / О. Тимошевський. Чернівці. 1912. 123 с.
10. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності) / О. Федик. – Львів. 2000. 298 с.
11. Сосюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики / Фердинанд де Сосюр. К. 1993. 383 с.
12. Франко І. Поза межами можливого / Іван Франко // Націоналізм : Антологія. К. 2000. – 872 с.
13. Чехович К. Думки О. Потебні про національність / К. Чехович. – Львів. 1931. 187 с.

Олена Мартиненко

начальник відділу інформації та
використання документів Національного архівного фонду
Державного архіву Одеської області,

Валерія Сугак

головний науковий співробітник відділу
науково-довідкового апарату, публікації та зовнішніх зв'язків
Державного архіву Одеської області,

Вікторія Столярова

головний науковий співробітник відділу
науково-довідкового апарату, публікації та зовнішніх зв'язків
Державного архіву Одеської області

Виставкова діяльність у Державному архіві Одеської області: онлайн виставка до дня народження Леся Курбаса

У Державному архіві Одеської області (ДАОО) виставкова діяльність є одним із напрямків роботи, який активно розвивається. Щорічно співробітники архіву представляють для ознайомлення близько двох десятків виставок архівних документів. Це виставки до знаменних дат та тематичні. Планування на рік та всі тематико-експозиційні плани виставок затверджуються Науково-методичною радою Державного архіву Одеської області.

Особливо відзначимо виставки, які присвячені знаним особистостям та краєзнавцям: «До 225-ї річниці від дня народження Франческо Карло Боффо», «До 155-річчя від дня народження Михайла Сергійовича Грушевського», «Мирон Романович Бельський – бібліограф, літератор, одеський краєзнавець, колекціонер мініатюрної книги», «До 175-ї річниці від дня народження українського композитора та громадського діяча Миколи Віталійовича Лисенка», «Аполлон Олександрович Скальковський – історик, археограф, статистик, економіст, громадський діяч», «До 110-ї річниці з дня народження Романа Олексійовича Шувалова», «До 75-річчя з дня народження Богдана Івановича Сушинського», «140 років з дня народження Олександра Олександровича Богомольця», «До 145-річчя від дня народження Сергія Ісайовича Уточкіна».

Виставка «До 135-річчя від дня народження Леся Курбаса» була підготовлена на базі документів ДАОО. Представлені документи різні за типами та видами. Це листи, доручення, накази, повідомлення, заяви, постанови, фотографії. Метою розвідки є популяризація документального зібрання про діяльність Леся Курбаса, що зберігається в Державному архіві Одеської області. Виставка розкриває частину творчої біографії Леся Курбаса, пов'язану з Одесою.

Леся Курбасу належить визначний новаторський внесок у розвиток театрального мистецтва, особливістю його творчого бачення було вчення про образне перетворення дійсності мистецькими засобами, теорія синтезу різних театральних

систем – акцентованого впливу та вияву, заперечення натуралізму на користь інтелектуального конструювання і монтажу, поєднання українського бароко і західноєвропейського імпресіонізму, заклик до постійного пошуку. Все це мало величезний вплив на мистецьке життя України [15]. В ДАОО зберіглась стаття Курбаса Л. 1925 р. «З приводу симптомів реакції», в якій автор зазначає, що в основу шукань сучасного революційного театру треба покласти реалізм [5, арк. 2].

Одним із джерел для висвітлення творчої діяльності Леся Курбаса є спогади його учня – Василька В. С., особливо книга «Театру віддане життя», де автор згадує про появу в Одесі філії театру «Березіль» [2, арк. 121].

У 1963 р. Василько В. С. намагався опублікувати статтю про Леся Курбаса в московському журналі «Театр», однак отримав відмову [1]. Результатом наполегливої та самовідданої роботи Василька В. С. стала поява в 1969 р. беззаперечно вагомої книги – «Леся Курбас. Спогади сучасників [14]. У своїх листах до Верхацького М. П., Лабінського М. Г., Микитенка О. І. та Саламарського І. О. Василько В. С. вказував на численні труднощі з виданням цієї збірки споминів. Зокрема, про суперечності думок авторів щодо хрестоматійності видання та побоювання, що книга спогадів про Леся Курбаса може викликати невдоволення з боку «старих березильців» [3, арк. 4, 8].

Особливо принципово відстоювала свої переконання онука письменника Михайла Старицького – Ірина Іванівна Стешенко, яка була актрисою театру «Березіль». Виник конфлікт між Стешенко І. І. та Васильком В. С., який критику не сприйняв. У відповідь він писав, що рецензія на збірку справила на нього приголомшливе враження не глибиною змісту, а зарозумілістю і зневажливістю, з яким автор ставиться до упорядників добірки спогадів про Леся Курбаса [4, арк. 5]. Спогади Стешенко І. І. про Леся Курбаса опублікувала у своїй розвідці дослідниця Грабар Н. І. [12].

Як зауважує у своїй статті історик Ходоровський М. Д., з часів Центральної Ради і в першій половині 1920-х років на театральному фронті відчувався потяг до українства: один за одним виникають в Одесі нові мистецькі колективи, одним з яких був «Одеський філіал» театру «Березіль» [4, арк. 12].

Після заснування у 1922 р. в Києві театру-студії «Березіль» Леся Курбас переймався питанням підготовки нового покоління акторів та режисерів. У багатьох містах України з його ініціативи були відкриті творчі майстерні. У 1924 р. до Одеси були направлені режисери та актори Бондарчук Степан, Мануйлович Софія, Долина Павло для відкриття ще однієї майстерні «Березіля». Відповідне доручення голови Правління Мистецького Об'єднання «Березіль» Леся Курбаса лаборанту Степану Бондарчуку про організацію театральної майстерні в місті Одеса представлено на виставці в ДАОО [8, арк. 51, 53].

Філію в Одесі відкрили 19 травня 1924 р., вона була шостою з театральних студій «Березіль» в Україні [10]. В матеріалах виставки можна ознайомитись з наказом Губполітпросвіти про створення відділом мистецтв театральної майстерні, як філії художнього об'єднання міста Києва «Березіль» [8, арк. 1].

Робота цієї творчої майстерні в Одесі істориками досліджена недостатньо, певну інформацію про її існування дають матеріали виявленої краєзнавцем

Гриськовим А. С. публікації «Революційний театр в Одесі» в газеті «Червоний степ» від 15 травня 1924 р. [13].

В статті зазначається, що «цілковита відсталість Одеси в справі театрального життя взагалі, а українського зокрема, примусила Одеську губполітосвіту шукати засобів до оздоровлення цієї галузі життя: закликати пролетарсько-театральні установи з-поза меж Одеси. В Одесі відкривається театральна майстерня «Березіль», яка буде працювати тут як філія київського центру. Одеська майстерня розпочинає свою роботу в помешканні селянського будинку, а перша вистава передбачається на вересень. В подальшому майстерня має поширити свою роботу перенесенням виступів в робітничі райони, а згодом і на села. Відділ мистецтв Губполітпросвіти уже розпочав прийом заяв про вступ до майстерні» [11].

В фондах ДАОО відклались заяви про прийом на роботу в «Театральну майстерню художнього об'єднання «Березіль». З деяких заяв можемо дізнатися факти буденного життя того часу. Для прикладу, Василь Тищенко у своїй заяві вказував, що за дощової погоди буде пропускати робочі дні через скрутне матеріальне становище та дальність розташування квартири. В інших заявах читаємо, що працівників переводили на роботу до Одеської філії для покращення здоров'я на півдні [9, арк. 9-9 зв., 10-12, 69, 71].

З повідомлень Одеської Губполітпросвіти дізнаємось про оголошення набору учнів на курси в Одеську філію театральної майстерні «Березіль» (10 чоловічих та 5 жіночих вакансій) [8, арк. 17-17 зв.]. Керівництво майстерні намагалось піклуватись про своїх співробітників. Так, в одному з листів до Правління мистецького об'єднання «Березіль» в м. Київ просили вжити відповідних заходів для забезпечення службовців студії безкоштовними обідами [8, арк. 71]. Зі спогадів Василька В. С., зауважимо, що платні в театральних майстернях «Березіль» ніхто, крім Курбаса, не одержував, лише пайки [2, арк. 128 зв.].

Не забували в майстерні й про політичну обізнаність, що підтверджує лист інспектора Одеської губернської інспектури народної освіти Кузьмина в художню майстерню «Березіль» про призначення Бойка П. Я. керівником гуртка політграмоти [6, арк. 23-25].

За спогадами Василька В. С., майстерня в Одесі проіснувала рік. За цей час було здійснено три постановки: «Джیمмі Хіггінс», «Чудотворці» та «Царі» (за творами Шевченка Т. Г.). Спектакль «Джیمмі Хіггінс» мав особливий успіх та був великою творчою перемогою авторів [2, арк. 118].

Окрім театру значимою в сенсі новаторства та режисерських пошуків для Леся Курбаса була сфера кіно. На Одеській кіностудії в 1922 р. він зняв художній фільм «Шведський сірник», у 1924 – картини «Вендета» і «Пригоди Макдональда», а в 1925 – «Арсенальці». Одеський губвиконком ухвалив резолюцію про те, що кінострічка Леся Курбаса «Пригоди Макдональда» є найкращим радянським фільм на футуристичну тему [13]. Взагалі, у 1920-ті роки «побутовий театр» та «побутовий стиль» стали зовсім не популярні. Сама дійсність трощила старий уклад життя та побут. Побутовизм був ознакою режисерської відсталості [2, арк. 123].

В представленій виставці документів можна ознайомитись з листом інспектора Головпросвіти Немоловського артисту-режисеру Степану Бондарчуку, про організацію в Одесі кіно-технікуму для підготовки режисерів-лаборантів, операторів, сценаристів і артистів кіно з висуванням кандидатури Степана Бондарчука на посаду завідувача. Відмітимо, що в тексті листа чітко зазначено, що головою технікуму має бути саме українець за національністю [8, арк. 59].

За свою творчу діяльність Леся Курбас був удостоєний звання «Народний артист», відповідну постанову Ради Народних Комісарів УРСР «Про нагородження артиста і режисера Олександра Степановича Курбаса званням Народного Артиста Республіки» можна переглянути на виставці [7, арк. 221]. Ця нагорода була цілком заслуженою, адже започатковані ним новаторські методи в подальшому активно використовувались митцями. Він навчав своїх учнів відчуттю суб'єкта і об'єкта у творчому процесі, сприймати ритм твору від початку творення образу до його повторного відтворення [2, арк. 130].

Отже, виставкова діяльність сприяє популяризації архівної справи. Виставка архівних документів, присвячена функціонуванню творчої майстерні «Березіль» Леся Курбаса в Одесі, допомагає провадити історичні дослідження цієї теми, враховуючи її недостатню вивченість. Представлені джерела ілюструють деталі, які неможливо віднайти в історіографічних напрацюваннях.

Використана література:

1. Державний архів Одеської області. Ф. Р-8098. Оп. 2. Спр. 32. 142 арк.
2. Державний архів Одеської області. Ф. Р-8098. Оп. 2. Спр. 45. 226 арк.
3. Державний архів Одеської області. Ф. Р-8098. Оп. 2. Спр. 49. 22 арк.
4. Державний архів Одеської області. Ф. Р-8098. Оп. 2. Спр. 79. 15 арк.
5. Державний архів Одеської області. Ф. Р-8098. Оп. 2. Спр. 122. 13 арк.
6. Державний архів Одеської області. Ф. Р-150. Оп. 1. Спр. 604. 39 арк.
7. Державний архів Одеської області. Ф. Р-728. Оп. 1. Спр. 280. 422 арк.
8. Державний архів Одеської області. Ф. Р-5441. Оп. 1. Спр. 1. 76 арк.
9. Державний архів Одеської області. Ф. Р-5441. Оп. 1. Спр. 2. 117 арк.
10. Березіль / О. В. Красицькіна. Енциклопедія Сучасної України. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. URL: <https://esu.com.ua/article-39316>
11. Бондарчук С. К. Революційний театр в Одесі. Червоний степ. 1924. № 42. URL: <http://slibraria.ua/issues97770856>
12. Грабар Н. І. Леся Курбас у спогадах Ірини Стешенко. Український археографічний щорічник. 2016. Вип. 19-20. С. 465-480. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uashch_2016_19-20_29
13. Гриськов А. С. Одеські адреси Леся Курбаса. Чорноморські новини. 2017. № 27-28. URL: <https://chornomorka.com/archive/21818-21819/a-9089.html>
14. Леся Курбас: Спогади сучасників / В. С. Василько, М. Г. Лабінський. Київ: Мистецтво, 1969. 412 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=5600>
15. Ходоровський М. Д. Курбас Леся (Олександр-Зенон) Степанович. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Khodorovskiy_MD/Kurbas_Les_Stepanovich/

Олена Мартиненко

начальник відділу інформації та
використання документів Національного архівного фонду
Державного архіву Одеської області,

Валерія Сугак

головний науковий співробітник відділу
науково-довідкового апарату, публікації та зовнішніх зв'язків
Державного архіву Одеської області,

Вікторія Столярова

головний науковий співробітник відділу
науково-довідкового апарату, публікації та зовнішніх зв'язків
Державного архіву Одеської області

**Описовий статистичний огляд особових справ в'язнів
Одеського губернського концентраційного табору
за 1920-1925 роки на основі документів
Державного архіву Одеської області**

У Державному архіві Одеської області в фонді Р-73 «Одеський губернський концентраційний табір Одеської губернської концентраційної комісії по боротьбі з контрреволюційною спекуляцією та злочинами на посаді» на зберіганні знаходяться документи Губернської надзвичайної комісії, Одеського губернського концентраційного табору, Губернського бюро примусових робіт загальною кількістю 147 одиниць зберігання.

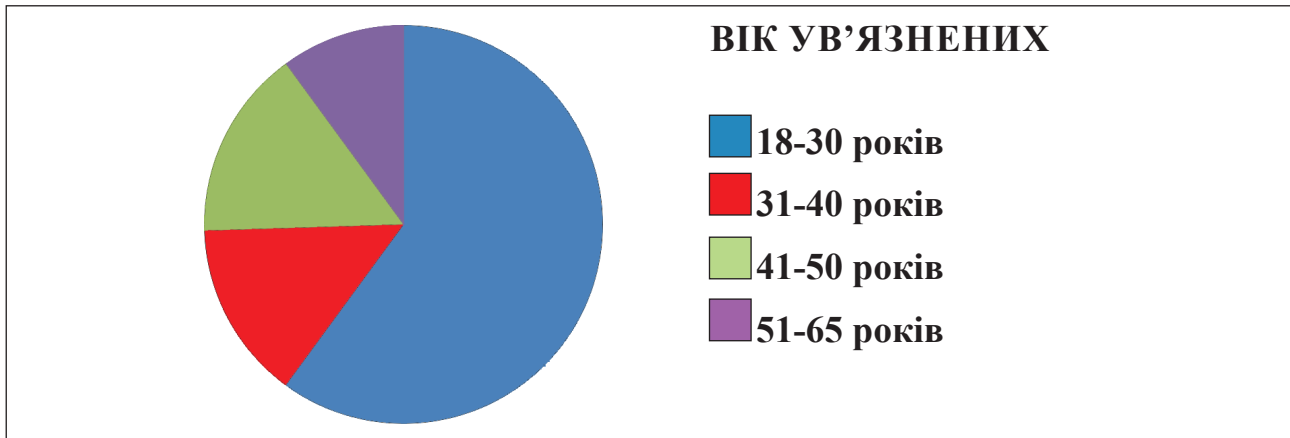
В результаті проведення науково-технічного опрацювання та експертизи цінності документів було складено опис № 1 на 75 справ та опис № 2 на 72 справи. В даному статистичному огляді детально розглянемо документальний склад опису № 2, який поділяється на анкети ув'язнених, особові, реєстраційні та арештантські картки, службові записки, довідки, витяги з обвинувачуваних протоколів, судові рішення, супровідні ордери, посвідчення, виконавчі листи, загальною кількістю 433 документи.

Опис № 2 за 1920-1925 роки систематизований за структурно-хронологічним принципом, справи структуровані за абеткою прізвищ, документи в справах розміщені по роках в порядку зростання. В описі наявні прізвища лише на літери «Б», «К», «Ф». В складених заголовках справ вказано перелік наявних документів та вік ув'язненого.

Описовий огляд складено за наступними критеріями: стать, вік, національність, походження, освіта, місце народження, походження, рід занять, сімейний стан, стаття обвинувачення, вирок, відбуття покарання.

В результаті аналізу опрацьованих документів було виявлено, що за гендерним поділом 80% засуджених були чоловіками, 20% – жінки. Вікові межі коливалися від 18 до 64 років. Докладний розподіл в Таблиці 1.

Таблиця 1.

За національною ознакою більшість у своїх анкетах зазначали, що вони росіяни, на другому місці – євреї, поодинокі вказівки на поляків, українців та молдаван. Докладний розподіл в Таблиці 2.

Таблиця 2.

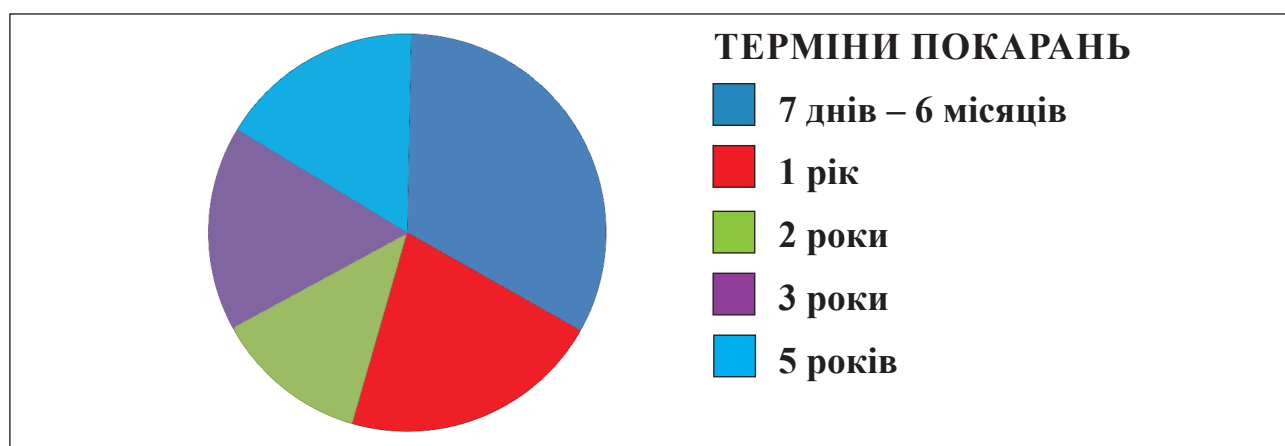

За походженням 70% засуджених були міщанами, 27% – селянами, 2% – дворянського роду, 1% – духовництво. За освіченістю 70% були грамотними, більшість володіли початковою та середньою освітою. За сімейним станом 60% були одруженими, 30% – неодруженими, 10% – розлучені та вдовці. За родом занять зустрічаються різноманітні професії, але більшість займалися торгівлею та обробляли землю. Крім них серед засуджених були службовці, механіки, малярі, фельдшери, бляхарі, водії, візники, ковалі, кравці, чорнороби тощо.

Місце народження 30% ув'язнених вказували місто Одеса, 13% – Одеська губернія, 12% – Подільська, приблизно по 5% – Бессарабська, Київська, Чернігівська, Херсонська губернії, Балтський та Тираспольський повіти. Поодинокі вказівки Донська, Ковенська, Могилівська губернії.

В процесі роботи з документами було виявлено, що основними злочинами, за якими обвинувачувались ув'язнені, були злочини на посаді, спекуляція, незаконний проїзд, пізні прогулянки по місту, відсутність роботи, підробка документів. В меншості випадків крадіжки, бандитизм, дезертирство (трудове дезертирство), афери, шантаж, побої, образи, варка самогону, експлуатація селян, невиконання трудових повинностей, хабарництво, бродяжництво, зберігання цінностей. Терміни покарань від 7 днів примусових робіт до 5 років позбавлення волі. Докладний розподіл в Таблиці 3.

Таблиця 3.

В справах збереглися трудові книжки виконання примусових робіт. Описані часті випадки втеч із місць відбування покарань. Не поодинокі випадки завчасних звільнень в результаті роботи Комісії з розвантаження місць ув'язнення від відбуття покарання. За підрахунками лише 25% засуджених повністю відбували свій термін покарання.

Отже, описовий статистичний огляд документів засуджених Одеського губернського концентраційного табору на конкретних прикладах показує як діяло тогочасне законодавство. Подібні дослідження дозволяють зробити загальний суспільний зріз Одеси початку 1920-х років.

Використана література:

1. Державний архів Одеської області. Ф. Р-73. Оп. 2. Спр. 1-72.

АРХІВНА ХРОНІКА

У ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

02.01.2023 Вітання дітей-вихованців дитячого будинку сімейного типу з нагоди різдвяних та новорічних свят

З метою підтримки у складний для кожного громадянина час, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в дитячих будинках сімейного типу, за дорученням начальника Одеської обласної державної (військової) адміністрації Максима Марченка працівники Державного архіву Одеської області відвідали дітей-вихованців дитячого будинку сімейного типу та привітали їх з різдвяними та новорічними святами. Родина віддячила теплим прийомом та дитячими усмішками, а це найважливіша та найприємніша подяка.

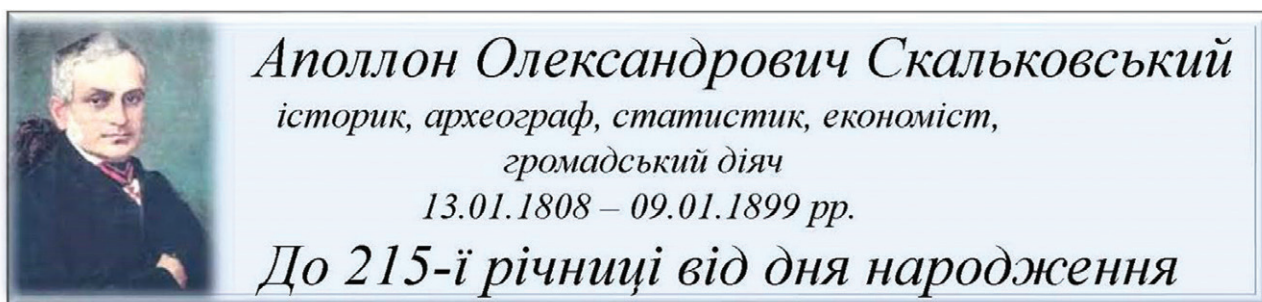

01.01.2023 Забезпечення збереження та покращення умов зберігання документів Національного архівного фонду України

У рамках програми по забезпеченню збереження та належних умов зберігання документів Національного архівного фонду України, за підтримки Ukrainische Orthodoxe Kirchengemeinde e.V. (Українська Православна церква у м. Берлін) та фонду Ukraine-Hilfe Berlin e.V., Державний архів Одеської області надає підтримку архівним відділам райдержадміністрацій та міських рад Одеської області. З початку року Державним архівом Одеської області було передано архівному відділу Болградської райдержадміністрації Одеської області двісті двадцять коробів. Робота з передачі архівних коробів продовжується.

**13.01.2023 Аполлон Олександрович Скальковський –
історик, археограф, статист, економіст, громадський діяч**

13 січня 2023 року виповнюється 215 років з дня народження Аполлона Олександровича Скальковського. У Державному архіві Одеської області знаходиться на зберіганні фонд особового походження «Скальковський А. О. (Ф. 147)», в якому зберігаються документи службової, наукової та творчої діяльності, біографічні документи. Державним архівом Одеської області підготовлено онлайн виставку архівних документів, яка доступна за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/apollon-oleksandrovykh-skalkovskyj/>

**31.01.2023 Робочий візит Генерального консула Греції в Одесі
Дімітріоса Дохтсіса та директора ПП «Архівні інформаційні системи»
Кирила Віслобокова до Державного архіву Одеської області**

31 січня 2023 року директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент Петро Лук'янчук зустрівся з міжнародними партнерами.

Зважаючи на багатонаціональний склад мешканців та багату на події історію Одещини, дипломатичні місії, акредитовані в м. Одеса, проявляють зацікавленість у вивченні історичних документів та співпрацюють з Державним архівом Одеської області. Так, з 2020 року у тісних партнерських стосунках з Державним архівом співпрацює Генеральне консульство Грецької Республіки в Одесі. Протягом останнього часу відбувалися зустрічі, обговорення тощо.

У рамках Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством закордонних справ Грецької Республіки, що діє через Генеральне консульство Грецької Республіки в Одесі, та Державним архівом Одеської області, підписаного у 2022 році, Державний архів Одеської області отримав у користування сканер Zeutschel OS 12002 Advanced для оцифрування документів Національного архівного фонду.

У зустрічі взяли участь Генеральний консул Греції в Одесі Дімітріос Дохтсіс, директор ПП «Архівні інформаційні системи» Кирило Віслобоков. Державний архів Одеської області постійно співпрацює з міжнародними партнерами.

21.02.2023 Державний архів Одеської області продовжує проведення семінарів, направлених на підвищення рівня знань з питань організації діловодства та архівної справи

21 лютого 2023 року директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент Петро Лук'янчук відкрив перший семінар, направлений на підвищення рівня знань з питань організації діловодства та архівної справи.

Державний архів здійснює управління архівною справою і діловодством на території області, координує діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій у питаннях архівної справи і діловодства, а постійне підвищення кваліфікації фахівців діловодних служб є однією з форм, що сприяє реалізації функцій Державного архіву.

Планом проведення навчальних семінарів, направлених на підвищення рівня знань з питань організації діловодства та архівної справи, на 2023 рік передбачено розгляд організаційних, інформаційних, технічних, технологічних процедур, які складають основу роботи служби діловодства установи та вимог до формування справ, проведення експертизи цінності документів, складення описів справ, актів про вилучення для знищення документів.

Перший семінар у цьому році провела начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Галина Успенська за темою «Організація діловодства в установі та складення зведеної номенклатури справ».

У семінарі взяли участь 77 осіб – представники Головного управління Пенсійного фонду України в Одеській області, Одеської митниці Держмитслужби, Одеського національного медичного університету, Одеського міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, Департаменту

архітектури та містобудування Одеської міської ради, Державної аудиторської служби України. Проведення семінарів, направлених на підвищення рівня знань з питань організації діловодства та архівної справи, затверджених планом роботи Державного архіву на 2023 рік, триває.

По завершенню навчального семінару всім учасникам навчання надано методичні матеріали. Усі слухачі семінару отримали відповідні сертифікати.

22.02.2023 Нові надходження до Державного архіву документів науково-дослідної діяльності в галузі морського транспорту

До Державного архіву Одеської області на зберігання надійшли документи Державного підприємства «Державний проектно-вишукувальний та науково-дослідний інститут морського транспорту «ЧорноморНДІпроект» (фонд Р-3356) за 1982-2022 роки в кількості 182 справи у зв'язку з припиненням та реорганізацією підприємства. До складу архівних документів увійшли: накази та розпорядження з основної діяльності, протоколи засідань науково-технічної ради і секцій, матеріали розслідування нещасних випадків на виробництві, річні тематичні плани проектно-вишукувальних робіт, річні звіти про виконання річних планів з основної діяльності, фінансові плани та звіти про їх виконання, штатні розписи, кошториси.

23.02.2023 «Вистояли – переможемо!». Інформаційні матеріали до річниці повномасштабного вторгнення рф в Україну

24 лютого 2023 року виповнюється 365 днів від початку злочинного повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Цей напад став кульмінацією загарбницької війни, яку агресорка розпочала проти України 9 років тому з окупації Криму у 2014 році.

У лютому 2014 року в порушення принципів міжнародного права російська федерація розпочала збройну агресію проти України. У результаті були окуповані українські території: Автономна Республіка Крим, місто Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської областей. росія здійснила незаконну анексію Криму та розв'язала бойові дії на сході України.

Збройне вторгнення, а також подальша діяльність окупаційних адміністрацій супроводжуються злочинами проти життя та здоров'я людей, свободи совісті та переконань, державної, громадської та приватної

власності, нанесенням шкоди довкіллю, регіональній та міжнародній безпеці. Державний архів Одеської області пропонує ознайомитися з інформаційними матеріалами Українського інституту національної пам'яті до річниці повномасштабного вторгнення РФ в Україну «Вистояли – переможемо!», які доступні за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/informacijni-materialy-do-richnyczi-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rf-v-ukrayinu-vystoyalyp-eremozhemo/>

24.02.2023 Нові надходження до Державного архіву документів фонду – колекції про події російсько-української війни

На зберігання до Державного архіву Одеської області надійшли документи до фонду – колекції «Російсько-українська війна в документах і спогадах сучасників» (фонд 8302) за 2014-2016, 2019, 2022 роки в кількості 20 справ.

До складу архівних документів увійшли: публікації про події російсько-української війни у періодичних виданнях, книга М. Гордієнка «Одесса 2014. Крах рузской весны», листівки благодійних організацій з довідковою інформацією, конверти, марки, магніти, випущені АТ «Укрпошта», фотодокументи волонтерських груп.

27.02.2023 Презентація виставки «Історія та становлення Одещини»

Державний архів Одеської області продовжує реалізовувати культурно-інформаційний проєкт, мета якого – об'єднання мешканців Одещини навколо спільних ідей: любові до рідного краю, інформування громадськості про здобутки і становлення регіону та відзначення 91 річниці від дня утворення Одеської області.

27 лютого 2023 року, у фое Одеського національного академічного театру опери та балету, відбулася презентація виставки «Історія та становлення Одещини» за документами і матеріалами з фондів Державного архіву Одеської області.

Презентація відбулася за сприянням директора Державного архіву Одеської області, кандидата наук з державного управління, доцента Петра Лук'янчука та директорки Одеського національного академічного театру опери та балету, заслуженої працівниці культури України Надії Бабіч.

20.03.2023 Робочий візит Повіреного у справах Посольства Австрії в Києві Арада Бенкьо до Державного архіву Одеської області

20 березня 2023 року директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент Петро Лук'янчук зустрівся з Повіреном у справах Посольства Австрії в Києві Арадом Бенкьо, який прибув до Державного архіву Одеської області з робочим візитом.

На зустрічі були обговорені питання щодо оцифрування документів, які зберігаються в Державному архіві Одеської області. Державний архів Одеської області продовжує співпрацю з міжнародними партнерами.

22.03.2023 Державним архівом Одеської області проведено навчальний семінар за темою: «Українська мова в діловодстві»

22 березня 2023 року директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент Петро Лук'янчук відкрив навчальний семінар за темою: «Українська мова в діловодстві», який було організовано відповідно до Плану проведення навчальних семінарів.

У заході взяли участь співробітники департаментів та управлінь Одеської обласної державної адміністрації, державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування Одеської області у кількості 178 осіб, у тому числі у семінарі взяв участь голова Болградської районної державної адміністрації Геннадій Бамбура разом з усіма працівниками районної державної адміністрації.

На семінарі з основною доповіддю виступила заступник начальника відділу науково-довідкового апарату, кандидат філологічних наук, доцент Галина Стойкова.

По завершенню навчального семінару всім учасникам навчання надано методичні матеріали. Усі слухачі семінару отримали відповідні сертифікати.

27.03.2023 Нові надходження до Державного архіву документів науково-дослідної та проектно-конструкторської діяльності в галузі морського транспорту

До Державного архіву Одеської області на зберігання надійшли документи Державного підприємства «Науково-дослідний проектно-конструкторський інститут морського флоту України з дослідним виробництвом» за 1981-2020 роки в кількості 160 одиниць у зв'язку з реорганізацією підприємства. До складу архівних документів увійшли: накази та розпорядження з основної діяльності, положення про відділи та відокремлені структурні підрозділи, протоколи засідань вченої ради, протоколи засідань профспілкового комітету, штатні розписи, річні фінансові звіти та баланси.

19.04.2023 Проведення навчального семінару за темою: «Складення описів на документи та актів про вилучення для знищення документів, не внесених до Національного архівного фонду»

Директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент Петро Лук'янчук відкривав навчальний семінар за темою: «Складення описів на документи та актів про вилучення для знищення документів, не внесених до Національного архівного фонду» для посадовців органів публічної влади та представників трудових архівів Одеської області, до обов'язків яких віднесено відповідальність за організацію та проведення документообігу та архівної справи.

У заході взяли участь співробітники архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області, а також департаментів та управлінь Одеської обласної державної (військової) адміністрації, державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування Одеської області у кількості понад 100 осіб.

На семінарі з основною доповіддю виступила начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Галина Успенська.

По завершенню навчального семінару всім учасникам навчання надано методичні матеріали. Усі слухачі семінару отримали відповідні сертифікати.

19.04.2023 Співпраця Державного архіву Одеської області з FamilySearch International (США)

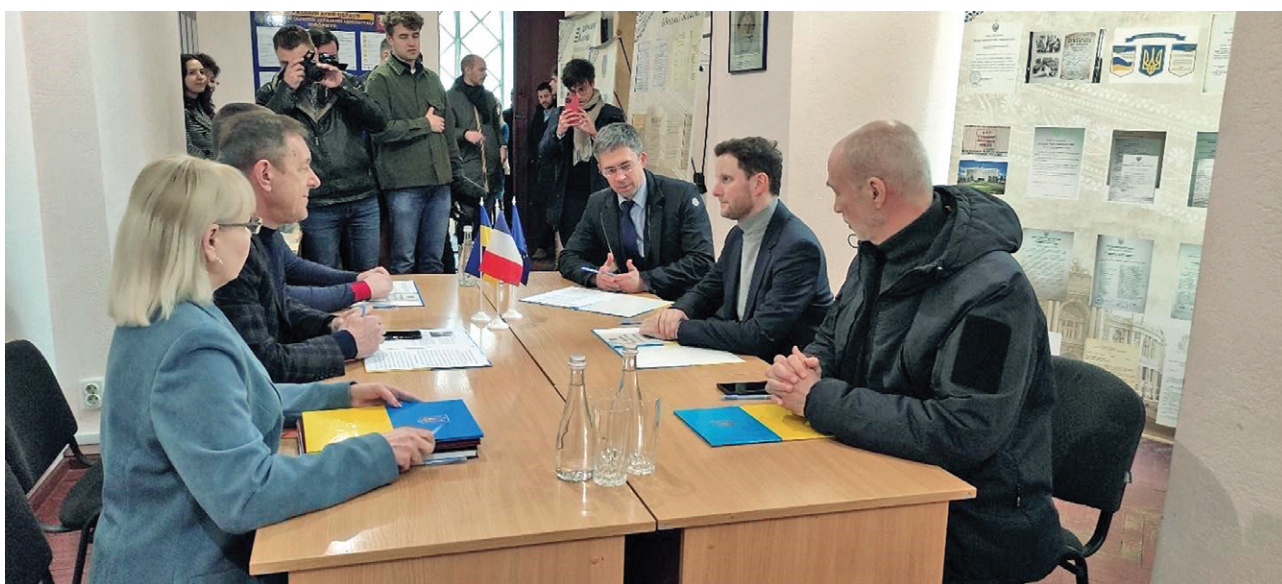
Державний архів Одеської області спільно з Державною архівною службою України з 2020 року співпрацює з міжнародним партнером FamilySearch International (США) з питань створення цифрового фонду користування Національним архівним фондом. 08 лютого 2022 року було укладено договір між Державним архівом Одеської області та FamilySearch International (США).

Результатом взаємодії Державної архівної служби України, Державного архіву Одеської області та корпорації FamilySearch International (США) стала можливою реалізація масштабної програми з оцифрування документів Одеської області. 19 квітня 2023 р. до Державного архіву Одеської області надійшло обладнання від

FamilySearch International (США) – два сканери для оцифрування документів Національного архівного фонду, які зберігаються в Державному архіві Одеської області.

21.04.2023 Робочий візит Уповноваженого Міністра Франції з питань транспорту при Міністерстві екологічної трансформації та розвитку територій пана Клемана Бона і Посла Франції в Україні Етьєна де Понсена до Державного архіву Одеської області

21 квітня 2023 року директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент Петро Лук'яничук зустрівся з Уповноваженим Міністром Франції з питань транспорту при Міністерстві екологічної трансформації та розвитку територій паном Клеманом Боном та Послом Франції в Україні Етьєном де Понсеном, а також з членами делегації, до якої входили: Керівник апарату Уповноваженого міністра Віктор Пас і Дипломатичний радник Рено Дельпеш.

На зустрічі були обговорені питання щодо оцифрування документів, які зберігаються в Державному архіві Одеської області, про співпрацю з міжнародними партнерами та про видатних французів в історії міста Одеса.

Гостей було ознайомлено з документами Національного архівного фонду, пов'язаними з видатними французами, які проживали в Одеській області. Державний архів Одеської області продовжує співпрацю з міжнародними партнерами.

25.04.2023 37-мі роковини Чорнобильської катастрофи та Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій і катастроф

06 квітня 2023 року виповнюється 37 років з моменту страшної техногенної катастрофи й величезної екологічної трагедії світового масштабу на Чорнобильській АЕС. Це одна з найстрашніших катастроф в історії людства, у результаті якої було порушено традиційний уклад життя мешканців багатьох населених пунктів, тисячі людей зазнали негативного впливу на здоров'я. За матеріалами з фондів Державного архіву Одеської області підготовлено виставку архівних документів, присвячену Дню Чорнобильської катастрофи та Міжнародному дню пам'яті жертв радіаційних аварій і катастроф. Виставка доступна за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/909175-2/>

26.04.2023 Нові надходження до Державного архіву документів у сфері соціального страхування

На зберігання до Державного архіву Одеської області у зв'язку з реорганізацією надійшли документи Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в Одеській області за 2000-2022 роки в кількості 188 одиниць зберігання. До складу архівних документів увійшли: накази з основної діяльності, розпорядження голови правління, протоколи засідань та постанови правління, положення про відділення та структурні підрозділи, плани роботи з основної діяльності, річні кошториси з планами асигнувань та змінами до них, фінансові звіти про виконання бюджету відділень, штатні розписи та переліки змін до них.

05.05.2023 Нові надходження до Державного архіву документів Одеського національного медичного університету

На зберігання до Державного архіву Одеської області надійшли документи Одеського національного медичного університету за 1941-1947 роки в кількості 2224 одиниці зберігання. Нове надходження до фонду складають особові справи студентів. Як вид документації вони містять формулярні списки, особові листки з обліку кадрів викладачів, виписки з метричних книг, копії свідоцтв про навчання, автобіографії, листи, клопотання, звернення, пояснювальні записки, заяви та інші матеріали, які є безцінним джерелом у галузі генеалогії та сімейної історії, а також основою для створення колективних біографій. Постійний ріст інтересу та кількості запитів на особові справи викладачів і студентів доводить потребу в їх збереженні.

08.05.2023 08 травня Україна відзначає

День пам'яті та примирення

Законом України «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років» встановлено День пам'яті та примирення, який відзначається щороку 08 травня з метою вшанування пам'яті жертв Другої світової війни 1939-1945 років.

Україна доєднується до європейської традиції відзначення перемоги у Другій світовій війні, вшанування всіх борців з нацизмом та жертв війни і вже вдруге відзначає День пам'яті та примирення в умовах повномасштабної збройної агресії росії.

На вебсайті Державного архіву Одеської області функціонує тематична рубрика «Фонди періоду тимчасової фашистської окупації» <https://archive.od.gov.ua/arhiv/elektronnyj-arhiv-fondy-opysy-dokumenty/fondy-periodu-tymchasovoyi-fashystskoyi-okupacziyi/> Також пропонуємо ознайомитися з інформаційними матеріалами Українського інституту національної пам'яті, присвячені Дню пам'яті та примирення, які доступні за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/ukrayinskyj-institut-nacziionalnoyi-pamyati-informacziyni-materialy-do-dnya-pamyati-ta-prymyrennya-8-travnya/>

09.05.2023 Нові надходження до Державного архіву Одеської області документів галузі охорони здоров'я

У зв'язку з реорганізацією Комунального некомерційного підприємства «Одеський обласний кардіологічний центр» Одеської обласної ради на зберігання до Державного архіву Одеської області вперше надійшли документи за 1984-2022 роки в кількості 72 одиниці зберігання. До складу архівних документів увійшли: накази з основної діяльності; документи про організацію наукових конференцій, семінарів, з'їздів, засідань круглих столів; інформації про стан серцево-судинної захворюваності в області; аналізи діяльності з економічним та ресурсним обґрунтуванням, кошториси прибутків та видатків, річні звіти.

11.05.2023 Державний архів Одеської області спільно з Центральним державним аудіовізуальним та електронним архівом провів навчальний семінар

11 травня 2023 року директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент Петро Лук'янчук і директорка Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву Олена Косенко відкрили навчальний семінар «Формування, зберігання та облік цифрових аудіовізуальних колекцій», який було організовано Державним архівом Одеської області для працівників архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області. У семінарі взяли участь 37 осіб. Модератором виступав заступник директора Центрального державного аудіовізуального та

електронного архіву Олександр Лашко. Під час семінару учасники обговорили питання методологічних підходів до комплектування архівних колекцій цифровими аудіовізуальними документами, зберігання і облік документів Національного архівного фонду України у цифровому форматі та використання аудіовізуальних документів.

17.05.2023 Державним архівом Одеської області проведено навчальний семінар

17 травня 2023 року Державним архівом Одеської області проведено навчальний семінар за темою: «Система облікових документів архіву. Контроль наявності та стану архівних документів».

У семінарі взяли участь співробітники архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області, а також працівники департаментів та управлінь Одеської обласної державної (військової) адміністрації, державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування Одеської області у кількості 85 осіб.

На семінарі з основною доповіддю виступила начальник відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду Державного архіву Одеської області Світлана Виногловська.

По завершенню навчального семінару всім учасникам навчання надано методичні матеріали. Усі слухачі семінару отримають відповідні сертифікати.

18.05.2023 День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу

Верховна Рада України постановою від 12 листопада 2015 року № 792-VIII «Про визнання геноциду кримськотатарського народу» визнала депортацію кримських татар з Криму у 1944 році геноцидом кримськотатарського народу.

18 травня 1944 року було розпочато депортацію кримських татар з рідного півострова. Близько 200 тисяч осіб депортували в залізничних товарних вагонах до Середньої Азії. Нелюдський акт депортації призвів до незліченних жертв. Протягом 12 років кримські татари мали статус «спецпереселенців», що накладав багато обмежень. Сьогодні кримськотатарський народ знову не може почуватися вдома на своїй рідній землі. З початком окупації росією Кримського півострова у 2014 році історія повторюється. Тисячі кримських татар змушені були знову покинути рідні домівки. Усі ці роки російська окупаційна влада порушує громадянські, політичні та культурні права кримськотатарського народу. З початком повномасштабної агресії росії проти України, виникли нові виклики.

Віримо, що історичну справедливість буде відновлено, що Україна буде вільною!!!

Державний архів Одеської області пропонує ознайомитися з інформаційними матеріалами Українського інституту національної пам'яті «Про депортацію кримськотатарського народу 1944 року», які доступні за посиланням:

<https://archive.od.gov.ua/informacziijni-materialy-pro-deportacziyu-krymskotatarskogo-narodu-1944-roku/>

18.05.2023 18 травня – День вишиванки

У культурі кожного народу є речі, які яскраво відображають його особливу національну традицію. Вишиванка – яскравий приклад і підтвердження цьому. Це свято покликане зберегти українські народні традиції створення та носіння етнічного вишитого одягу. Наші пращури вважали, що вишиванка має чарівну силу. Мова вишиваних сорочок – це сукупність візерунків, кольорів, особливості їх розміщення.

Історія вишиванки своїми витокami сягає в незапам'ятні часи. У ході сучасних досліджень, наприклад, на Черкащині були знайдені срібні бляшки з фігурками чоловіків, датування знахідок VI ст., дослідження яких показали ідентичність елементів одягу і орнаменту вишивки – українського народного костюма.

Основна мета свята – це збереження українських цінностей та їх популяризація серед молоді і населення держави. День вишиванки має глибокий контекст, адже йдеться про вираження своєї національної та громадянської позиції, культурну освіченість та духовну свідомість. Як показує досвід, люди в День вишиванки завжди піднесені та усміхнені, адже в стародавньому одязі заковано багато символів сили, добробуту, краси та оберегів. Вітаємо всіх зі святом та пропонуємо ознайомитися з презентацією про історію вишиванки та її орнаменти, яка доступна за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/909303-2/>

**29.05.2023 Нові надходження до Державного архіву документів
Комунального некомерційного підприємства
«Одеський обласний ендокринологічний диспансер»
Одеської обласної ради**

До Державного архіву Одеської області у зв'язку з припиненням діяльності Комунального некомерційного підприємства «Одеський обласний ендокринологічний диспансер» Одеської обласної ради надійшли на зберігання документи за 2010-2023 роки в кількості 79 одиниць зберігання.

До складу архівних документів увійшли: накази з основної діяльності, положення про структурні підрозділи, статут, колективні договори, річні звіти з основної діяльності, звіти про стан санітарно-просвітницької роботи, що проводиться в диспансері, кошториси доходів та витрат, річні фінансові звіти, штатні розписи, звіти про медичні кадри.

09.06.2023 09 червня – Міжнародний день архівів

Міжнародний день архівів відзначається щорічно 09 червня за ініціативи Міжнародної ради архівів та був заснований у листопаді 2007 року на Генеральній асамблеї у м. Квебек (Канада). Цей день створює можливість діалогу між користувачами архівів, архівістами та представниками влади.

У зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України, українські архівісти сьогодні використовують всі можливості, щоб забезпечити збереження документів Національного архівного фонду, продовжувати функціонування архівних установ. Відбувається оцифрування документів, їх онлайн презентація на сайтах архівів. Державний архів Одеської області розпочав збір документальних свідчень та створив фонд про російсько-українську війну *«Російсько-українська війна в документах і спогадах сучасників»*. Долучитися до цієї важливої історичної справи і внести свої матеріали, за які вам будуть вдячні наступні покоління, може кожний українець.

Мета заходів, що відбуваються у межах відзначення Міжнародного дня архівів – сприяння збереженню, розвитку і використанню світової архівної спадщини, а також залучення уваги громадськості до досягнень і проблем архівної справи.

Вітаємо всіх, хто причетний до архівної справи з Міжнародним днем архівів!

Спільними зусиллями переможемо рашизм і прийдемо до перемоги! Слава Україні!

**20.06.2023 Нові надходження до Державного архіву
документів особового походження Г.І. Гончарука**

На зберігання до Державного архіву Одеської області вперше надійшли документи фонду особового походження Григорія Івановича Гончарука в кількості 226 справ (Р-8356) за 1969 – 2023 роки.

Григорій Іванович Гончарук ініціатор заснування та головний редактор фахового збірника «Інтелігенція і влада» (Серія «Історія»), який виходить з 2002 року.

Голова редколегії збірників матеріалів дев'ятнадцяти всеукраїнських і двох афганських наукових конференцій. Серед документів, що надійшли: матеріали з історії Народного руху України і Одеської крайової організації Народного руху України, документи з історії історико-просвітницького та благодійного товариства «Одеський меморіал», рукописи дисертаційних досліджень Г.І. Гончарука, монографії, статті, публікації, навчальні програми, доповіді, тексти лекцій.

21.06.2023 Державним архівом Одеської області проведено навчальний семінар

21 червня 2023 року відбувся навчальний семінар Державного архіву Одеської області. Начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Галина Успенська відкрила навчальний семінар за темою: «Організація діловодства та архівного зберігання документів в установах, що здійснюють режимно-секретну діяльність».

На семінарі з основною доповіддю виступив директор Південного регіонального центру страхового фонду документації Сергій Крачков.

У заході взяли участь співробітники архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області, а також департаментів та управлінь Одеської обласної державної (військової) адміністрації, державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування Одеської області у кількості понад 65 осіб.

По завершенню навчального семінару всім учасникам навчання надано методичні матеріали. Усі слухачі семінару отримають відповідні сертифікати. Координатори навчальних семінарів – головні наукові співробітники відділу науково-довідкового апарату Вікторія Столярова та Валерія Сугак.

22.06.2023 День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні

22 червня український народ вшановує світлу пам'ять українців – жертв війни 1939-1945 років. Наш священний обов'язок – берегти пам'ять про тих, хто став жертвою цієї війни.

Сьогодні наш народ потерпає від кривавої російської агресії. Горем і болем вона увірвалась в кожную українську домівку. Сини і доньки нашого народу знову зі зброєю в руках захищають нашу землю, нашу свободу, наш демократичний вибір. Ми особливо гостро усвідомлюємо ціну свободи, миру та безпеки нашого народу. Вічна пам'ять загиблим! Честь і слава живим героям!

22.06.2023 День Конституції України

28 червня 2023 року Україна відзначає 27-му річницю прийняття Конституції України – головного нормативно-правового акта держави, який закріплює основи суспільного ладу, державний устрій, систему, порядок утворення, принципи організації і діяльності державних органів, права та обов'язки громадян.

Конституція України визначає, що Україна є правовою державою, яка базується на принципах поваги до особи й недоторканості її прав і свобод, верховенства

права, дотримання закону. Забороняє дискримінацію. У Конституції України закріплений суверенітет Української держави.

Захист суверенітету і територіальної цілісності є найважливішою функцією держави і справою всього Українського народу. Дієвість цієї норми Конституції України українці демонструють вже майже десять років, боронячи батьківщину від російської агресії.

З нагоди відзначення 27-ї річниці Конституції України за матеріалами з фондів Державного архіву Одеської області підготовлено виставку архівних документів «3 Днем Конституції України», яка доступна за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/909543-2/> Державний архів Одеської області пропонує ознайомитися з тематичними матеріалами Українського інституту національної пам'яті «Інформаційні матеріали до Дня Конституції України – 2023», які доступні за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/ukrayinskyj-institut-naczionalnoyi-pamyati-2/>

11.07.2023 Комплексна перевірка стану діяльності Архівного відділу Березівської районної державної адміністрації Одеської області

Начальник відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду Виногловська Світлана, начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Успенська Галина та начальник відділу фінансово-економічного та матеріально-технічного забезпечення Машкова Алла провели комплексну перевірку стану роботи архівного відділу Березівської районної державної адміністрації Одеської області в присутності начальника відділу Моряк Лілії та головних спеціалістів відділу Лісник Ольги, Косс Світлани, Сідловської Оксани.

Під час перевірки надано методичну допомогу з питань організації роботи архіву, формування Національного архівного фонду України, організації роботи з підприємствами, установами та організаціями, забезпечення збереженості та обліку документів, використання інформації документів та поліпшення матеріально-технічної бази. За результатами перевірки складено акт з рекомендаціями щодо покращення стану архівної справи.

11.07.2023 Підвищення кваліфікації на базі Державного архіву Одеської області головних спеціалістів архівного відділу Березівської районної державної адміністрації Одеської області

З метою підвищення кваліфікації на базі Державного архіву Одеської області головні спеціалісти архівного відділу Березівської районної державної адміністрації Одеської області 05 липня 2023 року пройшли стажування. Під час навчання фахівці додатково до теоретичної частини наочно ознайомилися зі вмістом наглядних справ і справ фондів, заповненням облікових документів.

**27.07.2023 Комплексна перевірка стану діяльності архівного відділу
Подільської районної державної адміністрації Одеської області**

26 червня 2023 року проведено комплексну перевірку стану роботи архівного відділу Подільської районної державної адміністрації Одеської області. Під час перевірки надано методичну допомогу з питань організації роботи архіву, формування Національного архівного фонду України, організації роботи з підприємствами, установами та організаціями, забезпечення збереженості та обліку документів, використання інформації документів та поліпшення матеріально-технічної бази. За результатами перевірки складено акт з рекомендаціями щодо покращення стану архівної справи.

**27.07.2023 Комплексна перевірка стану діяльності міського архіву
Подільської міської ради**

26 червня 2023 року проведено комплексну перевірку стану роботи міського архіву Подільської міської ради. Під час перевірки надано методичну допомогу з питань організації роботи архіву, формування Національного архівного фонду України, організації роботи з підприємствами, установами та організаціями, забезпечення збереженості та обліку документів, використання інформації документів та поліпшення матеріально-технічної бази. За результатами перевірки складено акт з рекомендаціями щодо покращення стану архівної справи.

**27.07.2023 Засідання експертно-перевірної комісії
Державного архіву Одеської області**

27 липня 2023 року відбулося засідання експертно-перевірної комісії Державного архіву Одеської області, на якому розглядалося питання про схвалення/погодження документів 33 установ: положень про архівні підрозділи та експертні комісії, номенклатур справ, описів справ постійного зберігання та з кадрових питань (особового складу), актів про вилучення для знищення документів, не внесених до Національного архівного фонду. А також документи до двох колекцій та особових фондів.

Найбільшу зацікавленість учасників засідання викликало обговорення розділу опису справ постійного зберігання колекції фонду № 8302 «Російсько-українська війна в документах і спогадах сучасників», що став черговим результатом зусиль співробітників Держархіву в напрямку роботи зі збору, збереження і поширення інформації про збройну агресію РФ проти України. До опису включено спогади очевидців про військові дії і життя в окупації, дитячі малюнки, колекційні поштівки, конверти і марки, видані Укрпоштою та інші документи, що стануть джерельною базою для істориків та цікавим наповненням виставкових проєктів, присвячених подіям війни.

Держархів приділяє належну увагу поповненню Національного архівного фонду документами особового походження. Яскравим доповненням історії Чорноморського морського порту стануть документи Барановського Анатолія

Андрійовича – докера-механізатора порту, що увійшли до опису документів постійного зберігання.

Вагомим поповненням Національного архівного фонду є документи дослідника і популяризатора історії села Знам'янка фотохудожника, громадського діяча, підприємця Візірова Олександра Володимировича.

Завершено науково-технічне опрацювання фонду особового походження Ковлакової Ірини Борисівни – письменниці, громадської діячки, Заслуженого вчителя України. До опису справ постійного зберігання увійшли творчі документи Ковлакової І.Б., документи про культурно-просвітницькі акції «Золота осінь світу», «Різдвяні вечори». У черговий раз складено здавальний опис справ особового фонду астронома і краєзнавця Смирнова Володимира Олександровича. Фонд є одним з найбільших особових зібрань Держархіву.

27.07.2023 День Української Державності

Відповідно до Указу Президента України від 24 серпня 2021 року № 423/2021, у день вшановується пам'яті видатного державотворця, святого рівноапостольного князя Володимира Великого, 28 липня щорічно відзначаємо День Української Державності.

Спираючись на історію української державності, яка сягає своїм корінням часів заснування Києва та розквіту держави за часів князя Київського Володимира Великого, з прийняттям державою Християнства у 988 році було засвідчено цивілізаційний вибір Київської Русі, спадкоємцями якої є Галицько-Волинське князівство, Українська козацька держава, Українська Народна Республіка, Західноукраїнська Народна Республіка, Українська Держава, Карпатська Україна та сучасна Україна.

З нагоди відзначення за матеріалами з фондів Державного архіву Одеської області підготовлено виставку архівних документів, яка доступна за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/vystavky-on-lajn/den-ukrayinskoyi-derzhavnosti/> Державний архів Одеської області також пропонує ознайомитися з тематичними матеріалами Українського інституту національної пам'яті «Інформаційні матеріали до Дня Української Державності – 2023», які доступні за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/ukrayinskyj-institut-naczionalnoyi-pamyati-informaczijni-materialy-do-dnya-ukrayinskoyi-derzhavnosti-2023/>

31.07.2023 Оприлюднення цифрових копій алфавітних книг Одеського рабинату

У вільному доступі цифрові копії архівних справ фонду № 39 «Одеський міський рабинат».

До уваги дослідників пропонуємо алфавітні книги Одеського міського рабинату до книг реєстрації актів про народження, укладення шлюбу та смерть мешканців міста Одеса.

Переважає більшість документів припадає на 1875 рік.

Триває робота зі створення та оприлюднення наступних цифрових копій документів фонду.

Ознайомитися з документами можна за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/wp-content/uploads/metrics> Бажаємо нових відкриттів у царині генеалогії та демографії!

03.08.2023 Засідання Науково-методичної ради

Державного архіву Одеської області

03 серпня 2023 року директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління Петро Лук'янчук провів засідання Науково-методичної ради Державного архіву Одеської області, яке відбулося у форматі онлайн та офлайн.

Згідно із затвердженим порядком денним було розглянуто питання: про роботу з основних напрямків наукової роботи Державного архіву Одеської області за I півріччя 2023 року з вітчизняними та міжнародними партнерами; про реалізацію угод, меморандумів з міжнародними партнерами протягом I півріччя 2023 року щодо збереження Національного архівного фонду України; про використання інформації документів Державного архіву Одеської області протягом I півріччя 2023 року; про стан фінансової діяльності Державного архіву Одеської області за I півріччя 2023 року; про затвердження методичних рекомендацій «Проведення перевірок служб діловодства, експертних комісій та архівних підрозділів (архівів) підприємств, установ, організацій»; про затвердження тематико-експозиційного плану до онлайн виставки «Історія створення Ботанічного саду в місті Одеса» та інші.

08.08.2023 Державний архів Одеської області пропонує

ознайомитися з виставкою архівних документів

«Історія створення Ботанічного саду в місті Одеса»

Ботанічний сад Одеського національного університету імені І.І. Мечникова заснований у 1867 році. Він входить до складу природно-заповідного фонду України, охороняється як національне надбання, це унікальний райський куточок, що розміщений на території близько 16 гектарів.

Неймовірно гарний сад, в якому налічується понад 3000 рослин. Усі вони складають гарні експозиції, що дозволяють відвідувачам дізнатись більше про рослинність різних частин світу та зазирнути до історичного світу ботаніки. Державним архівом Одеської області підготовлено виставку архівних документів за матеріалами з фондів Державного архіву Одеської області: «*Історія створення Ботанічного саду в місті Одеса*», яка доступна за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/botanichnyj-sad/>

14.08.2023 Нові надходження до Державного архіву документів фонду – ко-

лекції про події російсько-української війни

На зберігання до Державного архіву Одеської області надійшли документи до фонду – колекції «Російсько-українська війна в документах і спогадах сучасни-

ків» (фонд 8302) за 2014-2016, 2019, 2020, 2022, 2023 роки в кількості 22 справи. До складу архівних документів увійшли: спогади жителів Запорізької області та міст Харків та Каховка, поетичні твори, дитячі малюнки на тему миру, поштівки, видані Укрпоштою, інформаційно-довідкові видання, листівки Одеського центру допомоги врятованим, буклети, статті в пресі, фотографії.

23.08.2023 День Державного Прапора України!

На вшанування багатовікової історії українського державотворення, державної символіки незалежної України Указом Президента України від 23 серпня 2004 року № 987 встановлено День Державного Прапора України, який відзначається щорічно 23 серпня напередодні Дня Незалежності України.

Синьо-жовтий прапор пройшов шлях народного визнання. Під час історичних звершень він став символом боротьби за національні права наших співгромадян.

З любов'ю до України, з повагою до минулого нашого народу та вірою в майбутнє ми щиро шануємо символ вільної, суверенної, незалежної, демократичної та правової України!

Нехай символ України – Державний Прапор України – осяює наш шлях до перемоги! Слава Україні! Героям слава!

23.08.2023 Нові надходження до Державного архіву

Одеської області документів фонду – колекції «Меценати Одеси»

На зберігання до Державного архіву Одеської області надійшли документи до фонду – колекції «Меценати Одеси» (фонд Р-8267) за 1964, 1997-2012 роки в кількості 15 справ.

Документи про діяльність Бориса Давидовича Літвака – засновника благодійного фонду «Майбутнє», Героя України, Почесного громадянина міста Одеса та Одеської області, заслуженого тренера України. А також документи про роботу Дитячого реабілітаційного центру імені Бориса Літвака (відомого у світі як Будинок з янголом). Центр займається реабілітацією дітей з особливими потребами. До складу архівних документів увійшли: публікації, листування, буклети, вітальні листівки, запрошення, друковані видання, фотографії.

24.08.2023 З ДНЕМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ!

День Незалежності України – державне свято України, що відзначається щорічно 24 серпня з нагоди ухвалення 1991 року Верховною Радою України Акт проголошення незалежності України.

Вперше День незалежності України був відзначений 16 липня 1991 року в пам'ять про те, що рік тому 16 липня 1990 року Верховна рада УРСР прийняла «Декларацію про державний суверенітет України». Також 16 липня 1990 року Верховна рада УРСР прийняла постанову «Про День проголошення незалежності України», яка визначила 16 липня Днем проголошення незалежності України і щорічно відзначати його як державне загальнонародне свято України.

Згодом Верховна Рада Української РСР ухвалила «Акт проголошення незалежності України», який 01 грудня 1991 року підтвердив народ на Всеукраїнському референдумі та виникла потреба змінити дату святкування Дня незалежності України на 24 серпня. Тож 20 лютого 1992 року Верховна Рада України ухвалила постанову «Про День незалежності України», в якій зазначено: *«Зважаючи на волю українського народу та його одвічне прагнення до незалежності, підтверджуючи історичну вагомість прийняття Акта проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року, Верховна Рада України постановляє: Вважати день 24 серпня Днем незалежності України і щорічно відзначати його як державне загальнонародне свято України».*

Ця визначна дата навіки увійшла в історію нашої молоді держави золотою сторінкою її біографії, законодавчо закріпивши вікові прагнення Українського народу до національного відродження та свободи. Тридцять два роки незалежності продемонстрували світу, що Україна відбулася як суверенна держава, здатна утверджувати демократичні цінності та захищати свободу.

Нині Україна героїчно протистоїть повномасштабному вторгненню росії. Збройні Сили України, громадяни України піднялися на захист державного суверенітету, відстоюючи незалежність і майбутнє батьківщини.

Сьогодні Україна має безпрецедентну підтримку серед країн Європейського Союзу. Політики і громадські діячі різних країн засвідчують, що нині Україна стала щитом для всієї Європи від російської агресії, а відданість українців принципам демократії та свободи не викликає сумнівів.

Дорогі українці! У день святкування 32-ї річниці відновлення незалежності нашої країни, коли наш народ бореться з іноземними загарбниками за життя своєї держави на війні, відстоюючи нашу волю, честь, гідність і незалежність, бажаємо один одному перемоги та довгоочікуваного миру.

Слава Україні! Героям Слава!

На офіційному сайті Державного архіву Одеської області функціонує тематична виставка архівних документів «До Дня Незалежності України», яка доступна за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/vystavky-on-lajn/do-31-richnyczi-nezalezhnosti-ukrayiny/>

24.08.2023 Урочисті збори з нагоди відзначення Дня Незалежності України

24 серпня 2023 року в Державному архіві Одеської області відбулися урочисті збори з нагоди відзначення Дня Незалежності України.

Директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент Петро Лук'янчук виступив з вітальним словом до співробітників архіву та привітав зі святом.

З нагоди свята грамотою Державного архіву Одеської області нагороджено:

за сумлінну працю, зразкове виконання посадових обов'язків, високий професіоналізм у збереженні документів Національного архівного фонду

– провідного реставратора архівних і бібліотечних матеріалів відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду Лідію Децьо;

– палітурника документів відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду Валентину Саракову;

за сумлінну працю, високий професіоналізм, зразкове виконання посадових обов'язків, забезпечення покращення умов роботи співробітників Державного архіву Одеської області завідувача господарства відділу фінансово-економічного та матеріально-технічного забезпечення Олександра Рульова.

28.08.2023 Державним архівом Одеської області проведено навчальний семінар

28 серпня 2023 року відповідно до Плану проведення навчальних семінарів на 2023 рік з надання методичної допомоги архівним відділам райдержадміністрацій, міських рад та діловодним службам установ і організацій Одеської області, затвердженого наказом директора Державного архіву, відбувся навчальний семінар за темою: «Ділові папери як засіб писемної комунікації».

На семінарі з основною доповіддю виступила начальник відділу звернення громадян, документообігу та контролю за виконанням документів органів влади Державного архіву Єрмакова Алла Миколаївна.

У заході взяли участь співробітники архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області, а також департаментів та управлінь Одеської обласної державної (військової) адміністрації, державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування Одеської області у кількості понад 89 осіб.

По завершенню навчального семінару всім учасникам навчання надано методичні матеріали. Усі слухачі семінару отримують відповідні сертифікати.

01.09.2023 Співпраця між Державним архівом Одеської області та Національним університетом «Одеська юридична академія»

31 серпня 2023 року директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент Петро Лук'янчук та президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, академік НАПН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Сергій Ківалов підписали угоду про розвиток та зміцнення співпраці між Державним архівом Одеської

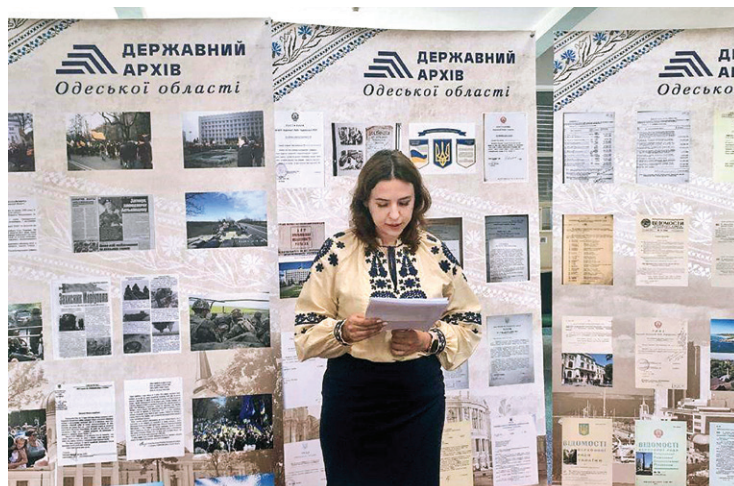
області та Національним університетом «Одеська юридична академія» щодо навчальних, методичних, наукових та творчих контактів, участі у розробці освітніх програм підготовки кваліфікованих фахівців у сфері діловодства та архівної справи, історії та державознавства. На заході були присутні члени ректорату Національного університету «Одеська юридична академія» та представники Державного архіву Одеської області.

08.09.2023 Презентація виставки «Історія Одещини» в Національному університеті «Одеська юридична академія»

07 вересня 2023 року Державний архів Одеської області презентував виставку «Історія Одещини» за документами і матеріалами з фондів Державного архіву Одеської області у читальному залі бібліотеки Національного університету «Одеська юридична академія».

Презентація виставки відбулася за сприянням Петра Лук'янчука – директора Державного архіву Одеської області, кандидата наук з державного управління та Сергія Ківалова – президента Національного університету «Одеська юридична академія», академіка НАПрН України, академіка НАПН України, доктора юридичних наук, професора, Заслуженого юриста України.

У заході взяли участь: Наталія Єфремова – завідувач кафедри історії держави і права Національного університету «Одеська юридична академія», доцент; Таїсія Іванійчук – директор бібліотеки Національного університету «Одеська юридична академія»; викладачі та студенти Національного університету «Одеська

юридична академія»; співробітники Державного архіву Одеської області. Експонується виставка до 06 жовтня 2023 року.

12.09.2023 Нові надходження до Державного архіву документів особового походження Хромова Анатолія Володимировича

На зберігання до Державного архіву Одеської області вперше надійшли документи фонду особового походження Хромова Анатолія Володимировича, історика, архівіста, дослідника у галузі історії українського козацтва на півдні України у XIX столітті (ф.8357) за 2007-2022 роки в кількості 11 справ. Серед документів що надійшли: рукописи поетичних творів, автореферат дисертації, програми, сертифікати, запрошення на наукові і культурні заходи, учасником яких він був, афіші творчих зустрічей, дипломи, грамоти, фотоальбоми, посвідчення, вітальні листівки та інші матеріали.

18.09.2023 Нові надходження до Державного архіву Одеської області документів особового походження Смирнова Володимира Олександровича

На зберігання до Державного архіву Одеської області надійшли нові документи Фонду особового походження Смирнова Володимира Олександровича, кандидата фізико-математичних наук, астронома, члена міжнародної організації COSPAR та European Geosciences Union (фонд Р-8241) за 1896-2010 роки в кількості 51 справа та 839 документів. До складу архівних документів увійшли: верстка двох частин книги «Реквієм XX століття», рукописи статей та робіт з астрономії та астрофізики, листування, документи до біографії, фотодокументи, а також творчі документи та колекційні матеріали В.П. Швеця – викладача музичної літератури школи імені П.С. Столярського.

20.09.2023 Державним архівом Одеської області проведено навчальний семінар

20 вересня 2023 року Державним архівом Одеської області проведено навчальний семінар за темою: «Формування справ та проведення експертизи цінності документів».

На семінарі з основною доповіддю виступила начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Державного архіву Одеської області Галина Успенська.

У заході взяли участь співробітники архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області, а також департаментів і управлінь Одеської обласної державної (військової) адміністрації, державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування Одеської області у кількості понад 100 осіб.

По завершенню навчального семінару всім учасникам навчання надано методичні матеріали. Усі слухачі семінару отримають відповідні сертифікати.

**21.09.2023 Робочий візит заступника голови (начальника)
Одеської обласної державної (військової) адміністрації
Сергія Кропиви до Державного архіву Одеської області**

21 вересня 2023 року заступник голови (начальник) Одеської обласної державної (військової) адміністрації Сергій Кропива відвідав Державний архів Одеської області. Директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук показав стан будівель Державного архіву Одеської області, архівне сховище, ознайомив з документами Національного архівного фонду, що знаходяться на зберіганні, з виставкою унікальних документів Національного архівного фонду, а також з документами колекції фонду «Російсько-українська війна в документах і спогадах сучасників». Була проведена робоча нарада з колективом Державного архіву Одеської області, на якій були обговорені питання: про оцифрування документів, які зберігаються в Державному архіві Одеської області; про запровадження електронних послуг (сервісів), зокрема шляхом реінжинірингу адміністративних, соціальних та інших публічних послуг; про організацію взаємодії обласної державної (військової) адміністрації з підприємствами, установами та організаціями щодо питань розвитку телекомунікаційних технологій та зв'язку. У робочій нараді також взяли участь: тимчасово виконуючий обов'язки директора Департаменту цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту Іван Тимошенко, начальники структурних підрозділів, державні службовці, наукові співробітники Державного архіву Одеської області.

29.09.2023 До Дня пам'яті трагедії Бабиного Яру

29-30 вересня вшановуємо 82-і роковини від початку масових розстрілів, здійснених гітлерівцями у Бабиному Яру.

Саме в ці дати у 1941 році розпочалися масові розстріли єврейського населення Києва. Загалом за роки Другої світової війни у Бабиному Яру, за різними оцінками, полягло від 100 до 150 тисяч осіб – євреїв, ромів, караїмів, учасників українського націоналістичного руху опору, пацієнтів психіатричної лікарні, цивільних заручників, в'язнів Сирецького концтабору.

Державний архів Одеської області пропонує ознайомитися з інформаційними матеріалами Українського інституту національної пам'яті, що стосуються трагедії Бабиного Яру, які доступні за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/vystavky-on-lajn/informacziyni-materialy-do-dnya-pamyati-tragediyi-babynogo-yaru/> А також з документами і матеріалами з історії Голокосту в Одеському регіоні, підготовленими працівниками Державного архіву Одеської області, за посиланням за посиланням : <https://archive.od.gov.ua/arhiv/elektronnyj-arhiv-fondy-opysy-dokumenty/fondy-periodu-tymchasovoyi-fashystskoyi-okupacziyi/>

01.10.2023 День захисників і захисниць України

01 жовтня 2023 року державне свято України – День захисників і захисниць України відзначається у день Покрови Пресвятої Богородиці.

Дякуємо всім захисникам і захисницям України за захист нашої держави та низько їм вклоняємося! Вічна пам'ять загиблим!

Державним архівом Одеської області створено фонд «Російсько-українська війна в документах і спогадах сучасників». До фонду включені документи, письмові спогади очевидців, газетні матеріали, фото-, відеоматеріали, інформації, пов'язані з темою війни в Україні 2022–2023 років. Фонд продовжує наповнюватись.

Запрошуємо всіх долучитися до цієї важливої історичної справи і внести свої матеріали, за які вам будуть вдячні наступні покоління. На офіційному сайті Державного архіву Одеської області розміщені інформаційні матеріали Українського інституту національної пам'яті: «Вистояли – переможемо!» <https://archive.od.gov.ua/informaczijni-materialy-do-richnyczi-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rf-v-ukrayinu-vystoyal-y-peremozhemo/>

10.10.2023 Нові надходження до Державного архіву Одеської області документів особового походження Барановського Анатолія Андрійовича

На зберігання до Державного архіву Одеської області надійшли нові документи фонду особового походження Барановського Анатолія Андрійовича (Р-7962), докера-механізатора Іллічівського порту,

новатора-раціоналізатора, депутата Верховної Ради УРСР 9-го скликання (1975-1980 рр.) за 1956-1984 роки в кількості 16 справ 303 документи. До складу архівних документів увійшли: творчі документи, листування, документи про службову діяльність, біографічні документи, фото.

20.10.2023 Комплексна перевірка стану діяльності архівного відділу Ізмаїльської міської ради Ізмаїльського району Одеської області

19 жовтня 2023 року проведено комплексну перевірку стану роботи архівного відділу Ізмаїльської міської ради Ізмаїльського району Одеської області, а також було відвідано Комунальну установу «Ізмаїльський архів».

Під час перевірки надано методичну допомогу з питань організації роботи архіву, формування Національного архівного фонду України, організації роботи з підприємствами, установами та організаціями, забезпечення збереженості та обліку документів, використання інформації документів та поліпшення матеріально-технічної бази. За результатами перевірки складено акт з рекомендаціями щодо покращення стану архівної справи.

26.10.2023 Державний архів Одеської області вже другий рік поспіль серед переможців Всеукраїнського конкурсу

Конкурсна комісія Національного агентства України з питань державної служби щороку визначає кращі інноваційні практики в системі професійного навчання для представників органів публічної влади.

За результатами роботи конкурсної комісії в номінації «Внутрішнє навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників

та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування» Державний архів Одеської області посів третє місце серед провайдерів України.

Попри війну кожен з нас своєю відданою працею наближає нашу Перемогу. Детальніше про результати конкурсу можна ознайомитися на офіційному сайті НАДС за посиланням: <https://nads.gov.ua/news/pidbyto-pidsumky-konkursu-krashchi-praktyky-vprovadzhennia-osvitnikh-innovatsii-u-systemi-profesiinoho-navchannia-publichnykh-sluzhbovtziv>

27.10.2023 Нові надходження до Державного архіву документів Регіонального відділення Фонду державного майна України в Одеській та Миколаївській областях

До Державного архіву Одеської області на зберігання надійшли документи Регіонального відділення Фонду державного майна України в Одеській та Миколаївській областях (фонд 8062) за 1993-2015 роки в кількості 144 справи у зв'язку з реорганізацією та закінченням строків зберігання документів в установі. До складу архівних документів увійшли: накази та розпорядження з основної діяльності, справи з приватизації, документи ревізій та перевірок контролюючими органами, акти перевірок умов договорів купівлі-продажу, документи щодо списання державного майна, кошториси видатків, штатні розписи, річні статистичні та фінансові звіти, річні звіти з основної діяльності.

21.11.2023 21 листопада Україна відзначає День Гідності та Свободи

Цього року відзначаємо 10-ту річницю Революції Гідності. Відповідно до Указу Президента України від 13 листопада 2014 року це свято встановлене з метою утвердження в нашій державі ідеалів свободи і демократії, збереження та донесення до майбутніх поколінь об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку ХХІ століття, а також належної шани патріотизму й мужності громадян, які восени 2004 року та з листопада 2013 року по лютий 2014 року постали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів нашої країни та її європейського вибору. Багато з них сьогодні визволяють території України на фронті російсько-української війни.

Щиро вітаємо всіх з Днем Гідності та Свободи! Бажаємо мирного неба над українською землею, незламної віри у щасливе майбутнє України та впевненості у завтрашньому дні. Шануймо пам'ять тих, хто віддав своє життя заради вільної України. Слава Україні! Героям слава! З Днем Гідності та Свободи, українці!

22.11.2023 Засідання колегії Державного архіву Одеської області

22 листопада 2023 року директор Державного архіву, кандидат наук з державного управління Петро Лук'янчук провів засідання колегії за участю керівників структурних підрозділів Державного архіву та керівників устав і організацій Одеської області – членів колегії Державного архіву.

Відповідно до затвердженого порядку денного колегії були обговорені питання: звіт про роботу Державного архіву Одеської області за 10 місяців 2023 року; про затвердження актів перевірок архівних відділів районних державних (військових) адміністрацій, міських рад, підприємств, установ та організацій Одеської області; про виконання Регіональної програми здійснення контролю за наявністю станом, рухом документів Національного архівного фонду на 2022-2024 роки протягом 10 місяців 2023 року; про затвердження плану роботи колегії Державного архіву Одеської області на 2024 рік. З обговорених питань було прийнято відповідні рішення.

24.11.2023 День пам'яті жертв Голодомору «1932-1933 років»

Щороку в четверту суботу листопада Україна вшановує пам'ять жертв Голодомору 1932-1933 років і масових штучних голодів 1921-1923 і 1946-1947 років.

Станом на листопад 2023 року Голодомор «1932-1933 років» в Україні визнали актом геноциду парламенти 28 держав світу. Шанування пам'яті жертв Голодомору проходить під гаслом «Пам'ятаємо. Єднаємося. Переможемо!»

Цього року День пам'яті жертв Голодоморів відбудеться 25 листопада. У цей день о 16.00 Державний архів Одеської області долучається до Загальнонаціональної хвилини мовчання. Згадаймо про мільйони людських життів, які Україна втратила внаслідок Голодомору 1932-1933 років і масових штучних голодів 1921-1923 і 1946-1947 років!

На офіційному сайті Державного архіву Одеської області функціонує тематична виставка архівних документів «До 90-ї річниці Голодомору в Україні

1932-1933 років», яка доступна за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/do-90-yi-richnyczi-golodomoru-v-ukrayini-1932-1933-rokiv/> Також розміщені інформаційні матеріали Українського інституту національної пам'яті, що стосуються Голодомору 1932-1933 років, які доступні за посиланням: <https://archive.od.gov.ua/ukrayinskyj-institut-naczionalnoyi-pamyati-3/>

30.11.2023 Засідання експертно-перевірної комісії

Державного архіву Одеської області

30 листопада 2023 року директор Державного архіву Одеської області провів чергове засідання експертно-перевірної комісії, на якому були розглянуті питання: про погодження плану роботи експертно-перевірної комісії Державного архіву Одеської області на 2024 рік; про терміни зберігання документів служб у справах дітей, строки зберігання яких не передбачені переліком типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів; схвалення/погодження документів установ: положень про експертні комісії, номенклатур справ, описів справ постійного зберігання та з кадрових питань (особового складу), актів про вилучення для знищення документів, не внесених до Національного архівного фонду 97 організацій та установ Одеської області.

05.12.2023 Нові надходження до Державного архіву

Одеської області книг державної реєстрації актів цивільного стану

До Державного архіву Одеської області на зберігання надійшли документи відділу державної реєстрації актів цивільного стану в Одеській області Управління державної реєстрації Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса) за 1946 рік у кількості 670 одиниць зберігання.

До складу архівних документів увійшли: книги державної реєстрації актів цивільного стану про народження, шлюб, смерть, розлучення, усиновлення, встановлення батьківства та інше, а також алфавіти до них по місту Одеса (ф. Р-8085) та по районах: Анан'ївському (ф.Р-8234), Болградському (ф.Р-8313), Кілійському (ф.Р-8301), Саратському (ф.Р-8347), Ізмаїльському (ф.Р-8312), Ширяївському (ф.Р-8232), Любашівському (ф.Р-8227), Кодимському (ф.Р-8223), Савранському (ф.Р-8245), Одеському (ф.Р-8341), Фрунзівському (ф.Р-8231), Цебриківському (ф.Р-8350), Жовтневому (ф.Р-8352), Миколаївському (ф.Р-8228), Долинському (ф.Р-8351), Березівському (ф.Р-8219), Тузлівському (ф.Р-8342), Арцизькому (ф.Р-8338), Піщанському (ф.Р-8339), Овідіопольському (ф.Р-8229), Біляївському (ф.Р-8220).

07.12.2023 Засідання Науково-методичної ради

Державного архіву Одеської області

07 грудня 2023 року директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління Петро Лук'янчук провів засідання Науково-методичної ради Державного архіву Одеської області, яке відбулося у форматі онлайн та офлайн.

Згідно із затвердженим порядком денним було розглянуто питання: про виконання плану виставкової діяльності Державного архіву Одеської області у 2023 році та затвердження плану виставкової діяльності на 2024 рік; про виконання плану навчальних семінарів Державного архіву Одеської області у 2023 році з надання методичної допомоги архівним відділам районних державних (військових) адміністрацій і міських рад, діловодним службам установ і організацій Одеської області та затвердження плану навчальних семінарів на 2024 рік; про виконання плану роботи Науково-методичної ради Державного архіву Одеської області у 2023 році та затвердження плану роботи на 2024 рік. З розглянутих питань було прийнято позитивні рішення.

13.12.2023 13 грудня 2023 року відбулась урочиста церемонія нагородження Державного архіву Одеської області

Конкурсна комісія Національного агентства України з питань державної служби щороку визначає кращі інноваційні практики в системі професійного навчання для представників органів публічної влади.

У 2023 році Державний архів Одеської області посів третє місце серед провайдерів України за результатами роботи конкурсної комісії в номінації «Внутрішнє навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх

перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування». Переглянути урочисту церемонію нагородження переможців конкурсу кращих практик впровадження освітніх інновацій у системі професійного навчання публічних службовців пропонуємо на офіційному YouTube каналі Державного архіву Одеської області: <https://www.youtube.com/watch?v=5sceO83d75E>

22.12.2023 Нові надходження до Державного архіву Одеської області книг державної реєстрації актів цивільного стану

До Державного архіву Одеської області на зберігання надійшли документи відділу державної реєстрації актів цивільного стану в Одеській області Управління державної реєстрації Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса) за 1944-1946 роки в кількості 432 одиниці зберігання.

До складу архівних документів увійшли: книги державної реєстрації актів цивільного стану про народження, шлюб, смерть, розлучення, усиновлення, встановлення батьківства та інше, а також алфавіти до них по районах: Балтському (Р-8218), Андрієво-Іванівському (Р-8340), Комінтернівському (Р-8224), Ренійському (Р-8345), Котовському (Р-8225), Білгород-Дністровському (Р-8314), Суворовському (Р-8358), Великомихайлівському (Р-8221), Татарбунарському (Р-8311), Чорнянському (Р-8343), Троїцькому (Р-8274), Тарутинському (Р-8321), Бородинському (Р-8346), Іванівському (Р-8222), Красноокнянському (Р-8226), Лиманському (Р-8359), Ново-Іванівському (Р-8360), Роздільнянському (Р-8230).

22.12.2023 Урочисті збори з нагоди відзначання професійного свята

22 грудня 2023 року в Державному архіві Одеської області відбулися урочисті збори з нагоди відзначення Дня працівників архівних установ України.

Директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент Петро Лук'янчук виступив з доповіддю про підсумки діяльності Державного архіву, архівних відділів районних державних (військових) адміністрацій та міських рад Одеської області у 2023 році та окреслив пріоритетні напрямки діяльності Державного архіву і архівних установ Одеської області на 2024 рік. З нагоди відзначення професійного свята директор Державного архіву Петро Лук'янчук нагородив Почесною Грамотою Державного архіву Одеської області працівників Державного архіву за особистий внесок у розвиток професійного навчання публічних службовців, активну участь у проведенні підвищення

кваліфікації працівників архівних установ Одеської області та проявлений високий професіоналізм в організації

27.12.2023 Брифінг Петра Лук'янчука про роботу Державного архіву Одеської області та архівних відділів районних державних (військових) адміністрацій і міських рад Одеської області в умовах військової агресії

26 грудня 2023 року Петро Лук'янчук – директор Державного архіву Одеської області виступив спікером у брифінгу на тему: «Про роботу Державного архіву Одеської області та архівних відділів районних державних (військових) адміністрацій і міських рад Одеської області в умовах військової агресії», який провів у прес-центрі Одеської обласної державної (військової) адміністрації.

Окреслив ключові пріоритети розвитку архівної справи в Одеській області на 2023 рік, які виконано в повному обсязі. Найбільш пріоритетними з яких стали: забезпечення безперешкодного доступу до архівних інформаційних ресурсів, підвищення якості архівних послуг відповідно до динаміки розвитку цифрового середовища та потреб користувачів; цифровізація архівної справи, оцифровування документів Національного архівного фонду України; розвиток науково-довідкового апарату та забезпечення надійного зберігання електронної інформації. Петро Лук'янчук відзначив важливість допомоги іноземних колег, які надають техніку для оцифрування та збереження документів – носіїв архівної інформації.

28.12.2023 Співпраця Державного архіву Одеської області з Національною суспільною телерадіокомпанією України

Державний архів Одеської області відвідала Національна суспільна телерадіокомпанія України з метою створення документального проєкту з використанням архівних документів та матеріалів, які знаходяться на зберіганні в Державному архіві.

Документальний проєкт готується з метою висвітлення Голодомору 1946–1947 років у селах Бессарабії, відповідно до архівних документів, які знаходяться на зберіганні в Державному архіві. Документальний проєкт транслюватиметься на платформах АТ «НСТУ», на каналі «Суспільне Культура» та буде доступний на YouTube каналі Державного архіву Одеської області.

**29.12.2023 Представники Державного архіву Одеської області
привітали дітей – вихованців дитячого будинку сімейного типу
з Різдвом Христовим і Новим роком**

29 грудня 2023 року представники Державного архіву Одеської області відвідали дітей – вихованців дитячого будинку сімейного типу родини

Бабич Т.В., які проживають у с. Стара Царичанка Білгород-Дністровського району Одеської області. Привітали дітей – вихованців та їх батьків з Різдвом Христовим та Новим роком. Вручили дітям подарунки та солодощі.

ДО ЮВІЛЕЙНИХ ДАТ

ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ 2024 РОКУ

СІЧЕНЬ

1

• **85** років від дня народження Дмитра Панасовича БУХАНЕНКА (1939-2008), прозаїка. Заслужений працівник культури України. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України, членом Національної спілки журналістів України, директором Всеукраїнського державного видавництва «Маяк» (з 1998 р.). Автор книжок «А над тайфуном зорі», «Катакомби ведуть до моря», «Катакомб з моря не видно», «Привиди джунглів». Народився в с. Білка (нині – Іванівської сільської громади Березівського району).

• **25** років від дня відкриття (1999) Одеського музею нумізматики.

5

• **95** років від дня народження Бориса Яковича РЕЗНИКА (1929-1997), академіка Національної академії медичних наук України, доктора медичних наук, професора, директора Одеського дитячого лікувально-діагностичного центру, двічі лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки (1979, 1997). Народився в с. Холодна Балка (нині – Біляївської міської громади Одеського району).

• **95** років від дня народження Василя Васильовича ФАЩЕНКА (1929-1999), критика, літературознавця, доктора філологічних наук, професора. Лауреат Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка (1985) за літературно-критичні праці «У глибинах людського буття», «Характери і ситуації»; премії ім. О. Білецького (1986) за статті «Характери та обставини» та інші. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1966 р.

7

• **110** років від дня народження Івана Петровича ГАЙДАЄНКА (1914-1994), прозаїка, публіциста. Був членом Національної спілки письменників України. Протягом багатьох років очолював Одеську обласну організацію Національної спілки письменників України. Засновник громадської організації «Одеська обласна рада миру».

• **90** років від дня народження Музи Миколаївни КРИЖАНІВСЬКОЇ (1934), заслуженого працівника культури України, художника-бутафора. Служила в Одеському академічному українському музично-драматичному театрі імені В. Василька з 1962 р. протягом чотирьох десятиліть.

• **80** років від дня народження (1944) Івана Георгійовича НЄНОВА, письменника, журналіста, перекладача. Заслужений журналіст України (1996), кандидат політичних наук (1997). У 2002-2014 рр. – головний редактор газети «Одеські вісті», водночас – доцент кафедри філософії та соціально-політичних наук Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Працював на радіо, телебаченні. Автор книг «Попечитель» (про І. М. Інзова, піклувальника болгар) та «Ціна хліба» (про побут та звичаї туркмен, а також гагаузів і болгар, які мають спільне коріння). Народився в м. Ізмаїл.

10

• **80** років від дня народження Василя Васильовича ЯКОВЦЯ (1944-2006), народного артиста України. Служив в Одеському академічному українському музично-драматичному театрі імені В. Василька з 1970 р. по 2006 р.

13

• **175** років від дня народження Олександра Івановича ЗАГОРОВСЬКОГО (1849-1919), українського правознавця, видатного представника одеської школи права, доктора цивільного права (1884), професора (1904). Викладав в Одеському університеті (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова) з 1892 р., заслужений професор кафедри цивільного права та судочинства (з 1904 р.), водночас декан (1908), в.о. декана (1909-1910) юридичного факультету. Досліджував проблеми цивільного та сімейного права, цивільного процесу. Основна праця вченого «Курс сімейного права» не втратила актуальності і сьогодні.

19

• **130** років від дня народження Марка Степановича ТЕРЕЩЕНКА (1894-1982), українського актора, режисера театру та кіно, педагога. Заслужений артист (1930). Перший художній керівник Одеської української Держдрами (нині – Одеський академічний музично-драматичний театр імені В. Василька) (1925-1926). Працював на Одеській та Київській кіностудіях. Кращі режисерські роботи в кіно: «Микола Джеря» (за І. Нечуєм-Левицьким) (1927), «Навздогін за долею», «Дорогою ціною» (за М. Коцюбинським) (1957).

21

• **135** років від дня народження Георгія Йосиповича ПОТАПЕНКА (1889-1982), ботаніка, професора Одеського державного університету (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). Вивчав генезис флори одеських пересипів, геоботанічні закономірності розвитку лиманів всього Північного Причорномор'я, перспективи господарського використання цих районів. Народився в м. Одеса.

22

• **145** років від дня народження Бориса Сергійовича ГЛАГОЛІНА (ГУСЄВА) (1879-1948), українського актора, режисера театру та кіно, викладача, драматурга. Заслужений артист (1922). Брав участь в організації одеських театрів, зокрема Одеської української Держдрами (нині – Одеський академічний музично-драматичний театр імені В. Василька), де був постановником першої вистави «Полум'ярі» (07 листопада 1925 р.). Сценарист та режисер фільму «Знову на землі» (Одеська кінофабрика, 1921 (виконавець ролі Христа).

23

• **105** років від дня народження Євгена Федоровича БАНДУРЕНКА (Бондаренка) (1919-1972), поета. В 1946-1954 роках очолював Одеську обласну організацію Національної спілки письменників України, Автор поетичних збірок «Мечі і струни» (1945), «Південна сторона» (1953), «Усміхнімось, друзі» (1959) та інших.

25

• **150** років від дня народження Еммануїла Яковича НЕМИРОВСЬКОГО (1874-1929), українського правознавця, видатного представника одеської школи права, магістра кримінального права (1908), професора (1917). Закінчив юридичний факультет Одеського університету (1896) (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). Працював у цьому університеті: приват доцент (1906), професор (1917), декан юридичного ф-ту (1920). Після реорганізації вищої школи – професор та декан адміністративно-консультативного (згодом юридичного) факультету Одеського інституту народного господарства (1921-1929) (нині – Одеський національний економічний університет). Вченому належить значний внесок у розвиток кримінального права і процесу. Для його праць були характерні новаторське поставлення проблем і чітко аргументована позиція з дискусійних питань юридичної науки.

• **100** років від дня народження Івана Івановича РЯДЧЕНКА (1924-1997), поета, прозаїка, драматурга. Був головним редактором Одеської кіностудії (1952-1956). Протягом 1954-1956 рр. та 1970-1984 рр. очолював Одеську обласну організацію Національної спілки письменників України, був членом з 1950 р. Автор поетичних збірок «Дороги миру» (1950), «Наперекір війні» (1952) та інших, повістей та романів. Народився в м. Одеса.

• **130** років від дня відкриття (1894) Одеського стаціонарного цирку коштом Вільгельма Івановича Санценбахера по вулиці Коблівській, 25 («Залізний цирк Санценбахера»). Це був проєкт інженера А. Гельдфанда. Перші гастролі відбулися за участі церковної трупи братів Ферроні.

28

• **35** років тому (1989) було відкрито Одеський муніципальний музей особистих колекцій імені О. В. Блещунова.

ЛЮТИЙ

1

• **140** років від дня народження Антонія Васильовича ФЛОРОВСЬКОГО (1884-1968), ученого-славіста, історика, публіциста, професора. Закінчив історико-філологічний факультет Одеського університету (1903-1908) (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). З 1916 року – професор кафедри історії цього університету. Працював у наукових організаціях та товариствах – Одеському бібліографічному товаристві, Історико-філологічному товаристві (1912), Одеському товаристві історії та старожитностей (1911-1922). Був директором Одеської публічної бібліотеки (1921) (нині – Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І.І. Мечникова) та головної бібліотеки Одеської вищої школи (1922).

2

• **105** років від дня народження Григорія Андрійовича В'ЯЗОВСЬКОГО (1919-1996), критика, літературознавця. Закінчив філологічний факультет (1951) і аспірантуру при кафедрі української літератури Одеського університету (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). Доктор філологічних наук (1967), професор (1970). Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1962 р.

8

• **190** років від дня народження Дмитра Івановича МЕНДЕЛЄЄВА (1834-1907), видатного вченого-енциклопедиста, хіміка, фізика, створювача Періодичної системи елементів. Жив в Одесі з листопада 1855 р. по квітень 1856 р. Викладав математику та фізику в гімназії при Рішельєвському ліцеї, обіймаючи посаду старшого вчителя природничих наук. Вивчав геологічні властивості фізико-географічних об'єктів – лиманів, озер, карстових порожнин Причорномор'я.

• **80** років від дня народження Анатолія Олександровича ГОРБЕНКА (1944), українського живописця, педагога, заслуженого художника України (2002), народного художника України (2011). Голова Одеської обласної організації Національної спілки художників України. Почесний громадянин міста Іллічівськ (з 18 лютого 2016 року – м. Чорноморськ) (2014). Лауреат Національної премії України імені Т.Н. Яблонської (2014). Лауреат обласної премії в області образотворчого мистецтва та мистецтвознавства імені Олександра Осмеркіна в номінації «національна традиція» (2017), лауреат муніципальної премії «Культурна столиця» (2019). Указом Президента України нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2019). Професор Архітектурно-художнього інституту Одеської державної академії будівництва та архітектури.

9

• **155** років від дня народження Петра Олександровича НІЛУСА (1869-1943), українського живописця. У 1883-1889 рр. навчався живопису в Одеській малярській школі (викладачі – К. Костанді, Г. Ладиженський) (нині – Одеський художній фаховий коледж імені М. Б. Грекова). Роботи художника зберігаються в Одеському художньому музеї.

• **90** років від дня народження Наталії Михайлівни БЕВЗЕНКО-ЗИНКІНОЇ (1934-2014), української художниці, заслуженого художника України (1991). Закінчила художньо-педагогічний факультет Одеського художнього училища (1956) (нині – Одеський художній фаховий коледж імені М. Б. Грекова). Працювала в Одеському театрі опери та балету (нині – Одеський національний академічний театр опери та балету) (з 1970 р.) декоратором, згодом головним художником-постановником театру (з 1986 р.). Створила декорації, сценографію та костюми до понад 80 вистав.

12

• **100** років тому (1924) Макар Онисимович ПОСМІТНИЙ організував у хуторі Гладкий (нині – с. Розквіт Розквітівської сільської громади Березівського району) один з передових колгоспів України.

13

• **85** років від дня народження Анатолія Трохимовича КАПУСТІНА (1939-2020), оперного співака, тенора, народного артиста України (1987). Служив в Одеському національному академічному театрі опери та балету. Був професором Одеської державної музичної академії імені А.В. Нежданової (нині – Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової). Указом Президента України нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2007).

14

• **110** років від дня народження Григорія Андрійовича КАРЄВА (1914-1992), українського письменника-мариніста та поета. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (з 1964 р.). Був головою правління Одеського відділення Українського літературного фонду Національної спілки письменників України, членом редакційної колегії Одеської студії художніх фільмів (нині – акціонерне товариство «Одеська кіностудія»). Автор романів, повістей, оповідань.

17

• **165** років від дня народження Миколи Федоровича ГАМАЛІЇ (1859-1949), мікробіолога, імунолога, вірусолога, епідеміолога. Почесний академік Академії наук (1940), академік Академії медичних наук (1945). В 1880 році закінчив Одеський університет (нині – Одеський національний університет імені

І.І. Мечникова). В 1886 р. разом з І.І. Мечниковим організували в Одесі другу у світі (після паризької) науково-практичну бактеріологічну Пастерівську станцію. Заснував в Одесі Бактеріологічний і фізіологічний інститут (1899). Народився в м. Одеса.

20

• **85** років від дня народження Альфреда Леонідовича ЦИКАЛА (1939), фізико-хіміка і теплофізика. Заслужений працівник народної освіти України. Член Національної спілки журналістів України. Дійсний член Академії інженерних наук України, Української екологічної академії наук, Міжнародної академії наук екології і безпеки життєдіяльності, академії історії і філософії природознавства і техніки, Нью-Йоркської академії наук. Соросівський професор (1994-1995, 1997). Доктор хімічних наук, професор Одеської національної академії харчових технологій. Народився в м.Одеса.

21

• **215** років від часу заснування (1809) с. Кубей (нині – Кубейської сільської громади Болградського району Одеської області).

24

• **115** років від дня народження Євгена Порфіровича ПОНОМАРЕНКА (1909-1994), українського актора театру та кіно. Народний артист України (1951). Закінчив (1928) театральну студію при Одеській українській Держдрамі (вчився у Л. Гаккебуша та В. Василька) (нині – Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В. Василька), де і працював до 1936 р.

24

• **105** років від дня народження Йосипа Залмановича ФІШЕРА (1919-1995), видатного фізика-теоретика ХХ століття, професора. Був завідувачем кафедри теоретичної фізики Одеського державного університету (1968-1980) (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). Наукові праці та відкриття присвячені теорії класичних та квантових рідин, а також питанням теорії гравітації. Створив лагранжеву теорію теплових гідродинамічних флуктуацій.

• **135** років тому (1889) засновано історико-філологічне товариство при Одеському університеті (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова).

БЕРЕЗЕНЬ

2

• **165** років від дня народження ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМА (Шолома Нохумовича Рабиновича) (1859-1916), єврейського письменника, драматурга, просвітника.

Один із засновників сучасної художньої літератури на їдиш. Літературну діяльність почав наприкінці 1870-х років. З 1891 по 1902 рр. жив в Одесі. Був співробітником у газетах «Одесский листок», «Одесские новости». Автор циклів оповідань «Тев'є-молочар», «Менахем-Мендл», «Хлопчик Мотл», «Пісня над піснями». Твори письменника перекладені 64-ма мовами світу, деякі – екранізовані, п'єси ставляться в театрах України та ін. країн.

3

• **125** років від дня народження Юрія Карловича ОЛЕШІ (1899-1960), прозаїка, драматурга, поета. Дитячі і юнацькі роки пройшли в Одесі. В 1916-1918 рр. навчався в Одеському університеті (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). Друкуватися почав у 1918 р. Писав повісті, новели, кіносценарії, статті. Найзначніший твір – роман-казка «Три товстуни» (1924). Одеський театр юного глядача має ім'я Юрія Олеші (2016).

4

• **120** років від дня народження Георгія Антоновича ГАМОВА (1904-1968), фізика, астрофізика, космолога. В 1921-1922 рр. навчався на математичному відділенні факультету професійної освіти Одеського інституту народної освіти (ОІНО) (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). Одночасно працював обчислювачем в Одеській астрономічній обсерваторії (нині – Науково-дослідний інститут «Астрономічна обсерваторія» Одеського національного університету імені І.І. Мечникова). Народився в Одесі.

• **115** років від дня народження Георгія Гавриловича БАБЕНКА (1909-1977), українського актора театру та кіно. Народний артист України (1954). Служив в Одеській українській Держдрамі (нині – Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В. Василька) (з 1929 р.). Народився в Одесі.

• **70** років від дня народження Ірини Борисівни РАТУШИНСЬКОЇ (1954-2017), літератора, поетеси, Закінчила фізичний факультет Одеського державного університету імені І.І. Мечникова (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). Член міжнародного ПЕН-клубу. Була засуджена (1983). Реабілітована (1986). Автор романів «Серый – цвет надежды», «Одесситы» та ін., а також багатьох збірок віршів, що вийшли друком у видавництвах Одеси, Харкова, Лондона, Нью-Йорку, Франкфурта та ін. Народилася в Одесі.

6

• **90** років від дня народження Михайла Михайловича ЖВАНЕЦЬКОГО (1934-2020), письменника-сатирика. Народний артист України (1999). Кавалер ордена Дружби народів (1994), Почесний громадянин міста Одеси (1997). Президент Всесвітнього клубу одеситів (з часу створення клубу) (1990). Автор монологів, сценок, мініатюр, спектаклів, книг. Народився в Одесі.

7

• **140** років від дня народження Матвія Львовича ЛЯРОВА (1884-1964), актора, народного артиста України (1946). Закінчив приватні драматичні курси в Одесі (1901-1902) і дебютував у театрі Сибірякова (нині – Одеський академічний український музично-драматичний театр. ім. В. Василька). Служив в Одеському драматичному театрі (1928-1958) (нині – Одеський обласний академічний драматичний театр).

14

• **75** років від дня народження Олександра Олексійовича СВІТЛИЧНОГО (1949), фізико-географа, гідролога, ерозіознавця, доктора географічних наук, професора. Працює в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова (з 1978 р.), професор (1996) кафедри фізичної географії та природокористування. Член Українського географічного товариства, Українського товариства ґрунтознавців та агрохіміків, Європейської організації охорони ґрунтів (ESSC). Член редакційних колегій республіканського міжвідомчого наукового збірника «Метеорологія, кліматологія та гідрологія» та Вісника Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (Серія географія і геологія). Автор понад 100 наукових праць, з них 4 монографії.

• **70** років від дня народження Миколи Миколайовича ЛАВРЕНКА (1954), агронома, заслуженого працівника сільського господарства України. Засновник сільськогосподарського підприємства ТОВ «Правда» (нині – Коноплянської сільської громади Березівського району).

15

100 років від дня народження Володимира Яковича САМОЙЛОВА (1924-1999), актора театру та кіно, народного артиста (1984). Закінчив Одеське театральне училище (1948) (нині – Комунальний заклад «Одеський театральний фаховий коледж»). У 1945-1948 рр. працював в Одеському драматичному театрі Одеського військового округу (таку назву мав театр Київського військового округу, коли переїхав до Одеси). У 1948-1951 рр. – актор Одеського драматичного театру (нині – Одеський обласний академічний драматичний театр). Народився в Одесі.

17

• **150** років від дня народження Макса Авелєвича (Овер'яновича) КЮССА (1874-1942), композитора, музиканта, капельмейстера, диригента. Автор близько 300 музикальних композицій, зокрема популярного вальсу «Амурские волны». Народився в Одесі.

19

• **85** років від дня народження Валерія Ісааковича ХАЇТА (1939), прозаїка, поета, сатирика, драматурга, телеведучого і журналіста. Головний редактор одеського

гумористичного журналу «Фонтан». Випускник Одеського будівельного інституту (нині – Одеська державна академія будівництва та архітектури). Капітан легендарної збірної команди КВК Одеси (1966-1971) Керівник одеських команд-чемпіонів КВК 1972 р. (Одеського інституту народного господарства (нині – Одеський національний економічний університет) та 1987 р. (першої команди «Джентльменів» Одеського державного університету (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). Один з засновників одеської Гуморини (1972). Ініціатор започаткування Одеської міжнародної літературної премії імені Ісаака Бабеля (з 2017 р.).

21

• **140** років від дня народження Олексія Олексійовича ШОВКУНЕНКА (1884-1974), українського художника. В 1901-1908 рр. навчався в Одеському художньому училищі під керівництвом К. Костанді, Г. Ладиженського) (нині – Одеський художній фаховий коледж імені М. Б. Грекова). У 1913-1919 рр. брав участь у передвижницьких виставках Товариства художників півдня України в Одесі, в 1924-1929 рр. співпрацював з Товариством художників імені Киріака Костанді. Народний художник (1944). Член правління Спілки художників України (1938-1968), голова правління Спілки художників України (1948-1951). Автор портретів відомих письменників, акторів, скульпторів, архітекторів. Нагороджений Державною премією України імені Тараса Шевченка (1970).

22

• **120** років від дня народження Олексія Євгеновича ДАНЧЕНКА (1904-1983), видатного фахівця морського господарства півдня України. З 1945 р. був начальником Одеського морського торговельного порту. У 1949-1953 рр. та 1956-1976 рр. очолював Чорноморське морське пароплавство (ЧМП). Головний ініціатор створення Іллічівського (нині торговий порт «Чорноморськ») та Білгород-Дністровського портів, був і біля витоків створення порту Південний. Займався реконструкцією судноремонтних заводів, стадіону ЧМП, створенням міжрейсової бази моряків. Автор книг «Труженики моря» та «Преодолевая меридианы и параллели». Учасник оборони Одеси (1941).

23

• **80** років з дня визволення (1944) м. Кодими (нині – Кодимської міської громади Подільського району) від нацистських окупантів.

25

• **185** років від дня створення (1839) Одеського товариства історії і старожитностей – науково-археологічного товариства міста Одеси, першого на півдні України наукового товариства, що займалося вивченням історії земель південної частини України та Кримського півострова та охороною пам'яток, й мало

право на археологічні розкопки. Одним з напрямків діяльності товариства було збирання, описування й збереження усіх залишків старожитностей, віднайдених у Причорноморському краї, або тих, що мають до них відношення. Товариство створило власну бібліотеку.

• **165** років від дня народження Самуїла Йосиповича ШАТУНОВСЬКОГО (1859-1929), українського математика, логіка, професора, одного із засновників та керівників одеської математичної школи. Працював в Одеському університеті (з 1905 р.) (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова), з 1917 р. – професор університету, завідував першою в Одесі кафедрою алгебри. Одночасно був професором та завідувачем кафедри математики Одеського політехнічного інституту (1922-1925) (нині – Національний університет «Одеська політехніка»). Був співробітником одеського видавництва «Матезис». Учений є одним із засновників конструктивних напрямів сучасної математики та математичної логіки.

• **75** років від дня народження Петра Григоровича ЛОБОДИ (1949), нумізмата-дослідника давньої історії Північного Причорномор'я, боніста, філокартиста. Засновник та директор Одеського музею нумізматики (з 1999 р.). Голова правління Одеського міського товариства колекціонерів (з 1991 р.). Народився в Одесі.

26

• **80** років з дня визволення (1944) смт Саврань (нині – Савранської селищної громади Подільського району) від нацистських окупантів.

28

• **80** років з дня визволення (1944) смт Миколаївка (нині – Миколаївської селищної громади Березівського району) від нацистських окупантів.

29

• **80** років з дня визволення (1944) м. Балти (нині – Балтської міської громади Подільської району) від нацистських окупантів.

30

• **80** років з дня визволення (1944) Березівки (нині – Березівської міської громади Березівського району) від нацистських окупантів.

• **80** років з дня визволення (1944) смт Любашівка (нині – Любашівської селищної громади Подільського району) від нацистських окупантів.

31

• **80** років з дня визволення (1944) міста Ананьєва (нині – Ананьївської міської громади Подільського району) від нацистських окупантів.

• **80** років з дня визволення (1944) смт Іванівка (нині – Іванівської селищної громади Березівського району) від нацистських окупантів.

КВІТЕНЬ

1

• **215** років від дня народження Миколи Васильовича ГОГОЛЯ (1809-1852), українського письменника. Перебував в Одесі в 1848, 1850-1851 рр.

• **95** років від дня народження Галини Анатолівни ПОЛИВАНОВОЇ (1929-2020), народної артистки України (1963), солістки Одеського театру опери та балету (нині – Одеський національний академічний театр опери та балету) (з 1953 р.), кавалера ордена княгині Ольги III ступеня (2007), ордена княгині Ольги II ступеня (2010), ордена княгині Ольги I ступеня (2017), лауреата Міжнародних конкурсів. Лауреат муніципальної премії «Культурна столиця» (2019). Викладала в Одеській консерваторії (нині – Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової), де з 1976 р. і до кінця життя очолювала кафедру сольного співу (професор).

3

• **110** років від дня народження Юрія Сергійовича ТРУСОВА (1914-1991), прозаїка, поета. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (з 1948 р.). З 1934 р. навчався в Одеському інституті інженерів водного транспорту (нині – Одеський національний морський університет) та одночасно працював майстром на заводі. У 1940 р. поступив в Одеський педагогічний інститут (нині – Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського). Працював в редакції газети «Моряк». Його перу належать збірки поезій «На вахте» (1948), «Родной берег» (1954), романи «Утро Одессы» (1966), «Каменное море» (1968), роман-трилогія «Хаджибей» (1974) та інші твори. Народився в Одесі.

• **75** років від дня народження Олександра Віталійовича ТОКАРЕВА (1949), художника-постановника, сценариста, заслуженого діяча мистецтв України (1994). Художник-постановник на Одеській кіностудії художніх фільмів (з 1974 р.). Член Національної спілки кінематографістів України.

• **80** років з дня визволення (1944) смт Окни (до 2016 року – Красні Окни) (нині – Окнянської селищної громади Подільського району), смт Ширяєве (нині – Ширяївської селищної громади Березівського району) від нацистських окупантів.

4

• **80** років з дня визволення (1944) м. Роздільна, (нині – Роздільнянської міської громади Роздільнянського району), смт Захарівка (до 19 травня 2016 року – Фрунзівка) (нині – Захарівської селищної громади Роздільнянського району) від нацистських окупантів.

5

• **80** років з дня визволення (1944) смт Доброслав (до 2016 року – Комінтернівське) (нині – Доброславської селищної громади Одеського району) від нацистських окупантів.

6

• 80 років з дня визволення (1944) смт Великомихайлівка (нині – Великомихайлівської селищної громади Роздільнянського району) від нацистських окупантів.

7

• 80 років з дня визволення (1944) м. Біляївка (нині – Біляївської міської громади Одеського району) від нацистських окупантів.

• 80 років з дня визволення (1944) сіл Маяки (нині – Маяківської сільської громади Одеського району), Троїцьке (нині – Ясківської сільської громади Одеського району) від нацистських окупантів.

8

• 80 років з дня визволення (1944) с. Градениці (нині – Біляївської міської громади Одеського району) від нацистських окупантів.

9

• 80 років з дня визволення (1944) сіл Одеського району: Василівка (нині – Вигодянської сільської громади), Великий Дальник, (нині – Великодальницької сільської громади), Дачне (нині – Дачненської сільської громади) від нацистських окупантів.

10

• 80 років з дня визволення (1944) с. Іллінка (нині – Усатівської сільської громади Одеського району) від нацистських окупантів.

• 185 років тому (1839) було відкрито першу в Одесі танцювальну школу, засновником якої був Фрідріх Альберт Цорн, німецький хореограф та вчитель танців. Школа танців розташовувалася на вулиці Поліцейській, 12. Навчання велося на французькій, італійській, російській мовах в залежності від потреб учнів. Крім цього, Альберт Цорн навчав танців вихованців Рішельєвської гімназії, а також викладав хореографію ще в чотирьох інших одеських гімназіях. Розробив свою систему викладання, яка була пристосована до одеського клімату, вимог суспільства та особливостей обох статей. Навчав мазурки, кадрили, екосезу, польки, менуету та інших танців, що були популярні у ті часи.

• 80 річниця з дня визволення Одеси (1944) від нацистських окупантів військами 3-го Українського фронту.

• 165 років тому (1854) в ході епізоду Кримської війни об'єднана англо-французька ескадра бомбардувала порт Одеси та місто загалом, щоб змусити його капітулювати. Успішна оборона Одеси відбулася завдяки ініціативі військових, значну частину яких становили українці.

13

• 80 років з дня визволення (1944) смт Овідіополь (нині – Овідіопольської селищної громади Одеського району) від нацистських окупантів.

17

• **85** років від дня народження Олени Яківни КУКЛОВОЇ (1939), майстра художнього слова, акторки-читця Одеської обласної філармонії (нині – Одеська обласна філармонія імені Давида Ойстраха), заслуженого діяча культури України. Нагороджена обласною літературною премією імені Івана Рядченка (1999). Лауреат муніципальної премії «Культурна столиця» (2019). Лауреат міжнародної літературно-мистецької премії імені Миколи Лисенка «Рапсодія» (2020).

18

• **100** років від дня народження Ювеналія Петровича ЗАЙЦЕВА (1924-2020), українського гідробіолога, доктора біологічних наук (1964), професора (1968), члена-кореспондента Академії наук України (1969), академіка НАН України (1997), заслуженого діяча науки та техніки України (2003), почесного професора Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Головний науковий співробітник Одеського філіалу Інституту біології південних морів (м. Одеса) (1989-2011). Був радником при дирекції Інституту морської біології НАН України (з 2011). Народився в с. Байрамча (нині – с. Миколаївка Успенівської сільської громади Білгород-Дністровського району)

23

• **125** років від дня затвердження (1899) статуту «Товариства водолікування та купань в Одесі».

24

• **125** років від дня народження Івана Йосиповича ТВЕРДОХЛІБА (1899-1986), народного артиста України (1960), артиста Одеського українського музично-драматичного театру (нині – Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В. Василька).

У квітні також виповнюється:

• **185** років тому (1839) пароплав «Мітрідат» (пласкодонний пароплав з невеликим осадом для азовських рейсів був закладений 06 лютого 1837 року в Одеському порту) після добудови в Миколаєві вирушив у свій перший рейс з Одеси зі 34 пасажирами та вантажем на борту.

ТРАВЕНЬ

1

• **120** років від дня народження Олександра Борисовича ПОСТЕЛЯ (1904-1989), українського графіка і живописця, педагога, ілюстратора книжок та художника кіно. В 1929 р. закінчив Одеський політехнікум образотворчих мистецтв (нині – Одеський художній фаховий коледж імені М. Б. Грекова). У 1931-1941 рр. та 1945-1967 рр. – викладач в Одеському художньому учили-

щі (нині – Одеський художній фаховий коледж імені М. Б. Грекова). З 1968 р. – викладач Одеського будівельного інституту (нині – Одеська державна академія будівництва та архітектури). Професор з 1966 р. Заслужений діяч мистецтв України (з 1963 р.). Народився в Одесі.

• **70** років від дня народження Сергія Васильовича КІВАЛОВА (1954), українського політика, державного та громадського діяча, доктора юридичних наук (1996), професора (1997), заслуженого юриста України (1998). Член Національної академії правових наук України. Академік Національної академії педагогічних наук України (2003). Президент Національного університету «Одеська юридична академія» (з 2010 р.), Міжнародного гуманітарного університету.

6

• **95** років від дня народження Анатолія Яковича РОЗАНОВА (1929-2004), біохіміка, професора (1966). Закінчив Одеський медичний інститут (1949) – (нині – Одеський національний медичний університет). Працював завідувачем лабораторії біохімії Одеського НДІ туберкульозу (1962-1963), завідувачем кафедри біохімії Одеського державного університету (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова) (1964-1995), з 1995 р. – професор цієї кафедри. Був заступником голови правління Одеської секції Українського біохімічного товариства, лауреатом премії імені О.В. Палладіна (1986), мав диплом Соросівського професора (1994). Автор 10 монографій, 146 наукових статей. Народився в Одесі.

8

• **80** років від дня народження Геннадія Павловича ЩІПКІВСЬКОГО (1944), українського поета, прозаїка. Член Національної спілки письменників України з 1998 року. У 2002 році був обраний головою Одеської обласної організації, а також членом ради та президії Національної спілки письменників України (до 2013 р.). Заслужений діяч мистецтв України (2007). Лауреат Державної премії ім. Олеса Гончара (2012). Автор романів, повістей, новел, збірок поезій, есе, зокрема роману «Лють», тетралогії «Товтри», ліричної трилогії «Трійця».

9

• **180** років тому (1844) був відкритий та освячений Свято-Архангело-Михайлівський жіночий монастир.

14

• **150** років від дня народження Федора Абрамовича ТРОУПЯНСЬКОГО (1874-1949), архітектора. Автор більш ніж 30 будівель в Одесі, серед яких: будинок товариства взаємної допомоги прикажчиків-євреїв та концертна зала «Юніон» (1901-1902) (вул. Троїцька, 43); реконструкція драматичного театру (нині – Одеський обласний академічний драматичний театр) (1910-1912) (вул. Грецька, 48); санаторій на Лермонтовському курорті (загальне планування та будівля

їдальні (1927-1931) (Лермонтовський провулок, 2); інженерно-будівельний інститут (нині – Одеська державна академія будівництва та архітектури) (вул. Дідріхсона, 4, корпус 1) (1930, 1937); будинок музичної школи ім. П. С. Столярського (нині – Одеський державний музичний ліцей імені професора П. С. Столярського) (1938-1939) (Сабанєєв міст, 1) та ін. Народився в Одесі.

15

• **120** років від дня народження Серафима Дмитровича ОРФЕСВА (1904-1974), українського композитора, педагога, професора. Викладав в Одеській консерваторії (нині – Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової). З 1952 р. – завідувач кафедри історії музики. У 1951-1962 рр. був ректором. Протягом 1952-1964 років був головою правління Одеської організації Національної спілки композиторів України.

• **105** років від дня народження Юрія Івановича УСИЧЕНКА (1919-1980), прозаїка. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1951). Деякий час був членом редакційної колегії Одеської кіностудії.

21

• **95** років від дня народження Бориса Іллєча ЗАЙДЕНБЕРГА (1929-2000), видатного українського актора театру та кіно, театрального режисера. У 1962-2000 рр. – актор Одеського драматичного театру (нині – Одеський обласний академічний драматичний театр). Як режисер поставив близько 30 вистав, зокрема на сцені Одеського українського музично-драматичного театру ім. В. Василька (нині – Одеський академічний український музично-драматичний театр імені В. Василька). Був членом Національної спілки кінематографістів України. Працював в Одеській державній консерваторії імені А. В. Нежданової (нині – Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової), обіймаючи посаду доцента. Народився в Одесі.

• **100** років від дня народження Івана Михайловича ЧЕРКАШЕНКА (1924-2011), прозаїка, публіциста. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1984). Нагороджений премією ім. К.Г. Паустовського (2005) за книгу «Квіти для наших дружин»; премією ім. М. Посмітного (2005) за «Глибоке висвітлення життя хліборобів сучасного села». Народився в с. Піщана (нині – Піщанської сільської громади Подільського району Одеської області).

23

• **155** років від дня народження Леонтія Івановича УСКОВА (1869-1919), медика-терапевта, доктора медицини (1903), професора. Був приват-доцентом (з 1907 р.), а потім професором приватної патології та терапії медичного факультету Одеського університету (з 1911 р.) (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова), заступником голови Товариства лікарів при цьому університеті (1913-1919). Перший сконструював сфігмотонограф – прилад для одночасного запису кров'яного тиску та пульсу. Розробив методику

лікування білокрів'я Х-променями. Був практикуючим лікарем-консультантом двох одеських лазаретів – офіцерського та лазареті Одеського центрального комітету Червоного Хреста «Аркадія».

- **105** років від дня утворення Одеської кіностудії художніх фільмів (1919).

25

• **80** років від дня народження Леоніда Наумовича СУХОВЕЯ (1944-2019), одеського краєзнавця, спелеолога, туриста, пошуковця, дослідника. Один з засновників Військово-історичного центра «Пам'ять та слава» в Одесі (2007). Було проведено 15 повномасштабних пошукових експедицій, знайдено та перепоховано 410 осіб, загиблих у період Другої світової війни, 28 останків ідентифіковано. Понад 26400 експонатів часів Другої світової війни передано в музеї та інші установи Одеси та Одеської області. Радою ветеранів України надано звання «Почесний пошуковець України». Був завідувачем краєзнавчого відділу в Обласному центрі позашкільної освіти та виховання, заступником директора Одеського центра туризму, керівником одеського філіалу Асоціації молодіжних пошукових організацій України. Був відповідним редактором бюлетеня Обласного центру туризму та краєзнавства учнівської молоді «Краєзнавчий вісник». Автор 110 методичних та довідкових посібників по військовій історії.

27

• **230** років тому (1794) затверджено план будівництва військової гавані та купецької пристані, складеного інженером Францем Павловичем де Воланом, на місці давнього поселення Хаджибей.

У травні також виповнюється:

• **60** років тому (1964) збудований Будинок культури в с. Кохівка (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

ЧЕРВЕНЬ

1

• **95** років від дня народження Генріха Івановича ШВЕБСА (1929-2003), українського географа, епіолога, доктора географічних наук (1972), професора (1974). Завідував кафедрою фізичної географії та природокористування геолого-географічного факультету Одеського державного університету ім. І.І. Мечникова (1973) (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова), обіймав посаду проректора з наукової роботи (1975-1979). Нагороджений Державною премією України в галузі науки і техніки (1998) за вагомий вклад в національну та світову науку. Номінант на Нобелівську премію 2001 р. (2002). Нагороджений Ювілейною медаллю Пошани (The 2000 Millennium Medal of Honor, USA).

• **200** років від часу заснування (1824) Одеського чоловічого монастиря (нині – Монастир Успіння Пресвятої Богородиці).

3

• **150** років від дня народження Бориса Васильовича ВАРНЕКЕ (1874-1944) педагога, філолога, історика літератури та театру. У 1910-1920 рр. – ординарний професор Одеського університету (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова) на кафедрі класичної філології, Одеських вищих жіночих курсів, викладач у приватній театральній школі Ольги Рахманової («Школа сценічного мистецтва»). Був завідувачем художньої ради одеських театрів (1919). У 1920-1930 – професор Одеського інституту народної освіти (читав курс історії українського мистецтва) та у 1921-1922 – Археологічного інституту. В 1930-х рр. викладав у Педагогічному інституті (нині – Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського) та в Одеському державному університеті (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова) історію Давнього Риму. Був головою художньої ради Одеського театру опери і балету (1934-1935). Член Українського бібліографічного товариства в Одесі, Одеської філії Всеукраїнської наукової асоціації сходознавців, Комісії Полудневої України ВУАН. Заслужений діяч науки України (1941). Капітальна та єдина у своєму роді праця Бориса Васильовича Варнеке «История античного театра» у 2003 році перевидана в Одесі. Репресований (1944). Реабілітований (1955). Б. П. Варнеке – батько Олександра Борисовича Варнеке, історика, який з 1941 р. по квітень 1944 р. завідував Одеською державною обласною бібліотекою (нині – Одеська обласна універсальна наукова бібліотека імені М. С. Грушевського).

6

• **135** років від дня народження Сергія Леонідовича РУБІНШТЕЙНА (1889-1973), психолога, члена-кореспондента Академії наук (1943), професора. Закінчив Рішельєвський ліцей з золотою медаллю (1908). Був приват-доцентом (1919) кафедри історії філософії історико-філологічного факультету Одеського університету (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова), професором кафедри філософії і психології Інституту народної освіти (1921), директором Центральної наукової бібліотеки м. Одеси (1922-1930) (нині – Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова). Був членом президії Бібліографічної комісії при ВУАН (1927). Активно працював у правлінні Українського бібліографічного товариства в Одесі та входив до складу його редколегії. Академік Академії педагогічних наук (1945). Народився в Одесі.

• **95** років від дня народження Всеволода Денисовича СЕВАСТЬЯНОВА (1929-2013), зоолога, фахівця-акаролога, доктора біологічних наук (1980), професора (1982), лауреата Державної премії в галузі науки і техніки (1980). Був завідувачем кафедр зоології безхребетних (1976-1986), зоології та гідробіології (1986-1990), гідробіології (з 1990 р.) Одеського державного університету (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). Виявив в природі та описав 177 нових для науки видів кліщів. Співавтор двох томів тритомного «Определителя обитающих в почве клещей».

7

• **80** років тому (1944) утворено Одеське вище морехідне училище. 29 травня 1958 року перейменовано в Одеське вище інженерне морське училище. 26 квітня 1991 року перетворене в Одеську державну морську академію. 21 вересня 2002 року надано статус національної й назву – Одеська національна морська академія. З 1 січня 2016 року – Національний університет «Одеська морська академія». 125 років тому (1899) вийшов указ «Про відчуження земель для спорудження Одесько-Аккерманської залізниці».

9

• **110** років від дня відкриття (1914) Лермонтовського курорту (нині – центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Одеський»).

12

• **80** років від дня народження Надії Михайлівни **МОВЧАН-КАРПУСЬ** (1944), поетеси, автора поетичних збірок для дітей. Член Національної спілки письменників України (1998). Лауреат премії імені Степана Олійника (2009). Народилась у с. Журавка (нині – с. Журівка Стрюківської сільської громади Березівського району).

20

• **125** років (1899) будівлі Одеської обласної філармонії (колишньої Нової міської біржі, збудованої за проєктом О. Й. Бернардацці). Будівля є пам'яткою культурної спадщини Одеси, пам'яткою архітектури національного значення.

• **90** років від дня народження Володимира Митрофановича **ДЕРКАЧЕВА** (1934-2008), заслуженого працівника культури України. Працював в Одеському драматичному театрі (нині – Одеський обласний академічний драматичний театр) художником.

• **70** років від дня народження Євгенії Михайлівни **СЕВИРИНОЇ** (1954-2016), заслуженої артистки України. Служила в Одеському театрі юного глядача ім. Ю. Олеші.

23

• **135** років від дня народження Анни Андріївни **АХМАТОВОЇ** (1889-1966), поетеси. Народилася в Одесі.

• **90** років від дня народження Олександра Аркадійовича **ХАНОНКІНА** (1934-2000), українського вченого-фізика, геофізика, психолога, доктора технічних наук (1985), професора. Заснував та був завідувачем галузевої науково-дослідної лабораторії синергетики (з 1974 р.). Лауреат Державної премії України (1983), Державної премії України в галузі науки і техніки (1996). Член-кореспондент Міжнародної АН Євразії. Розробник нового кабелю, що складається з 5000 жил однакових властивостей, займався моделюванням і прогнозуванням землетрусів. Народився в Одесі.

25

• **165** років від дня народження Ернста Романовича ШТЕРНА (1859-1924), вченого в області історії, археології, класичної філології, музеєзнавства. Ординарний професор Одеського університету (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова) (1888); декан історико-філологічного факультету (з 1905 р.). Очолював музей Одеського товариства історії і старожитностей (з 1896 р.). Провів багато розкопок та розвідок на місцях давніх поселень Північно-Західного Причорномор'я. Його заслугою стала локалізація античної Тіри (пам'ятка археології національного значення «Антична Тіра») на місці Аккермана (нині – м. Білгород-Дністровський) і проведення перших археологічних досліджень пам'ятки.

У червні також виповнюється:

• **110** років тому (1914) збудована земська школа в с. Великобоярка (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

ЛИПЕНЬ

1

• **160** років від дня народження Костянтина Мойсейовича ЩЕРБИНИ (1864-1946), українського математика, педагога, професора (1925). Очолював кафедру методики викладання математики на факультеті професійної освіти Одеського інституту народної освіти (1921-1930), був штатним професором математики у Фізико-хіміко-математичному інституті (1930), працював на кафедрі педагогіки Одеського державного університету (1933-1938) (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). Автор понад 30 друкованих робіт з різних питань педагогіки і методики викладання математики.

3

• **90** років від дня народження Віктора Рафаїловича ФАЙТЕЛЬБЕРГА-БЛАНКА (1934-2011), доктора медичних наук (1965), професора, академіка-патофізіолога, історика, письменника, журналіста. Автор понад 300 наукових праць. Автор багатьох художніх книг, самотійних та у співавторстві, по історії Одеси, зокрема багатотомного літературного циклу «Бандитская Одесса», присвяченого кримінальному життю Південної Пальміри. Народився в Одесі.

5

• **85** років від дня народження Володимира Васильовича ГОЛОТИ (1939-1996), українського режисера та театрознавця, театрального критика. Режисер-постановник вистав «Стара мансарда» Ю. Усиченка, «Марія», «Отак загинув Гуска» М. Куліша в Одеському українському музично-драматичному театрі (у 1970-1971 рр.), потім – завідувач літературної частини театру (нині – Одеський академічний український музично-драматичний театр імені В. Василька).

Головний режисер Одеської студії телебачення (1981-1988). Викладач кафедри українознавства (з 1990 р.) в Одеському державному університеті імені І.І. Мечникова (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). Автор книги «Театральная Одесса» (1990).

11

• **160** років від дня народження Івана Владиславовича СЛЕШИНСЬКОГО (1854-1931), математика, професора. Викладав математику, основи математичної логіки (один з перших) в Одеському університеті (з 1883 р.) (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова), екстраординарний (1883), ординарний (1898), заслужений професор (1908) цього університету. Був засновником Одеських вищих жіночих курсів, де й викладав (1906-1911). У кінці XIX початку XX століття був провідним математиком Одеси, очолив всесвітньо відому одеську логіко-математичну школу. У центрі уваги вченого були питання, пов'язані з використанням математичної логіки до обґрунтування математики.

• **85** років від дня народження Бориса Андрійовича НЕЧЕРДИ (1939-1998), українського поета. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1965). Нагороджений премією ім. Е. Багрицького (1967) за збірку поезії «Материк»; премією «Люди дела» (1993) за створення циклу віршів про сучасність; Національною премією України імені Тараса Шевченка (посмертно, 2000) за збірку поезій «Остання книга».

12

• **130** років від дня народження Ісака Еммануїловича БАБЕЛЯ (1894-1940), письменника. Народився в Одесі.

• **85** років від дня народження Валерія Михайловича БАССЕЛЯ (1939), українського актора, театрального режисера, заслуженого артиста України (1989).

У 1972-1990 рр. служив в Одеському драматичному театрі (нині – Одеський обласний академічний драматичний театр). Художній керівник та режисер-постановник Камерного єврейського театру «Hevel Hevolim» («Суета сует») Товариства єврейської культури Одеси.

19

• **230** років тому (1794) була створена Чорноморська козацька команда при Хаджибеї під керівництвом осавула Федора Черненка, яка брала участь у будівництві міста.

22

• **85** років від дня народження Олександра Григоровича ТОПЧІЄВА (1939-2023), українського географа, економгеографа. Доктор географічних наук (1979), професор. Доцент (з 1969 р.) Одеського державного університету ім. І.І. Мечникова (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова), завідувач кафедри

економічної та соціальної географії (з 1980 р.), декан геолого-географічного факультету (1984-1985), проректор по науковій роботі (1985-1987). Був членом Вченої ради Українського географічного товариства та головою Одеського відділення УГТ, головою Одеського відділення Всеукраїнської громадської організації «Українська картографічна асоціація». Заслужений діяч науки і техніки України (2005).

24

• **110** років від дня народження Володимира Адамовича ЧАРНЕЦЬКОГО (1914-2000), інженера-суднобудівника, одеського краєзнавця, колекціонера, письменника. Викладач та науковий співробітник Одеського інституту інженерів морського флоту (1958-1980) (нині – Одеський національний морський університет). Автор багатьох публікацій з історії Одеси. Почесний член наукових секцій Одеського Будинку вчених – «Одесики» та книголюбів.

• **100** років від дня народження Марії Дмитрівни ШОЛАР (1924-2002), організаторки сільськогосподарського виробництва в Одеській області, двічі Героя Соціалістичної праці (1958, 1988). Нагороджена Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (1998). Закінчила Одеський сільськогосподарський інститут (нині – Одеський державний аграрний університет). Народилася в с. Маяки (нині – с. Маяки Маяківської сільської громади Одеського району).

• **55** років тому (1969) було створено смт Радісне (нині – Знам'янської сільської громади Березівського району), також збудована і розпочала роботу Радісенська ЗОШ I-III ступенів.

СЕРПЕНЬ

1

• **195** років від дня народження Івана Михайловича СЄЧЕНОВА (1829-1905), природодослідника, основоположника вітчизняної фізіології і матеріалістичної психології, професора Одеського університету (1871-1876) (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова).

• **90** років від дня народження Ігоря Сергійовича МАКСИМОВА (1934-2005), заслуженого артиста України. Служив в Одеському академічному українському музично-драматичному театрі ім. В. Василька (1957-2005). Народився в Одесі.

2

• **50** років тому (1974) заснований музей Бойової Слави у м. Болграді (нині – Болградської міської громади Болградського району).

9

• **130** років від дня народження Бориса Миколайовича АКСЕНТЬЄВА (1894-1939), ботаніка, гідробіолога, фізіолога рослин, генетика. Закінчив Одеський університет (1918) (нині – Одеський національний університет імені

І. І. Мечникова). Викладав у різних навчальних закладах Одеси (1918-1939). Як науковець в області гідробіології визначив чимало нових видів водоростей Чорного моря, займався також фітопатологією рослин та виведенням нових сортів пшениці. Професор (1935), доктор біологічних наук (1937). Народився в Одесі.

10

• **160** років від дня народження Василя Андрійовича ОСТРОВІДОВА (псевдонім Тассін) (1864-1921), видатного оперного співака, згодом церковнослужителя. Виступав на сценах оперних театрів Києва, Харкова, а також Мілану, Риму та Турину. У 45-річному віці прийняв церковний сан. 1914 року був переведений в Херсонську єпархію. Учасник бойових дій під час Першої світової війни. 1917 року був посвячений у сан священника при Одеському кафедральному Спасо-Преображенському соборі. З 1919 р. – (о. Василій) настоятель церкви в ім'я Святого Духа на вулиці Балківській в Одесі. Був убитий в Балтському повіті.

18

• **170** років від часу заснування (1854) майстерень І. І. Гена (з 1880 по 1917 рр. – завод «Акціонерного товариства І.І. Гена»; з 1922 р. – завод сільськогосподарського машинобудування; з 1991 р. – Акціонерне товариство «Одеський завод сільськогосподарського машинобудування»).

• **75** років від дня народження Євгена Львовича СТРЕЛЬЦОВА (1949), доктора юридичних наук (1992), професора (1995), доктора теології (2010), члена-кореспондента Національної академії Правових наук України (2011). Працював в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова на посадах старшого викладача, доцента, професора кафедри кримінального права, кримінального процесу і криміналістики, був першим проректором юридичного інституту при університеті, проректором університету з навчальної роботи та завідувачем кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики (1998-2013). Професор кафедри міжнародного права та міжнародних відносин Національного університету «Одеська юридична академія» (2013-2016), завідувач кафедри кримінального права цього університету (з 2016 р.). Заслужений діяч науки і техніки України (2002). Повний кавалер ордена «За заслуги» (2006, 2009, 2014). Народився в Одесі.

19

• **100** років від дня народження Костянтина Матвійовича ЛОМИКІНА (1924-1993), українського живописця та графіка. Заслужений діяч мистецтв України (1971). Народний художник України (1984), член Одеської обласної організації Національної спілки художників України (з 1953 р.), (у 1971-1976 рр. – голова).

22

• **80** років з дня визволення (1944) с. Городнє (нині – Городненської сільської громади Болградського району) від нацистських окупантів.

23

• **120** років від дня народження Бориса Хомича ТЯГНА (1904-1964), українського театрального та кіно режисера школи Леся Курбаса, педагога Народний артист України (1954). Був художнім керівником Одеського українського драматичного театру (1944-1947) (нині – Одеський академічний український музично-драматичний театр імені В. Василька). У ці роки відкрив Театральну студію при театрі.

• **80** років з дня визволення (1944) м. Арциз (нині – Арцизької міської громади Болградського району) від нацистських окупантів.

• **80** років з дня визволення (1944) м. Білгород-Дністровського (нині – Білгород-Дністровської міської громади Білгород-Дністровського району) від нацистських окупантів.

• **80** років з дня визволення (1944) смт Сарата (нині – Саратської селищної громади Білгород-Дністровського району), смт Тарутине (нині – Тарутинської селищної громади Болградського району), с. Шабо (нині – Шабівської сільської громади Білгород-Дністровського району) від нацистських окупантів.

• **80** років з дня визволення (1944) сіл Болградського району: Олександрівка (нині – Городненської сільської громади), Виноградне (нині – Кубейської сільської громади), Оріхівка (нині – Кубейської сільської громади) від нацистських окупантів.

24

• **80** років з дня визволення (1944) м. Вилкове (нині – Вилківської міської громади Ізмаїльського району) і м. Татарбунари (нині – Татарбунарської міської громади Білгород-Дністровського району) від нацистських окупантів.

• **80** років з дня визволення (1944) сіл Болградського району Виноградівка (нині – Арцизької міської громади), Дмитрівка (нині – Городненської сільської громади), Кубей (нині – Кубейської сільської громади) від нацистських окупантів.

25

• **80** років з дня визволення (1944) міст Болграда (нині – Болградської міської громади Болградського району) та Кілії (нині – Кілійської міської громади Ізмаїльського району) від нацистських окупантів.

• **80** років з дня визволення (1944) сіл Болградського району: Баннівка (нині – Василівської сільської громади), Василівка (нині – Василівської сільської громади), Залізничне (нині – Болградської сільської громади), Калчева (нині – Василівської сільської громади), Криничне (нині – Криничненської сільської громади), Нові Трояни (нині – Городненської сільської громади), Табаки (нині – Болградської міської громади) від нацистських окупантів.

• **110** років від дня народження Олександра Володимировича БЛЕЩУНОВА (1914-1991), українського альпініста, дослідника, колекціонера, засновника першого в Одесі та єдиного в Україні муніципального музею особистих колекцій

(1989) (нині – Муніципальний музей приватних колекцій імені О. В. Блещунова). До кінця життя був директором музею. Колекціонував твори прикладного мистецтва народів світу. Родоначальник одеського альпінізму.

• **95** років від дня народження Олексія Всеволодовича БОГАТСЬКОГО (1929-1983), українського хіміка-органіка. Доктор хімічних наук (1958), професор (1968), член-кореспондент Академії наук України (з 1972 р.), академік Академії наук України (з 1976 р.), заслужений діяч науки України (1979). У 1970-1975 рр. – ректор Одеського державного університету (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). З 1977 р. – директор Фізико-хімічного інституту Академії наук України (нині – Фізико-хімічний інститут імені О. В. Богатського НАН України (м. Одеса). Народився в Одесі.

26

• **80** років з дня визволення (1944) міст Ізмаїла (нині – Ізмаїльської міської громади Ізмаїльського району) та Рені (нині – Ренійської міської громади Ізмаїльського району) від нацистських окупантів.

27

• **80** років з дня визволення (1944) с. Владичень (нині – Болградської міської громади Болградського району) від нацистських окупантів.

29

• **210** років від часу заснування (1814) смт Тарутине (нині – Тарутинської селищної громади Болградського району). Перша німецька колонія на півдні Бессарабії.

• **90** років від дня народження Андрія Григоровича ЯРМУЛЬСЬКОГО (1934-1996), поета. Був редактором Одеського книжкового видавництва «Промінь» (1958-1959), співробітником багатотиражної газети Одеського політехнічного інституту, членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1963). Автор понад 10 збірок поезій.

• **85** років від дня народження Родіона Костянтиновича ФЕДЕНЬОВА (1939-2007), драматурга, прозаїка. Був нагороджений премією «Твої імена, Одесо» (2002) за оповідання «Двойник вождя», «Ночные философы»; Дерибасівською премією (2004) за внесок в історію, культуру та економіку Одеси. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1983).

30

• **115** років від дня народження Олександра Гавриловича БОЛЬШАКОВА (1909-1984), хіміка-технолога. Доктор технічних наук (1952), професор (1954). Заслужений діяч науки і техніки України (1964). Завідувач кафедри процесів і апаратів хімічних виробництв Одеського політехнічного інституту (1946-1973) (нині – Національний університет «Одеська політехніка»). професор кафедри

процесів і апаратів хімічних виробництв (1973–1975), кафедри тепломасообміну (1975–1976), кафедри загальної хімії (1976–1984) Одеського технологічного інституту холодильної промисловості (нині – Навчально-науковий інститут холоду, кріотехнологій та екоенергетики імені Мартиновського В. С.). Народився в Одесі.

• **85** років від дня народження Світлани Федорівни ГУЖВИ (1939), української актриси широкого творчого діапазону, заслуженої артистки України (1987). Актриса Одеського академічного українського музично-драматичного театру ім. В. Василька (1963-2020).

ВЕРЕСЕНЬ

2

• День міста Одеса.

• **230** років від дня створення Морської карантинної служби (1794) – першого лікувального закладу Одеси, на той час одного з найсучасніших в Європі (взагалі це була перша установа зі створених в Одесі).

• **30** років від дня встановлення пам'ятника Де Рибасу (1994) з надписом «Первостроителю Одессы – Иосифу Дерибасу» (скульптор О. Князик, архітектор В. Глазирін).

• **20** років тому (2004) встановлений бронзовий монумент – пам'ятник Апельсину, який врятував Одесу (скульптор О. Токарев, архітектор В. Глазирін) на вулиці Ланжеронівській. У 2007 р. скульптурну композицію було перенесено на бульвар Мистецтв (нині – бульвар Жванецького).

5

• **165** років від дня народження Петра Степановича ШЕСТЕРИКОВА (1859-1929), бібліографа, засновника українського бібліотекознавства, громадського діяча, вченого-біолога, педагога. У 1885-1920 рр. був штатним співробітником бібліотеки Одеського університету (нині – Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова), з 1905 року – директор цієї бібліотеки. Ініціатор створення Одеського бібліографічного товариства в Одесі. Ботанік-аматор, дослідник флори півдня України. Найбільш відома його праця – «Определитель растений окрестностей Одессы» (1912). Зібрав особисту колекцію гербарію рослин півдня України, що складається з 1492 видів, яка є частиною колекції «Гербарій ОНУ ім. І. І. Мечникова». Ця колекція увійшла до об'єктів, що становлять національне надбання України. Народився в Одесі.

8

• **95** років від дня народження Григорія Михайловича БОНДАРЧУКА (1929-2017), відомого ананьївського музиканта, педагога, керівника Народного оркестру народних інструментів. Заслужений працівник культури (1966), кавалер ордену «За заслуги» III ступеня (2001); «За заслуги» II ступеня (2005).

Народився у с. Володимирівка Окнянського району (до 2016 року – Красноокнянський район) (нині – Окнянської селищної громади Подільського району). Почесний громадянин м. Ананьїв.

10

• **130** років від дня народження Олександра Петровича ДОВЖЕНКА (1894-1956), українського кінорежисера, письменника, сценариста, кінодраматурга. З 1926 по 1928 рр. працював на Одеській кінофабриці (нині – акціонерне товариство «Одеська кіностудія». Фундатор українського кіномистецтва. Заслужений діяч мистецтв України (1940).

13

• **90** років від дня народження Володимира Вікторовича ДОМРІНА (1934-1985), поета. Закінчив Одеський університет (1954) (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). Працював у пресі, у видавництві «Маяк». Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (з 1962 р.).

14

• **235** років тому (1789) взято турецьку фортецю Гаджибей під командуванням генерал-майора Йосифа Де Рибаса, на місці якої почалося будівництво міста Одеси.

• **75** років від дня народження Ольги Андріївни ТАРАСЕНКО (1949), мистецтвознавця. Член Одеської обласної організації Національної спілки художників України (з 1980 р.). Заслужений діяч мистецтв України. Доктор мистецтвознавства (1996), професор (2000). Завідувачка кафедри образотворчого мистецтва Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Автор видання «Містерії модернізму» (Одеса, 2004).

17

• **85** років від дня народження Ростислава АЛЕКСАНДРОВА (Олександр Юлійович Розенбойм) (1939-2015), відомого одеського краєзнавця, письменника, журналіста, колекціонера. Лауреат премії конкурсу «Золотое перо Одессы» в номінації «Одессика» (2003), нагороджений «Знаком почета» одеського міського голови (2009), Почесною нагородою одеського міського голови «Трудовая слава» (2014). Був членом Національної спілки журналістів України. Народився в Одесі.

18

• **100** років від дня народження Василя Анатолійовича ПРОСКУРОВА (1924-2004), відомого одеського лікаря, доктора медичних наук (1971), професора. Виховувався в родині академіка В. П. Філатова (після арешту батька).

Закінчив Одеський медичний інститут (нині – Одеський національний медичний університет) (1950). Був викладачем цього закладу, працював на кафедрі інфекційних хвороб. Перша публікація – 1952 р. Проходив стажування в Хіросімі.

Читав лекції лікарям на Кубі та в Індії. Його учнями стали 60 лікарів Одеси. Опублікував 137 наукових робіт та 5 монографій. Розробив метод лікування стафілококових захворювань, який знайшов широке практичне застосування у всіх країнах світу. У 2000 р. був призначений директором музею-квартири В.П. Філатова.

22

- **190** років тому (1834) м. Ананьїв отримав статус повітового міста Херсонської губернії.

- **105** років від дня народження Петра Трохимовича МАРКУШЕВСЬКОГО (1919-2001), українського літературознавця, фольклориста, критика. Кандидат філологічних наук (1952). Був доцентом кафедри української літератури філологічного факультету Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). Автор монографії «За землю рідну Кобзар воював», ряду наукових статей до Української Літературної Енциклопедії. Протягом 1970-х до кінця 1980-х років втілював у життя унікальний етнографічний проєкт, основною метою якого було виявлення, збирання і фіксація фольклору в різних областях України – традицій, обрядів, пісень, легенд та інших жанрів народної творчості, переважно усної.

23

- **80** років (1944) від часу заснування сіл Оксамитне та Тополине Болградського району (нині – Болградської міської громади Болградського району).

24

- **115** років від дня народження Сергія Григоровича ЧУКЛІНА (1909-1974), вченого, викладача, спеціаліста в галузі холодильної техніки та технології.

Професор, перший декан холодильного факультету, засновник і перший завідувач кафедри холодильних приладів Одеського інституту харчової промисловості та холодильної промисловості (нині – Одеська національна академія харчових технологій). Створив навчально-методичний комплекс з курсу холодильних приладів. Народився в Одесі.

25

- **195** років від часу заснування (1829) Одеської міської публічної бібліотеки, першої в Україні (нині – Одеська національна наукова бібліотека).

У вересні також виповнюється:

- **40** років від дня відкриття (1984) дитячого садка «Березка» у с. Великобоярка (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

ЖОВТЕНЬ

1

• **125** років тому (1899) в Одесі на Малофонтанській дорозі, 10 (нині Французький бульвар, 36) (будівля за проектом архітектора Шарля Боша з Реймса) відбулося відкриття та освячення заводу шампанських вин «Товариство виноробства Генріха Редерера в Одесі» (нині – Одеський завод шампанських вин) і випуск першої партії шампанського «Генріх Редерер».

3

• **180** років від дня народження Петра Антоновича СПІРО (1844-1893), вченого-фізіолога (учень І. М. Сеченова). З 1871 р. працював в Одеському університеті (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). У 1884 р. став прозектологом фізіології фізіологічної лабораторії при природничому відділенні фізико-математичного факультету. З 1885 р. – ординарний професор фізіології.

• **85** років від дня народження Ірини Микитівни ЧЕРКАСЬКОЇ (1939), заслуженої артистки України (1987). Нагороджена Почесною відзнакою Одеського міського голови «Трудова слава» (2010). Служить в Одеському академічному українському музично-драматичному театрі ім. В. Василька.

• **80** років від дня народження Миколи Олександровича ПАЛІЄНКА (1944-2022), українського поета, заслуженого працівника культури України. Лауреат Всеукраїнської літературної премії імені Макара Посмітного (1997) за поему «Заповідаю долю»; премією «Твої імена, Одесо» (2002) за вірші про Одесу, лауреат літературної премії імені Павла Тичини за збірку вибраних віршів «Щоб Україна пам'ятала волю» (2007). Член Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1976).

6

• **70** років від дня народження Тараса Олексійовича ФЕДЮКА (1954), українського поета. Член Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1980). Працював відповідальним секретарем Одеського обласного комітету захисту миру, в Одеському літературному музеї. Президент Асоціації українських письменників (2000). Засновник поетичної серії «Зона Овідія» (2003). Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка за книгу віршів «Обличчя пустелі» (2007). Автор віршованих збірок.

Народився в м. Ананьїв (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

7

• **175** років від дня народження Севастьяна Мойсейовича ТАНАТАРА (1849-1917), хіміка-неорганіка, професора Одеського університету (з 1896 р.) (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). Засновник школи неорганічної хімії на медичному факультеті цього університету. Відкрив

сполуки перекису водню з вуглекислим натрієм (1899), сірчаноокислим натрієм (1901) та іншими солями, а також з органічними речовинами, зокрема із сечовиною (1908), які тепер широко застосовуються в техніці та медицині. Народився в Одесі.

10

• **65** років тому (1959) відбулося відкриття Будинку культури у с. Пасицели Ананьївського району (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

14

• **80** років від дня заснування (1944) Дунайського державного пароплавства (нині – Приватне акціонерне товариство «Українське Дунайське пароплавство»).

15

• **85** років від дня народження Костянтина Григоровича ПИВОВАРОВА (1939), українського режисера-постановника заслуженого діяча мистецтв України. Служить в Одеському академічному українському музично-драматичному театрі ім. В. Василька (з 1986 р.). В 1986-1988 рр. очолював театр як головний режисер.

17

• **220** років від дня народження Миколи Івановича НАДЄЖДІНА (1804-1856), критика, естетика, історика, етнографа, філософа. В одеський період життя редагував та склав «Одесские альманахи» на 1839 та 1840 рр. В «Одесский альманах на 1840 год» М. І. Надєждін розмістив і свою статтю «Литературная летопись Одессы».

18

• **160** років від дня народження Сергія Павловича ШЕЛУХІНА (1864-1938), українського правознавця, історика, державного та політичного діяча, професора (1924). 15 років служив членом Одеського окружного суду, потім – Генеральним суддею, і нарешті – сенатором з цивільного департаменту (1902-1917). Був одним зі співзасновників одеської «Просвіти» (1905). Був обраний дійсним членом Одеського юридичного товариства, Одеського археологічного товариства, членом історико-філологічного товариства при Одеському університеті (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). Брав активну участь у подіях, які відбувалися в Одесі під час Української революції (1917-1921).

22

• **80** років тому (1944) розпочала роботу районна бібліотека м. Рені (нині – Ренійської міської громади Ізмаїльського району).

23

• **70** років від дня народження Галини Анатоліївни КОБЗАР-СЛОБОДЮК (1954), заслуженої артистки України. Лауреат Першого Всеукраїнського конкурсу

читців, присвяченого 125-річчю від дня народження Лесі Українки (Гран-прі, 1995). Служить в Одеському академічному українському музично-драматичному театрі ім. В. Василька (з 1978 р.).

27

• **85** років від дня народження Володимира Дмитровича ТАРАНЕНКА (1939-1999), біолога-фізіолога, доктора біологічних наук (1986), професора (1986). Був завідувачем кафедри фізіології людини та тварин Одеського державного університету (з 1978 р.) (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова), деканом біологічного факультету цього університету (з 1987 р.). Автор понад 150 наукових праць, присвячених функціональній організації міжнейронної взаємодії в корі головного мозку, автор декількох винаходів та раціоналізаторських пропозицій. Народився в Іванівському районі (нині – Березівський) Одеської області.

У жовтні також виповнюється:

• **85** років тому (1939) сформовано Одеський військовий округ (ОдВО). З 2013 р. – Оперативне командування «Південь».

• **35** років тому (1989) заснований краєзнавчий музей у с. Оріхівка (нині – Кубейської сільської громади Болградського району).

ЛИСТОПАД

2

• **165** років від дня народження Василя Єгоровича ТАЇРОВА (1859-1938), вченого, професора. Доктор сільськогосподарських наук, винороб і благодійник, засновник першого науково-дослідного закладу з виноградарства та виноробства (нині – Національний науковий центр «Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова» Національної академії аграрних наук України, смт Таїрове, Таїровської селищної ради Одеського району Одеської області, Україна), започаткував вітчизняну наукову школу виноградарства і виноробства.

5

• **90** років від дня народження Кіри Георгіївни МУРАТОВОЇ (1934-2018), українського кінорежисера, народної артистки України (1990), академіка Національної академії мистецтв України. Режисер Одеської кіностудії художніх фільмів (з 1961 р.). Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (1993); Національної премії «Арсенал» (1997); «Головної премії мистецтв» (Берлін, Німеччина – 1999); «Свобода» (Американський фонд кіно, США – 2000); Державної премії імені Олександра Довженка (2002); призів МКФ «Срібний Ведмідь» (Берлін, Німеччина – 1990), «Леопард» (Локарно, Швейцарія – 1994), ФІПРЕССІ (Міжнародна федерація кінопреси, 2009),

«Ніка» (1990, 1994 – у двох номінаціях, 2013), «Кінотавр» (1994, 1997), «Тріумф» (1995), «Білий слон» (2014) та ін. Почесний громадянин м. Одеси (2017).

6

• **125** років тому (1899) відкритий Міський музей витончених мистецтв (нині – Одеський національний художній музей).

7

• **90** років від дня народження Григорія Дем'яновича ЗЛЕНКА (1934-2015), українського письменника, літературознавця, бібліографа, краєзнавця. Заслужений діяч мистецтв України (1996). Був членом Міжнародної асоціації українців. Нагороджений премією ім. П. Тичини (1991) за книги «З полону літ» та «Берег Пушкина»; премією «Люди дела» (1997) за багаторічну діяльність в газеті «Вечерня Одесса»; премією ім. К. Паустовського (2002) за нариси про К. Паустовського; премією ім. І. Рядченка за книгу віршів «Пізня лірика»; премією журналу «Кур'єр Кривбасу» (2003) за нариси «Шевченкознавчі розвідки»; премією журналу «Україна» (1960) за нарис «Тиждень над Россю». Протягом чотирьох десятиліть (з 1972 р.) очолював редакційно-видавничий (з 2006-го – редакційний) відділ Одеської державної наукової бібліотеки ім. М. Горького (нині – Одеська національна наукова бібліотека). Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1983).

• **65** років від дня народження Галини Петрівни ПОЛЩУК (1959), педагога, поетеси. Нагороджена орденом жіночої спілки України «Козацька Березина» за значні особисті заслуги у розвитку українського козацтва (2008). Живе й працює в с. Калинівка (нині – Коноплянської сільської громади Березівського району). Автор Гімну села с. Калинівка.

8

• **120** років від дня народження Якова Парфентійовича СІКОРСЬКОГО (1904-1980), прозаїка, вчителя. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1959).

• **90** років від дня народження Володимира Михайловича НАУМЦЕВА (1934-2011), українського актора театру та кіно, сценариста, режисера, педагога. Заслужений артист України. Провідний актор Одеського драматичного театру (нині – Одеський обласний академічний драматичний театр). Служив в Одеському театрі юного глядача ім. Ю. Олеші (1986-2011) (актор, художній керівник, головний режисер театру).

11

105 років від дня народження Юхима Йосиповича БЕРЕЗІНА (1919-2004), артиста естради розмовного жанру (сценічний псевдонім – Штепсель). Народний артист України (1961). Автор та головний режисер української республіканської естради. Народився в Одесі.

13

• **120** років від дня народження Катерини Олександрівни ОСМЯЛОВСЬКОЇ (1904-2004), української актриси театру та кіно. Народна артистка України (1951). Акторка Одеського державного драматичного театру (1926-1929) (нині – Одеський академічний український музично-драматичний театр імені В. Василька).

16

• **195** років від дня народження Антона Григоровича РУБІНШТЕЙНА (1829-1894), піаніста, композитора, диригента, педагога, музично-громадського діяча. Вперше гастролював в Одесі у червні 1850 р. З того часу неодноразово відвідував Одесу протягом майже чотирьох із половиною десятиліть. Це були і приватні приїзди для зустрічей із рідними та близькими (в Одесі жили його мати, брат та сестра), і концертні виступи. Багато уваги приділяв організації музичного життя Одеси. 1883 року провів в Одесі нараду музичної громадськості, поставивши питання про організацію тут спеціалізованого навчання музики.

• **165** років від дня народження Михайла Дмитровича СИДОРЕНКА (1859-1927), геолога, мінералога, петрографа, професора. Був завідувачем кабінету мінералогії і геології (з 1890 р.) при Одеському університеті (нині – Петрографо-мінералогічний музей Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, один з найдавніших музеїв Одеси) протягом 27 років. Екстраординарний професор кристалографії і мінералогії (з 1906 р.), був деканом фізико-математичного факультету цього університету (1913). Досліджував мінералогічний склад осадових покладів одеського Пересипу, лесів та глин з околиць Одеси та взагалі Південної України, Першим описав мінерал гідротроїліт з лиманних грязей. Народився в Одесі.

18

• **105** років від дня народження Івана Михайловича ДУЗЯ (1919-1994), українського прозаїка, публіциста, журналіста, літературознавця, критика.

Доктор філологічних наук (1967), професор (1968). Був деканом філологічного факультету (1957-1964, 1970-1981), завідувачем кафедри української літератури (1972-1988) Одеського державного університету ім. І.І. Мечникова (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). Заслужений працівник культури України (2001). Був нагороджений Всеукраїнською премією ім. Степана Олійника (1990) за книги «Степан Олійник» та «Смішного слова чародій». Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1962).

19

• **85** років від дня народження Юрія Миколайовича МИХАЙЛИКА (1939), поета, прозаїка, журналіста. Закінчив філологічний факультет Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова (1961) (нині – Одеський національний

університет імені І. І. Мечникова). Працював у місцевих газетах. Очолював літературну студію при Палаці студентів (1964-1975). Переклав поезії з грузинської, молдовської, угорської, французької мов. Автор 12 книг віршів та 5 книг прози. Здійснив інсценізацію «Повісті про санаторну зону» М. Хвильового (поставлена в театрах Києва та Одеси. Член Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1975).

28

• **115** років тому (1909) було закрито одеську «Просвіту», одну з перших на Україні.

29

• **160** років від дня народження Миколи Олександровича ЩОГОЛЕВА (1864-1938), українського лікаря, хірурга. Професор кафедри хірургічної патології медичного факультету в Одеському університеті (1908) (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова), очолював лабораторію хірургічної патології та терапії (1908). Стояв біля витоків створення кафедри госпітальної хірургії на базі Старої міської лікарні (нині – міська інфекційна клінічна лікарня). Керував клінікою госпітальної хірургії протягом 20 років. Читав лекції з військово-польової хірургії. Автор 27 публікацій, присвячених хірургічному лікуванню легенів, плеври, зобу, а також антисептичним властивостям деяких хімічних препаратів та розвитку курортного лікування в Одесі.

ГРУДЕНЬ

1

• **100** років тому (1924) розпочала свою роботу Ісаївська сільськогосподарська школа Миколаївського району (нині – Андрієво-Іванівська сільська громада Березівського району). В 1930 р. реорганізована в агрономічний технікум, в 1931 р. перетворений в зооветеринарний. В 1985 р. приєднаний до Петрівського державного аграрного технікуму Лиманського району (нині – с. Курісове Курісовської сільської громади Березівського району). 3 грудня 2021 р. – Тилігульський аграрний фаховий коледж – один з найстаріших сільськогосподарських навчальних закладів України.

2

• **145** років від дня відкриття (1879) першого Одеського стаціонарного цирку коштом Альберта Саламонського. Найстаріший у світі цирк розташовувався в спеціально побудованому будинку по вулиці Коблівській, 37, де і відбулася перша вистава циркової трупи з Варшави. Будівля цирку проіснувала 10 років (у 1889 р. будівлю було розібрано).

• **100** років від дня народження Володимира Михайловича ГРІДІНА (1924-2006), журналіста, письменника. Активний член ГО «Одеський меморіал»

(з моменту створення). Ініціатор та редактор енциклопедії «Одессика», яка друкувалася на шпальтах газети «Одесский вестник» (1995-1998). Засуджений (1959). Реабілітований (1989). Автор книжок «Прощай, мой табор. Книга о Петре Лещенко», «Он пел, любил и страдал», а також численних публікацій в місцевій пресі. Народився в Одесі.

6

• **205** років від дня народження Якова Петровича ПОЛОНСЬКОГО (1819-1898), літератора, поета. Жив в Одесі в 1844-1846 рр. Прославив Одесу в автобіографічному романі «Дешевый город» («Дешеве місто») (1879 р. – (145 років тому), основою якого стали враження одеського життя поета.

19

• **105** років від дня народження Миколи Кириловича МАЙОРОВА (1919-1993), українського поета, письменника-гумориста. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (з 1955 р.).

20

• **135** років від дня народження Лідії Володимирівни МАЦІЄВСЬКОЇ (МО-РЕНЕЦЬ) (1889-1955), театральної актриси, народної артистки України (1947). У 1925 р. брала участь в створенні Держдрами – першого в Одесі стаціонарного держаного українського театру (нині – Одеський академічний український музично-драматичний театр імені В. Василька), якому віддала 30 років своєї творчої діяльності. Заслужений діяч мистецтв України (1935). Засновниця Одеського Дому актора (Буніна, 15). Перший голова Одеського відділення Українського театрального товариства. У 1935-1952 роках викладала художнє слово в Одеському театральном-художньому училищі (нині – Одеський театральном-художній фаховий коледж).

• **95** років від дня народження Ідалії Валеріївни ІВАНОВОЇ (1929), актриси.

Заслужена артистка України (1966). Солістка Одеського академічного театру музичної комедії імені Михайла Водяного (з 1953 р.).

23

• **105** років від дня народження Миколи Івановича СЕРДЮКОВА (1919-1998), прозаїка. Працював в одеському видавництві «Маяк» завідувачем редакції. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України (1983).

• **100** років від дня народження Михайла Григоровича ВОДЯНОГО (1924-1988), українського актора оперети, театрального режисера, актора кіно. Перший в історії жанру отримав високе звання народного артиста (1976). З 1954 р. служив в Одеському театрі музичної комедії (нині – Одеський академічний театр музичної комедії імені Михайла Водяного). У 1979-1983 ро-

ках був художнім керівником, у 1983-1987 роках – директором театру, якому у 1995 р. присвоєно його ім'я.

• **95** років від дня народження Володимира Микитовича ШЕВЧЕНКА (1929-1987), українського режисера-документаліста, кінооператора. Заслужений діяч мистецтв України (1976). Лауреат Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка (1978), Державної премії (1988) (по смертно). Поставив художні фільми: «Поїзд особливого призначення», «Контрудар», документальні фільми: «Битва за Київ», «Чорнобиль, хроніка важких тижнів». Народився в м. Балта (нині – Балтської міської громади Подільського району).

28

• **85** років від дня народження Володимира Володимировича ТУМАНОВА (1939-2014), театрального режисера, заслуженого діяча мистецтв України.

У 1980-1986 рр. – головний режисер Одеського театру юного глядача (нині – Одеський театр юного глядача імені Ю. Олеші). Співпрацював (з 1976 р.) з Одеським академічним українським музично-драматичним театром ім.

В. Василька, на сцені якого поставив близько 30 вистав, які є наявними в репертуарі театру. Народився в Одесі.

У 2024 РОЦІ ВИПОВНЮЄТЬСЯ:

• **280** років від дня народження Антіна Андрійовича ГОЛОВАТОГО (1744-1797), кошового отамана Чорноморського козацтва. Йому встановлений пам'ятник в Одесі у Старобазарному сквері.

• **270** років від дня народження Івана Петровича МАРТОСА (1754-1835), видатного скульптора-монументаліста. Автор пам'ятника герцогу де Рішельє (бронза, 1823-1828) (пам'ятник Дюку де Рішельє) в Одесі.

• **260** років від дня народження Олександра Федоровича ПАНАГІОДОРА-НІКОВУЛА (1764-1848), археолога-перекладача, патріарха археології і дослідництва старожитностей в Одесі.

• **255** років від дня народження Фелікса Михайловича ДЕ-РИБАСА (1769-1845), бойового офіцера, дипломата, мецената, молодшого брата засновника Одеси Йосифа де Рибаса. Зробив великий особистий внесок у розвиток Одеси; брав участь у ліквідації епідемії чуми (1812); в 1806 р. подарував Одесі власний сад – Міський по вулиці Дерibasівській.

• **250** років від дня народження Іллі Сергійовича НОВІКОВА (1774-1842), промисловця, купця І гільдії. У 1833-1836 рр. був міським головою. Ініціатор, підрядник будівництва моста на вул. Поштовій (Жуковського) через Карантинну балку. З 1822 р. – активний діяч Комітету піклування незаможних.

• **235** років від дня народження Івана Олексійовича СТЕМПКОВСЬКОГО (1789-1832), археолога, дослідника античних пам'яток Північного Причорномор'я.

Один з ініціаторів заснування музею Одеського товариства історії та старожитностей (нині – Одеський археологічний музей).

• **220** років від дня народження Михайла Дмитровича ТОЛСТОГО (1804-1891), графа, громадського діяча, підприємця, гласного Одеської міської думи. Був президентом Товариства сільського господарства, головою ради мирових суддів, головою комітету з влаштування водостоків та бруківок центральних вулиць в Одесі.

• **185** років від дня народження Інокентія Іустиновича ПАТЛАЄВСЬКОГО (1839-1883), українського правознавця, фінансиста, публіциста, видатного представника одеської школи права. Доцент (1865), професор (1871) кафедри фінансового права, декан юридичного факультету (1881-1882) Одеського університету (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). Виконував обов'язки директора Одеського комерційного училища (з 1882 р.). Був секретарем одеського Комітету торгівлі та мануфактур. Досліджував проблеми державного та фінансового права.

• **175** років від дня народження Сергія Юлійовича ВІТТЕ (1849-1915), державного діяча. Закінчив фізико-математичний факультет Одеського університету (1870) (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). Почесний громадянин Одеси. Сприяв розвитку транспорту, промисловості, банківської справи, торгівлі в Україні, зокрема розвитку хлібної торгівлі в Одесі.

• **145** років від дня народження Ігнатія Горациєвича ШИЛЛЕРА (1879-1971), мікробіолога. Асистент І.І. Мечникова у Пастерівській лабораторії в Парижі (1910-1915). Відкрив «насильницький антагонізм бактерій» і виділив лізини – практично перші антибіотики. Народився в Одесі.

• **140** років від дня народження Миколи Степановича ЦОНЄВА (1884-1948), українського вченого хіміка-органіка, професора (1935, підтверджено у 1946 р.). Закінчив фізико-математичний факультет природничого відділення Одеського університету (1907) (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). Професор, завідувач кафедри загальної хімії, декан хімічного факультету Одеського державного університету (1942-1948) (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова). Відмінник народної освіти (1945). Значна частина робіт присвячена хімії жирів. У напрямку прикладної хімії вивчав адсорбційні та каталітичні властивості одеських сіро-зелених глин.

• **120** років від дня народження Миколи Корнійовича ЧУКОВСЬКОГО (1904-1965), сина К. І. Чуковського. В Одесі дебютував як журналіст. Автор романів, повістей, перекладач Р. Стівенсона, М. Твена, Дж. Лондона та ін. За його творами «Морской охотник» та «Балтийское небо» зняті художні фільми. Народився в Одесі.

• **120** років від дня народження Пахома Михайловича МАКАРЕНКА (1904-1983), державного та господарчого діяча, капітану 1-го рангу. Був начальником Одеського морського порту в роки Другої світової війни (з 1939 р.), першим начальником порту ІМТП (нині – Чорноморський морський торговельний порт) (1961-1962). Народився в Одесі.

• **110** років від дня народження Льва Борисовича РОЗОВСЬКОГО (1914-1978), інженера-геолога, доктора геолого-мінералогічних наук, професора (1964). Працював в Одеському державному університеті (нині – Одеський національний університет імені І.І. Мечникова) з 1946 р. В стінах університету заснував Проблемну науково-дослідну лабораторію інженерної геології узбережжя моря, водосховищ і гірських схилів (1959) та кафедру інженерної геології і гідрогеології (1972), яку й очолював.

Автор понад 100 наукових праць. Під його керівництвом були розгорнуті масштабні дослідження з проблем перероблення берегів водосховищ, інженерно-геологічного моделювання та морської інженерної геології.

У 2024 РОЦІ ВІДЗНАЧАЄТЬСЯ:

• **415** років (1609) походу запорізьких козаків на турецькі фортеці Ізмаїл, (нині – Ізмаїльська міська громада Ізмаїльського району), Кілія (нині – Кілійська міська громада Ізмаїльського району), Аккерман (нині м. Білгород-Дністровський Білгород-Дністровської міської громади Білгород-Дністровського району).

• **270** років від часу заснування (1754) м. Кодима (нині – Кодимська міська громада Подільського району).

• **265** років від часу заснування (1759) с. Оленівки (нині – Балтської міської громади Подільського району).

• **230** років тому (1794) відкрита перша грецька школа за фінансової підтримки сім'ї Григорія Григоровича Маразлі.

• **220** років від часу заснування (1804) в Одесі транзиту між Сходом Заходом. Створено склади, в яких дозволялося безмитно утримувати всі ввезені морем товари. товари.

• **210** років від часу заснування (1814) с. Барта (в 1947 р. перейменовано в с. Плавні) (нині – Ренійської міської громади Ізмаїльського району).

• **210** років від часу заснування (1814) товариства «Філікі Етерія» в Одесі, грецьку національну таємну організацію, яка стала штабом підготовки повстання грецького народу проти турецького ярма.

• **210** років тому (1814) видана перша книга в Одесі – «Начертаніє правиль вѣспитанія въ обоихъ Одесскихъ благородныхъ институтахъ» абата Ніколя.

• **210** років тому було засновано (1814) «Грецьке комерційне училище греків в Одесі».

• **210** років тому заснований (1814) грецький театр в Одесі.

• **210** років від часу заснування (1814) першої міської друкарні.

• **205** років тому (1819) вченим-ботаніком Карлом Десметом закладено перший Ботанічний сад в Одесі.

• **205** років тому (1819) відкрито Одеську контору Державного комерційного банку в будівлі, яку було для цього споруджено на розі вулиць Поштової (вул. Жуковського) та Польської за проектом архітектора В. Мааса та інженера Н. Лішина.

• **205** років тому (1819) розпочалась діяльність торгового дому Родоканакі.

• **200** років від часу заснування (1824) сіл Білгород-Дністровського району: Карналіївка (нині – Старокозацької сільської громади), Миколаївка (нині – Сергіївської селищної громади), Монаші (нині – Маразліївської сільської громади), Петрівка (нині – Старокозацької сільської громади), Чистоводне (Суюндук) (нині – Старокозацької сільської громади).

• **200** років від часу заснування (1824) с. Великомар'янівка (Бенкердорф) (нині – Маразліївської сільської громади Білгород-Дністровського району).

• **200** років від часу заснування (1824) с. Розкішне (нині – Мологівської сільської громади Білгород-Дністровського району).

• **200** років тому (1824) закладена Стара кірха (Лютеранська церква св. Павла) в кінці вулиці Дворянської.

• **195** років від часу заснування (1829) с. Нові Трояни (нині – Городненської сільської громади Болградського району).

• **195** років тому (1829) засновано Одеське жіноче благодійне товариство під патронатом графині Єлизавети Ксаверіївни Воронцової.

• **190** років від часу заснування (1834) годинникової майстерні Вейса.

• **190** років тому (1834) в Одесі видана перша книга українською мовою – віршована повість «Маруся» Григорія Квітки-Основ'яненка.

• **180** років тому (1844) в Одесі вперше почав функціонувати омнібус – багатомісна кінна карета.

• **180** років тому (1844) розпочалося видання «Записок Одеського товариства історії і старожитностей», яке продовжувалося до 1919 року.

• **175** років тому (1849) створено Товариство одеських лікарів.

• **170** років тому (1854) створено «Одесское болгарское настоятельство» – організація болгарських емігрантів в Одесі (1854-1917).

• **165** років тому (1859) одесит Йосип-Карл Мигурський видав перший в Одесі підручник з практичної фотографії «Практичний підручник з фотографії та новітніх удосконалень і застосувань».

• **160** років тому (1864) в Одесі заснована приватна гімназія пані К.М. Гауеншильд (нині – Одеська спеціалізована школа № 50 I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземних мов).

• **155** років тому (1869) з'явилося в продажу перше краєзнавче видання «Одеская старина».

• **155** років тому (1869) при млині Бродського в Одесі з'явилася перша парова механічна пральня.

- **155** років тому (1869) в Одесі було закінчено спорудження Успенської церкви (нині – Свято-Успенський собор) на вулиці Преображенська.
- **155** років тому (1869) вперше надійшли до продажу: велосипеди (що називалися самокатами й вперше були привезені до міста в 1868 році), керосин (американський петролеум) і «Кіндер суп Нестле».
- **150** років тому (1874) в Одесі споруджені перші фонтани: на Тираспольському майдані, в Пале-Роялі, на Катерининській вулиці.
- **150** років тому (1874) вийшла книга «Одесские катакомбы. Записки полицейского агента», автором якої є Валеріан Михайлович Антонов (літературний псевдонім Правдін).
- **150** років тому (1874) заснований готель «Центральний» на вулиці Преображенська, 40.
- **150** років тому (1874) засновані нафтопереробні заводи в Одесі: завод Бален де Балю по вулиці Різдвяній (нині – вулиця Церковна) та завод М. Е. Вейнштейна по вулиці Колоністській (нині – вулиця Колонічна).
- **150** років тому (1874) на вулиці Дерибасівська з'явився перший газетно-журнальний лоток.
- **150** років тому (1874) перша (дерев'яна) афішна тумба встановлена на бульварі проти Біржі.
- **150** років тому (1874) збудовано приватний будинок Веліканова на вулиці Грецька (колишній хлібний магазин Рафаловича), що перебудований (1875), в приміщенні якого був розташований Одеський драматичний театр (нині – Одеський обласний академічний драматичний театр).
- **140** років тому (1884) було здійснено першу спробу масштабного електричного освітлення на сільськогосподарській виставці, що проходила в Одесі.
- **130** років тому (1894) побудовані Тюремний комплекс на Люстдорфській дорозі як копія Чиказької тюрми (архітектори А.Й. Томишко, Л.Л. Влодек) та будівля одеського відділення технічного товариства (архітектори О.Й. Бернардацци, О. Ф. Мейснер).
- **130** років тому (1894) було створено Товариство любителів есперанто (засновник – Людвіг Лазар Заменгоф, секретар – Володимир Олександрович Гернет).
- **125** років тому (1899) було побудовано будівлю «Пасаж» (архітектор Л. Влодек, екстер'єри та інтер'єри виконані скульпторами Т.Л. Фішелем та С.І. Мільманом).
- **120** років тому (1904) до 50-річчя нападу англо-французької ескадри на бульварі встановлена пушка з пароплава-фрегата «Тигр».
- **120** років тому (1904) на вулиці Дерибасівській, на першій в Одесі з'явилося освітлення.
- **120** років тому (1904) в Одесі появились перші пожежні машини.

• **120** років тому (1904) Фердинанд Цорн відкрив в Одесі перший магазин по продажу автомобілів.

• **115** років тому (1909) було засновано Психоаналітичне товариство М.Л. Вульфом, перше в історії міста та позитивну діяльність якого зазначив З. Фрейд.

• **115** років тому (1909) в Одесі восени перебував український письменник Іван Якович Франко.

• **115** років тому (1909) група акторів та журналістів відкрила перший сатиричний театр – артистичне кабаре «Би-Ба-Бо» (головою театру став Олексій Григорович Алексєєв).

• **110** років тому (1914) був зареєстрований устав Одеського товариства збирачів поштових марок Європи та Америки.

• **105** років тому (1919) в Одесі вийшла друком збірка поезій «Червоний вінок» П.Г. Тичини. У передмові до збірки Павла Тичину названо геніальним поетом, який популяризував українську мову та літературу.

• **105** років тому (1919) засновано Одеське артилерійське училище (Військовий інститут Одеського національного політехнічного університету), (нині – Військова академія м. Одеси (з 2011 р.).

• **105** років тому (1919) наказом наркома з воєнних та морських справ України в Одесі засновано Гідрографічне управління Чорного і Азовського морів.

• **100** років тому (1924) засновано Український дитячий центр «Молода гвардія» (нині – Український дитячий центр) на місці колишнього помістя графа Лузанова, одного з перших в Одесі та Україні дитячих закладів розвитку та відпочинку.

• **100** років тому (1924) в Одесі відкрився кінотехнікум з екранним (акторським) та операторським відділеннями. На правах вишу. Перший в Україні кінематографічний заклад. Одеса набула ще одного гучного звання – «першої столиці нового українського кіномистецтва».

• **100** років тому (1924) засноване с. Калинівка (нині – Коноплянської сільської громади Березівського району).

• **100** років тому (1924) засновані села Верхній Куяльник і Нижній Куяльник (нині – Іванівської селищної громади Березівського району).

• **100** років тому (1924) засноване с. Березань (нині – Вигодянської сільської громади Одеського району).

• **100** років від часу заснування (1924) с. Крутоярівка (нині – Мологівської сільської громади Білгород-Дністровського району).

• **95** років тому (1929) було засновано Одеську військово-авіаційну школу пілотів, яка отримала порядковий номер 8, потім школі було присвоєно ім'я Поліни Осипенко.

• **95** років тому (1929) за проєктом професора Д.І. Рабиновича в Одесі була споруджена та успішно експлуатувалася сміттєспалювальна станція, перша в Україні.

- **95** років тому (1929) створено Одеський онкодиспансер на базі єврейської лікарні.
- **95** років тому (1929) заснований 1-й колгосп – спільна артіль «Перемога» у с. Білка (нині – Іванівської селищної громади Березівського району).
- **90** років тому (1934) збудований Благоевський сільський Будинок культури в с. Благоеве (з 19 травня 2016 року с. Великий Буялик, нині – Великобуялицької сільської громади Березівського району).
- **90** років тому (1934) почала працювати наукова рибогосподарська станція в м. Одеса.
- **85** років тому (1939) була заснована Одеська балетна школа (нині – Комунальний заклад «Мистецька хореографічна школа м. Одеси»).
- **85** років тому (1939) збудована і розпочала роботу Буялицька нафтобаза в смт Петрівка (нині – Великобуялицька сільська громада Березівського району).
- **85** років тому (1939) організовані і розпочали роботу бібліотеки в селах Баранове і Сухомлинове (нині – Іванівської селищної громади Березівського району).
- **85** років тому (1939) створено Коноплянську сільську раду (нині – Коноплянської сільської громади Березівського району).
- **80** років з дня визволення (1944) с. Каракурт (нині – Василівської сільської громади Болградського району) від нацистських окупантів.
- **80** років тому (1944) відкрив двері Ренійський районний будинок культури м. Рені (нині – Ренійської міської громади Ізмаїльського району).
- **80** років тому (1944) відкрита вечерня школа в с. Нові Трояни (нині – Городненської сільської громади Болградського району).
- **80** років тому (1944) відкрита лікарня в с. Городне (нині – Городненської сільської громади Болградського району).
- **80** років тому (1944) відкрита лікарня в с. Криничне (нині – Криничненської сільської громади Болградського району).
- **80** років тому (1944) відкрита метеостанція в м. Болград (нині – Болградської міської громади Болградського району).
- **80** років тому (1944) відкрита сільська бібліотека в с. Кубей (нині – Кубейської сільської громади Болградського району).
- **80** років тому (1944) засновано Одеський морський будівельний технікум, з 1952 р. – Одеське морехідне училище технічного флоту, з 1994 р. – Одеський морехідний коледж технічного флоту, з 2003 р. – у складі Одеської національної морської академії (нині – Національний університет «Одеська морська академія»).
- **80** років тому (1944) створено Дмитрівську сільську раду (нині – Городненської сільської громади Болградського району).

• **80** років тому (1944) створено районний дитячий будинок (з 2011 – будинок дитячої та юнацької творчості) смт Іванівка (нині – Іванівська селищної громади Березівського району).

• **75** років тому (1949) заснована машинно-тракторна станція у с. Голиця (нині – Василівської сільської громади Болградського району).

• **75** років тому (1949) розпочала працювати бібліотека в с. Знам'янка (нині – Знам'янська сільська громада Березівського району).

• **75** років тому (1949) у с. Романівка (нині – Ананьївської міської громади Подільського району) збудоване перше клубне приміщення, в якому розташувалася бібліотека.

• **70** років тому (1954) в Одесі почав працювати та відкрився виставою «Вольный ветер» державний театр музичної комедії, який був заснований в 1947 р. у Львові (нині – Одеський академічний театр музичної комедії імені Михайла Водяного).

• **70** років тому (1954) засновано Одеське морехідне училище рибної промисловості (нині – Одеський морехідний фаховий коледж морського та рибпромислового флоту імені Олексія Соляника – заклад вищої освіти).

• **70** років тому (1954) розпочали працювати Михайлопільський сільський клуб та бібліотека с. Михайлопіль (нині – Коноплянської сільської громади Березівського району).

• **65** років тому (1959) відкрито винзавод с. Городнє (нині – Городненської сільської громади Болградського району).

• **65** років тому (1959) заснована музична школа в м. Болград (нині – Болградської міської громади Болградського району).

• **65** років тому (1959) засноване Одеське археологічне товариство.

• **65** років тому (1959) збудований і розпочав роботу Калинівський сільський клуб (нині – Коноплянської сільської громади Березівського району).

• **65** років тому (1959) розпочала роботу Калинівська сільська бібліотека (нині – Коноплянської сільської громади Березівського району).

• **65** років тому (1959) розпочато електрифікацію с. Голиця (нині – Василівської сільської громади Болградського району).

• **65** років тому (1959) розпочала роботу Прохорівська бібліотека, с. Прохорове (нині – Іванівської селищної громади Березівського району).

• **65** років тому (1959) в Ананьєві (нині – Ананьївської міської громади Подільського району) відкрито Ананьївську філію Котовської дитячої музичної школи, з 1960 р. школа набуває статусу Ананьївської музичної школи.

• **60** років від дня відкриття (1964) нового автовокзалу в м. Одеса.

• **60** років тому (1964) відкрита дитяча бібліотека с. Кубей (нині – Кубейської сільської громади Болградського району).

- **60** років тому (1964) відкрита Біляївська дитяча музична школа (нині – Біляївська міської громади Одеського району).
- **60** років тому (1964) була створена Алея Слави до 20-річчя визволення Одеси від нацистських окупантів.
- **55** років тому (1969) відкрили нову школу в с. Байтали (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).
- **55** років тому (1969) відкрито сільський Будинок культури с. Плавні (нині – Ренійської міської громади Ізмаїльського району).
- **55** років тому (1969) відкрито пішохідний міст (неофіційна назва «Тещин міст»), який з'єднує Приморський бульвар з бульваром Жванецького.
- **55** років тому (1969) встановлений обеліск на кладовищі с. Бузинове на Братській могилі 24 воїнам, загиблих при звільненні села Бузинове від нацистських окупантів (нині – Іванівської селищної громади Березівського району).
- **55** років тому (1969) встановлений обеліск між селами Верхній і Нижній Куяльник на Братській могилі 22 воїнам, загиблих при звільненні сіл Верхній Куяльник та Нижній Куяльник (нині – Іванівської селищної громади Березівського району).
- **55** років тому (1969) розпочала працювати Лізинська бібліотека в с. Лізинка (нині – Красносільської сільської громади Одеського району).
- **55** років тому (1969) розпочала роботу бібліотека № 2 с. Долинське (нині – Ренійської міської громади Ізмаїльського району).
- **55** років тому (1969) на кладовищі с. Павлінка створена братська могила воїнам, загиблим у квітні 1944 р. при звільненні села Павлінка (нині – Красносільської сільської громади Одеського району) від нацистських окупантів.
- **50** років тому (1974) встановлений пам'ятник на Братській могилі 73 воїнам, загиблих при звільненні села та пам'ятник 222 воїнам-односельцям, загиблих на фронтах Другої світової війни, в с. Конопляне (нині – Коноплянської сільської громади Березівського району).
- **50** років тому (1974) встановлений пам'ятник-стела 147 воїнам-односельцям, загиблих на фронтах Другої світової війни, в с. Павлінка (нині – Красносільської сільської громади Одеського району).
- **50** років тому (1974) збудовано 2-поверхова будівля терапевтичного і дитячого відділення смт Іванівка (нині – Іванівської селищної громади Березівського району).
- **50** років тому (1974) було засновано м. Южний та розпочато будівництво Одеського припортового заводу.
- **45** років від дня відкриття (1979) килимової фабрики в м. Болград (нині Болградської міської громади Болградського району).
- **45** років тому (1979) м. Біляївку (нині – Біляївської міської громади Одеського району) віднесено до категорії міст районного підпорядкування (з 2016 року дістало статус міста обласного значення).

- **45** років тому (1979) проведено перший фестиваль мистецтв «Біла акація» в м. Одеса.
- **40** років тому (1984) відбулося відкриття Одеського літературного музею.
- **40** років тому (1984) встановлений пам'ятник як знак повітряного бою в часи Другої світової війни – літак на постаменті – в с. Знам'янка (нині – Знам'янської сільської громади Березівського району).
- **40** років тому (1984) заснована комік-труппа «Маски». Художній керівник Георгій Делієв.
- **35** років тому (1989) відкрито історико-краєзнавчий музей. Засновано сільський музей в с. Кубей (нині – Кубейської сільської громади Болградського району).
- **35** років тому (1989) збудований Будинок культури в с. Великий Дальник (нині – Великодальницької сільської громади Одеського району).
- **35** років тому (1989) розпочато газифікацію в с. Виноградівка (нині – Арцизької міської громади Болградського району).
- **30** років тому (1994) відкрито загальноосвітню школу I і III ступенів Біляївського району (з 2003 – середня школа в смт Хлібодарське) (нині – Авангардівської селищної громади Одеського району).
- **30** років тому (1994) збудовано Свято-Успенський храм в с. Маринівка (нині Усатівської сільської громади Одеського району).
- **30** років тому (1994) побудовано Свято-Миколаївський Приморський храм на причалі № 17 Одеського порту (автор проєкту одеський архітектор Володимир Калінін).
- **30** років тому (1994) створено фольклорний ансамбль «Български сърца» в с. Нові Трояни (нині – Городненської сільської громади Болградського району).
- **25** років від часу відкриття (1999) млину у с. Оріхівка (нині – Кубейської сільської громади Болградського району).
- **20** років тому (2004) в Одесі почав видаватися літературно-художній та громадсько-політичний журнал Одеської обласної організації Національної спілки письменників України «Море».
- **20** років тому (2004) встановлений пам'ятник на честь 60-річчя визволення Одещини від нацистських окупантів у с. Владичень (нині – Болградської міської громади Болградського району).
- **15** років від часу відкриття (2009) виноробного заводу «Колоніст» в с. Криничне (нині – Криничненської сільської громади Болградського району).

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**вул. Святослава Караванського, буд. 18
м. Одеса, Україна, 65026**

archive.odessa.gov.ua

(+380 48) 722-93-65

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

(січень 2023 р. – грудень 2023 р.) Випуск 2 (XXIV)

ДОВІДКОВЕ ВИДАННЯ

АРХІВИ ОДЕЩИНИ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

(січень 2023 р. – грудень 2023 р.)

Випуск 2 (XXIV)

Комп'ютерна верстка – К. І. Іванов

Підписано до друку 25.11.2025 р.

Формат 60x84/8. Папір офсетний. Гарнітура TimesNewRoman

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 12,1. Наклад 6 прим.

Зам. № 2511/1

Надруковано з готового оригінал-макета у друкарні Flash

Одеса, вул. Мельницька 28 А, 65031

Тел.: 0688243502

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**вул. Святослава Караванського, буд. 18
м. Одеса, Україна, 65026**

archive.odessa.gov.ua

(+380 48) 722-93-65

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК
(січень 2023 р. – грудень 2023 р.) Випуск 2 (XXIV)**